

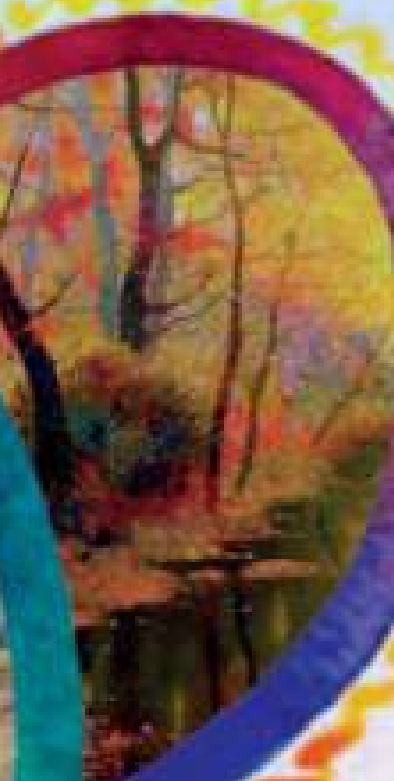
Мистецтво

3

ВИДИ МИСТЕЦТВА

ЖИВОПИС

ГРАФІКА

Ж

ОБРАЗОТВОРЧ

портрет

пейзаж

СКУЛЬПТУРА

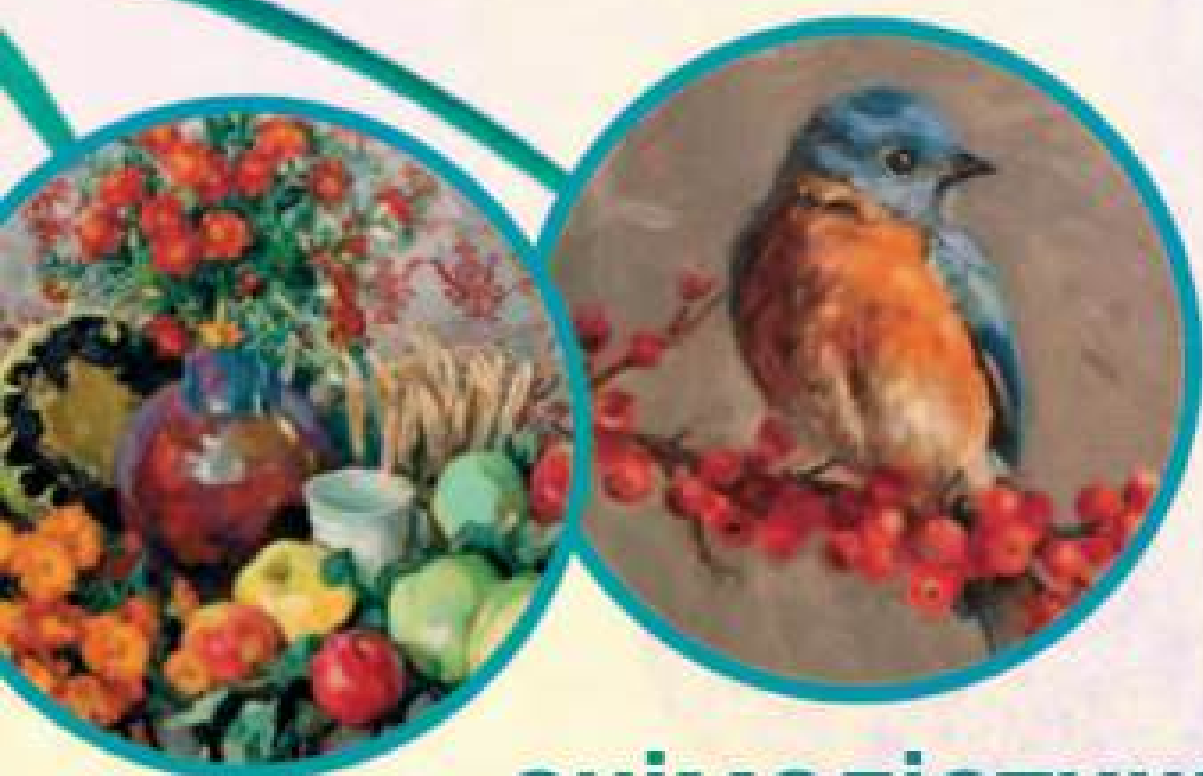

ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНЕ МИСТЕЦТВО

АНРИ

ОГО МИСТЕЦТВА

анімалістичний
атюрморт

Олена Калініченко

«Мистецтво»

підручник інтегрованого курсу для 3 класу закладів загальної середньої освіти

Видавничий дім «Освіта»

2025

Підручник створено за модельними навчальними програмами початкової освіти,
розробленими під керівництвом О. Я. Савченко, Р. Б. Шияна

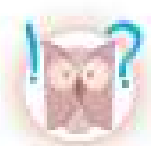
Умовні позначення

— створюємо зображення
(e-додаток)

— слухаємо музику (e-додаток)

— міркуємо, відповідаємо

— співаємо, музикуємо
(e-додаток)

— творимо разом

— дивимося відео (e-додаток)

— виконуємо завдання з самоперевіркою

Е-додаток до підручника

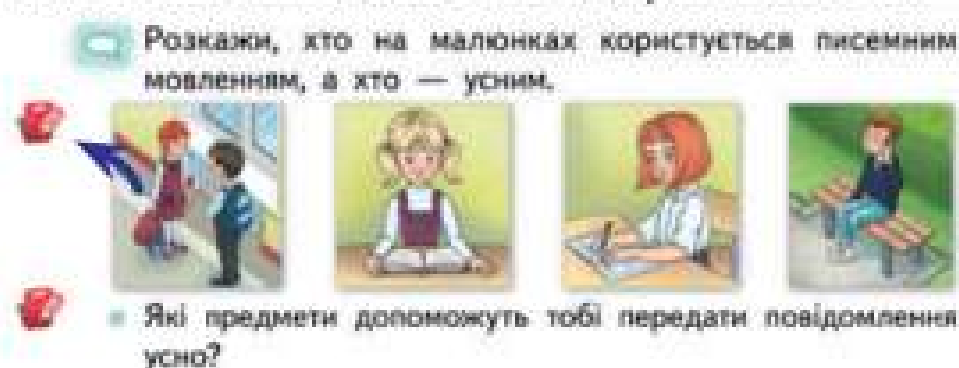
Для ознайомлення із вмістом е-додатка виконайте дії:

1. В адресному рядку браузера введіть адресу

https://ua.mozaweb.com/uk/course.php?cmd=single_book&bid=UA-OSV-00015

2. Зареєструйтеся на платформі або увійдіть у свій акаунт

3. Знаходьте на полях у е-додатку позначки інтерактивних завдань та відкривайте їх:

! Якщо зареєструватися із якихось причин не виходить, скористайтесь тимчасовими даними
Логін: mon5@edpro.ua Пароль: [mon5epub](#)

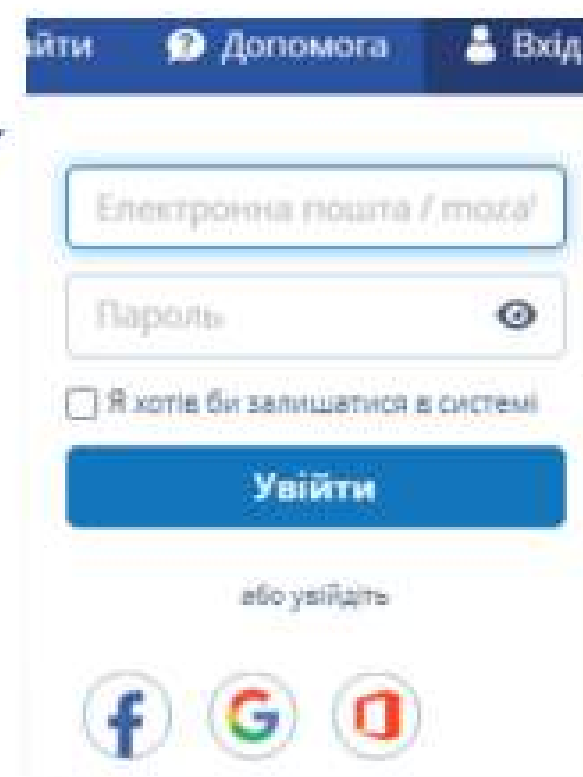
Е-додаток розташований у відкритому доступі тільки на час проведення конкурсу. Після друку підручника е-додаток буде доступний за кодом, надрукованим у паперовому підручнику.

Детальніше на сторінці: <https://edpro.ua/mozaik/e-dodatok#enter>

Знайти е-додаток на платформі <https://ua.mozaweb.com> також можна, скориставшись пошуком за кодом публікації UA-OSV-00015

Для зручності вчителя всі матеріали е-додатка (зокрема, календарне планування) продубльовано за посиланням:

<https://smarttextbook.com.ua/art-3-kl/>

Наша подорож світом Мистецтва триває!

Твої друзі та подруги — чарівниця Гармонія, королева Композиція, король Декор, королева Мелодія та король Ритм — знову раді вітати тебе у світі Мистецтва! Сподіваємося, що ти дізнаєшся багато нового про музику, живопис, театр, кіномистецтво.

Успіхів тобі у творчості, радості відкриттів!

1. Літні враження

Я — чарівниця Гармонія. Вітаю тебе і запрошую помандрувати барвистою стежинкою світом Мистецтва. Мешканці та мешканки чарівної країни Образотворчого мистецтва раді зустрічі з тобою. Тебе вже зачекалися митці в королівствах *Графіки, Живопису та Скульптури*.

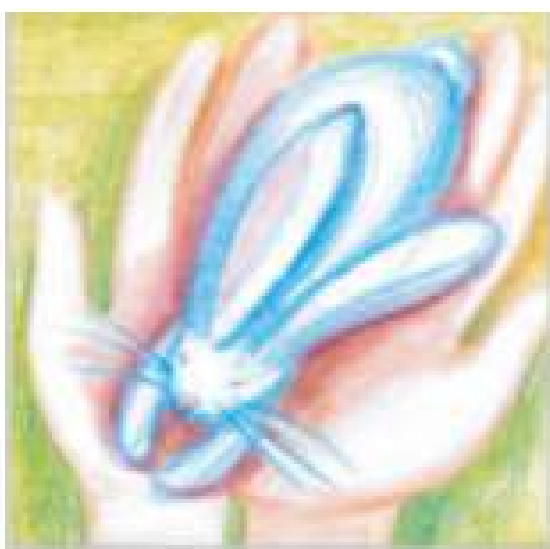
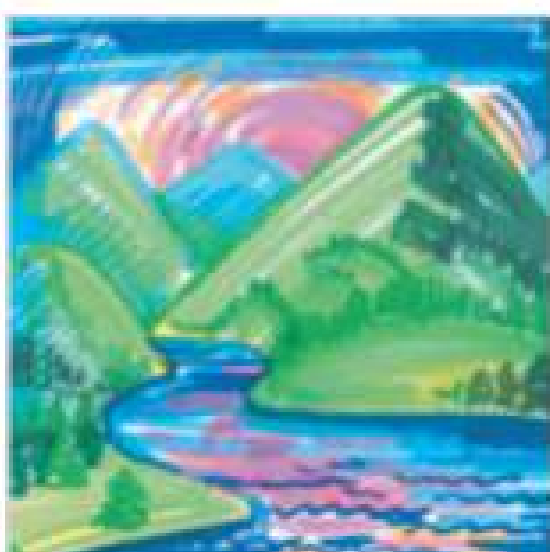
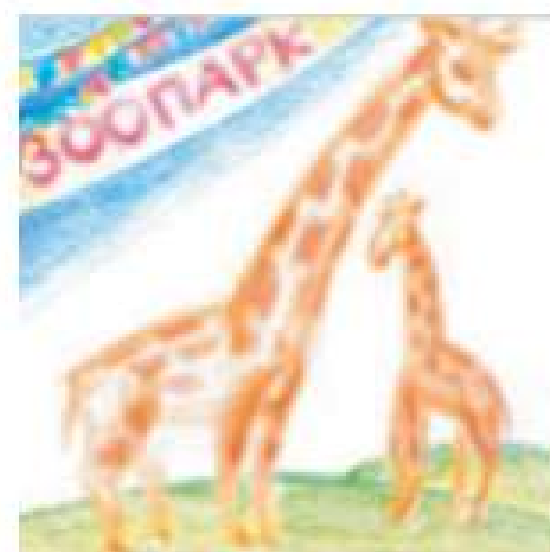

- Розпізнай серед поданих ілюстрацій твори графіки, живопису та скульптури.
- Пригадай свої враження від літніх канікул. Розглянь, як митці й мисткині зобразили відпочинок дітей. Що є головним у композиціях цих художніх творів?

Намалюй те, що подарувало тобі найкращі літні враження. Виконай зображення улюбленими художніми матеріалами на квадратному аркуші.

Разом об'єднайте готові роботи у спільну композицію «Калейдоскоп літніх вражень».

У вільний час придумай цікаву історію про літній відпочинок хлопчика або дівчинки, зображених на картинах. Розкажи, що вони відчували.

1. Літні враження

Вітаю тебе! Так швидко промайнуло літо! Поділися своїми літніми враженнями. Про все, що ми бачимо, відчуваємо, ми можемо розповісти. Художники й художниці розкривають багатство почуттів у картинах. Поміркуй, як своїми враженнями можуть поділитися композитори/композиторки.

Уяви себе композитором/композиторкою. Які музичні твори про свої літні спогади тобі хотілося б створити? Придумай їм назву.

П'еса —
інструментальний музичний
твір невеликого розміру.

А. Комлікова. «Топ-Топ і Стриб-Стриб», «Мандри» (із циклу «Казкове фортепіано»).

- Розкажи про свої почуття від прослуханої музики. Що ти уявив/уявила? Якими музичними засобами композиторка передала характер п'єс? Які настрої та почуття передає музика? Яка мелодія?

e

СПІВУЧА
СХВИЛЬОВАНА
ГРАЙЛИВА
ВЕСЕЛА
СУМНА

Програмна музика —
інструментальні музичні твори,
що мають назву або словесну
програму.

ШКІЛЬНА ПІСНЯ

Музика і вірші Н. Май

1. Я прийду до школи, двері відчиню,
Радісно зустріну вчительку свою.
В добрі її очі щиро подивлюсь
І нічого в світі не боюсь.

Приспів:

Будем разом рахувати
І читати, і писати,
У веселі ігри грати цілий день!
Будем разом рахувати
І читати, і писати,
І співати радісних пісень!

2. Весело у школі вчитись дівторі,
Вчителька стрічає діток на зорі,
Хоч давно на скронях в неї сивина,
Наче рідна мама нам вона.

Приспів. (Тричі)

Музичні звуки мандрують у просторі та часі. А які їх властивості?
Поміркуй і уявно поєднай відповідні слова.

ТРИВАЛІСТЬ

ВИСОТА

НИЗЬКІ

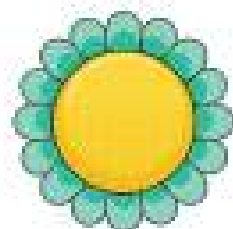
ДОВГІ

ВИСОКІ

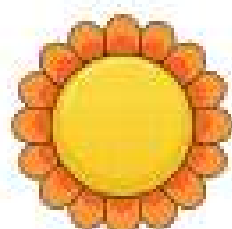
КОРОТКІ

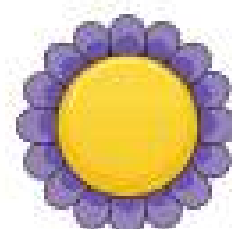
- Оціни свою роботу на уроці. Вибери й озвуч один із варіантів.

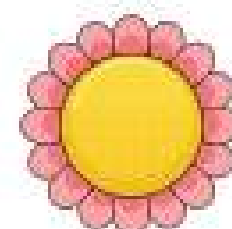
**Супер! Мені під
силу всі
завдання!**

**Я працюю
добре!**

**Я можу
працювати
краще.**

**Мені
потрібна
допомога.**

2. Краса народного мистецтва

Чарівною мистецькою стежинкою крокуємо на барвистий ярмарок. Тут можна побачити вироби декоративно-прикладного мистецтва, створені народними майстрами і майстринями. Це іграшки, посуд, одяг, рушники, килими тощо. Для їх створення використовують різні матеріали: дерево, глину, нитки, тканини.

Вироби декоративно-прикладного мистецтва зазвичай прикрашені орнаментами. Якщо орнамент складається з квітів, листя, плодів, він називається **рослинним**. В основі **геометричного** орнаменту — прості геометричні фігури. Часто орнамент розташовують у смужі.

- Розглянь витвори декоративно-прикладного мистецтва. Назви серед них вироби з дерева, глини, тканини. Знайди на посуді розпис.
- Назви, на яких виробах використано геометричний орнамент.

- Розглянь геометричні орнаменти на килимах, витканих народними майстрами і майстринями різних країн. Чи схожі вони між собою?

Україна

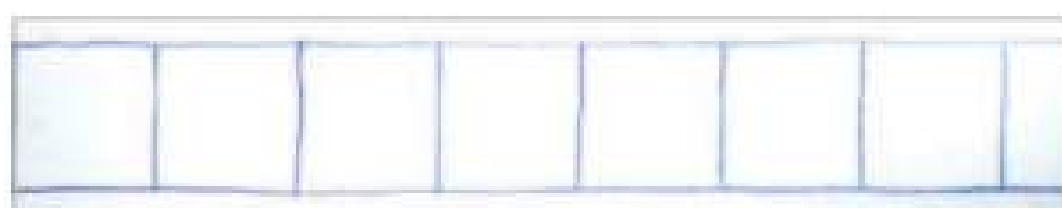
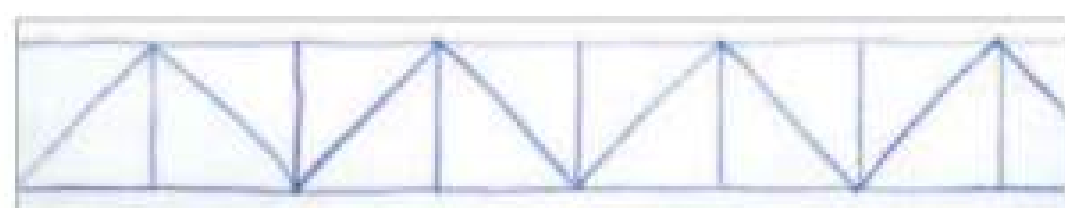
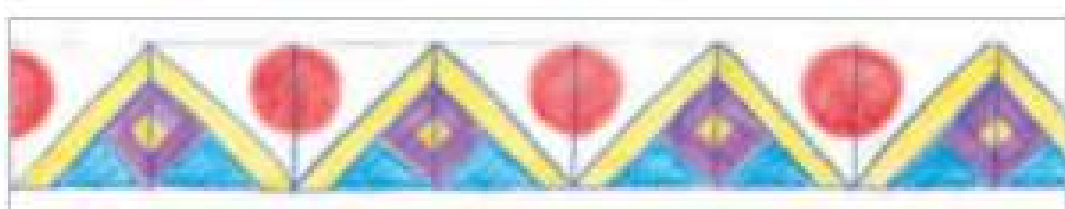
Мексика

Туреччина

Намалюй геометричний орнамент у смугі. Дотримуйся ритму в повторенні однакових частин орнаменту. За бажанням застосуй штампування.

- Виконай завдання в комп'ютерній програмі Paint 3D. Дивись [e-додаток](#).

Поцікався, які вироби декоративно-прикладного мистецтва є в тебе вдома. Як вони оздоблені?

2. Краса народного мистецтва

Із давніх-давен люди співали і грали на музичних інструментах. Так вони виражали свої почуття. Першим музичним інструментом став голос людини. А одного разу очерет, який ріс біля річки, зустрівся з голосом вітру і заспівав... Так з'явився чудовий музичний інструмент — сопілка. У деяких народів існує музичний інструмент, схожий на сопілку, — флейта Пана. Сопілка і флейта Пана — стародавні музичні інструменти.

Сопілка — український народний дерев'яний духовий музичний інструмент.

Флейта Пана

Сопілка

Дж. Ласт. Самотній пастух.
Є. Козак — М. Корчинський. Співуча сопілка.

- *Яка музика звучала: вокальна чи інструментальна? Порівняй звучання флейти Пана і сопілки. Чим вони схожі й чим різняться? Визнач, на якому інструменті грає Пан на картині.*

- Пригадай, за що відповідає темп. Звичайно, за швидкість виконання музичного твору. Він може бути повільним, помірним, швидким, дуже швидким.

ТЕМП

ПОВІЛЬНИЙ	ШВИДКИЙ
ДУЖЕ ШВИДКИЙ	ПОМІРНИЙ

М/ф «Світ чекає на відкриття. Сопілка».

Батьківщиною сопілки вважається Україна. В основному ці музичні інструменти виготовляли з деревини — бузини або калини. Для сучасних сопілок використовують клен, горіх, бук, липу або пластик.

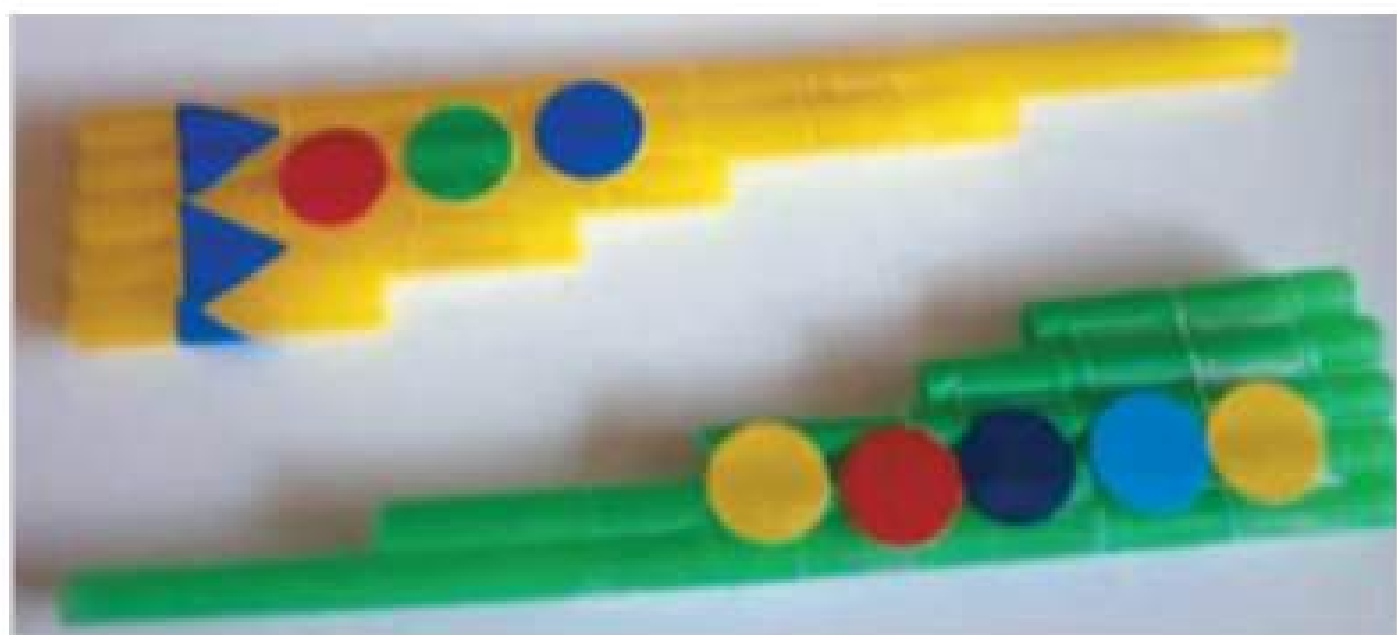
- Поміркуй, який шлях пройшла сопілка, щоб стати музичним інструментом. З якого матеріалу її виготовляють? Що треба зробити, щоб сопілка зазвучала?

Виконай пісню «Шкільна пісня».

Розгляньте музичні інструменти, які створили діти. Виготовте духовий музичний інструмент із підручних засобів. Придумайте для нього назву. Пограйте у групі на своєму інструменті.

У вільний час розшукай в інтернеті легенду про флейту Пана та українську народну казку «Калинова сопілка». Поміркуй, чому ці музичні інструменти мають чарівні властивості.

3. Краса народного мистецтва

Король Декор залюбки допоможе тобі створювати красиві орнаменти. А ти здогадуєшся, що надихає митців і мисткинь на творчість? Звичайно — природа!

Поглянь, як народні майстри й майстрині зображують рослини в чудових орнаентах. Спочатку вони спрощують форму квітів і листя, а потім у певному порядку — ритмічно — їх чергують.

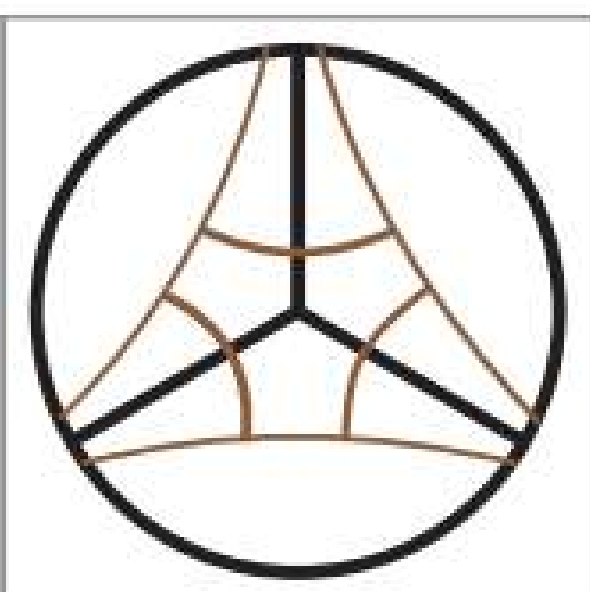
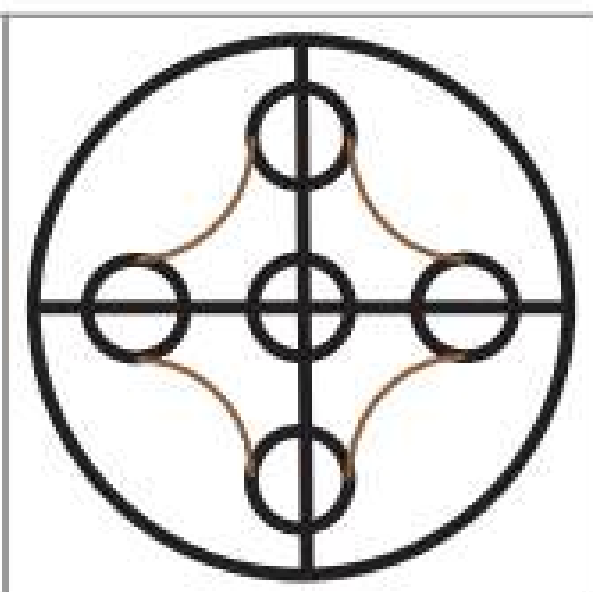
Зазвичай круглий посуд розписують орнаментом, який розміщують по колу. Середина виробу також може бути прикрашена орнаментом або візерунком (малюнком із різних ліній, форм).

- Проаналізуй ритм у рослинних орнаентах. Яка з тарілок посередині прикрашена візерунком, а яка орнаментом?

- Розглянь, як розміщено орнаменти на тарілках.

Створи рослинний орнамент у крузі (витинанка, аплікація; картон, кольоровий папір).

Варіант 1

Варіант 2

Розглянь вишивку і визнач на ній геометричні й рослинні орнаменти. Запропонуй, які ще вироби, крім тарілок, можна декорувати створеним тобою орнаментом.

За можливості відвідайте майстерню майстра/майстрині декоративного мистецтва. Ознайомтеся з його/її творчістю.

У вільний час придумайте орнаменти для муралів (настінних розписів), щоб прикрасити будинки свого міста або села.

3. Краса народного мистецтва

Помандруємо до Іспанії — чудової сонячної країни, мешканці та мешканки якої люблять співати й танцювати. **Хота** — один з іспанських народних танців, який супроводжується співом, грою на гітарі та кастаньєтах.

Гітара — струнний музичний інструмент, що поширений у багатьох країнах світу, зокрема й Україні. А ось **кастаньєти** — суто іспанське слово, яке означає «половинки каштана». Це ударний музичний інструмент без визначеної висоти звука. Він має дві вигнуті пластинки (нагадують порожні мушлі або каштани), які вгорі зв'язані мотузкою.

Гітара

Кастаньєти

Іспанський народний танець «Хота».

Ж. Бізе. Антракт до четвертої дії опери «Кармен» («Хота»).

Сучасний іспанський танець «Хота».

- Які інструменти виконують головну роль у цих творах? Як змінилася старовинна хота у сучасному виконанні? Виконай на ударному або шумовому інструменті ритмічний супровід хоти. Спробуй змінювати темп. Чи залишається танцювальний характер?

Обробка вокальної та інструментальної музики — видозмінювання оригінального тексту музичного твору.

ЗАЯЧА ЛЕТКА-ЄНЬКА

Музика і вірші А. Олейнікової

1. Якось вранці я прийшов до саду,
Яблук поспілих щоб собі нарвать.
Вірте не вірте як на очі зраду,
Раптом вийшли зайці танцювать.
Рухались вони ритмічно дуже,
Взявшись лапками за друга друг.
Глянув — здалося, наче все в окрузі
Також робить танцювальний круг!

Приспів:

Стриб, стриб, скок-поскок,
Дружно всі за кроком крок!
Спробую! А може, зараз
Танцю я візьму у них урок.
Крок, крок, скок-поскок,
Єнька — ритміки урок!
Стриб, стриб, не зівай —
Вчасно починай!
Єнька, єнька — не зівай!
Єнька, єнька — вчасно починай!

2. Я забув, навіщо йшов до саду,
Яблука лишились на гілках.
Зайці так спритно й довго танцювали —
Непомітно сплив тривалий час.
Я на пробу танцювати рушив —
Зайців хотів у танці обігнать.
Може, наснилось, може, не подужав,
Єньку, як ті зайці, танцювать.

Приспів.

- Послухай уривок з опери Т. Бретона «La Dolores» («Хота») у виконанні інструментального ансамблю хору ім. Г. Верьовки.

Об'єднайтеся у групи. Підготуйте картки-візитівки «Кастаньєти», «Сопілка», «Гітара» для лепбука «Музичні інструменти» (на вибір одну картку від групи).

4. Краса народного мистецтва

Он мистецькою стежинкою біжить веселий іграшковий коник. Саме він часто привозить малечу в казкову країну іграшок.

У давнину українські народні майстри і майстрині виготовляли іграшки з природних матеріалів: дерева, соломи, глини, льону, вовни тощо. Зазвичай це були прості ляльки-мотанки, а також фігурки звірів і птахів. Їхні форми були спрощеними, часто прикрашені орнаментами та візерунками.

Дітлахи і тепер любляють утворювати чарівні звуки за допомогою свищиків, брязкалец тощо.

- Розглянь народні іграшки. Знайди серед них свищики. На якій з іграшок зображено музичний інструмент? Назви його.

- Зверни увагу, що орнамент розміщено відповідно до форм коників.

Зліпи веселого коника (пластилін). Застосуй декор — прикрась свій виріб орнаментами та візерунками.

Варіант 1

Варіант 2

У вільний час зроби іграшку із підручних матеріалів (природних або штучних).

4. Краса народного мистецтва

Троїсті музики — український інструментальний ансамбль у складі трьох виконавців, які зазвичай грають на скрипці, цимбалах і бубні.

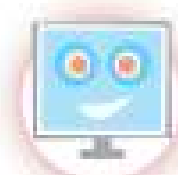
Український народ завжди був дуже танцювальним. Пригадай, які українські танці слухали на уроках.

Український народний танець «Гречаники» відомий із давніх часів. Раніше його виконували для вшанування сил природи. Танцюють його трійками: посередині хлопець, а по боках — дві дівчини. Цей танок складається із двох частин.

Перша частина — помірна — танцівники рухаються по колу.

Друга частина — швидка — танцівники проходять крізь «ворітця», ідучи у зворотному русі по колу.

Український народний танець «Картопля», або «Плескач», виконують у парі. Під час його виконання танцівники й танцівниці іноді ритмічно плескають у долоні. Тому його й називають «Плескач».

Український народний танець «Гречаники».

Український народний танець «Картопля» («Плескач»).

- Який характер танців? Які рухи повторювалися? На яких інструментах виконувався супровід танців? Виконай супровід до танців на бубні.

Бубон

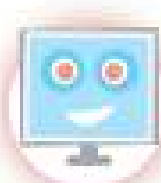

Скрипка

Цимбали

- Порівняй українські народні танці з популярним фінським танцем «Летка-єнька», назва якого в перекладі означає «погойдуватися». У чому особливості виконання цього танцю?

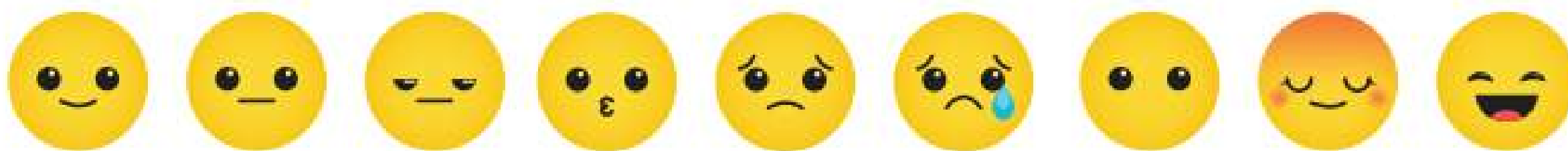

Переглянь фрагменти з мультфільмів «Як козаки наречених визволяли» і «Буба», у яких герої танцюють летку-єньку.

Які характерні рухи цього танцю? Спробуй їх виконати. З яким настроєм ти будеш танцювати? Пригадай пісню, яку вчили на минулому уроці. Якими рухами можна супроводжувати її виконання? Виконай пісню «Заяча летка-єнька» з рухами.

- Які емоції виникли після виконання танцю летка-єнька? Вибери потрібний смайлик.

За бажанням підготуйте картки-візитівки «Цимбали», «Бубон», «Скрипка» для лепбука «Музичні інструменти» (на вибір одну картку від групи).

- Знайди в інтернеті легенду «Троїсті музики». Прочитай її. Чому музику назвали троїстою? Чому музикантів називають троїстими?

5. Розмаїття кольорів і мелодій

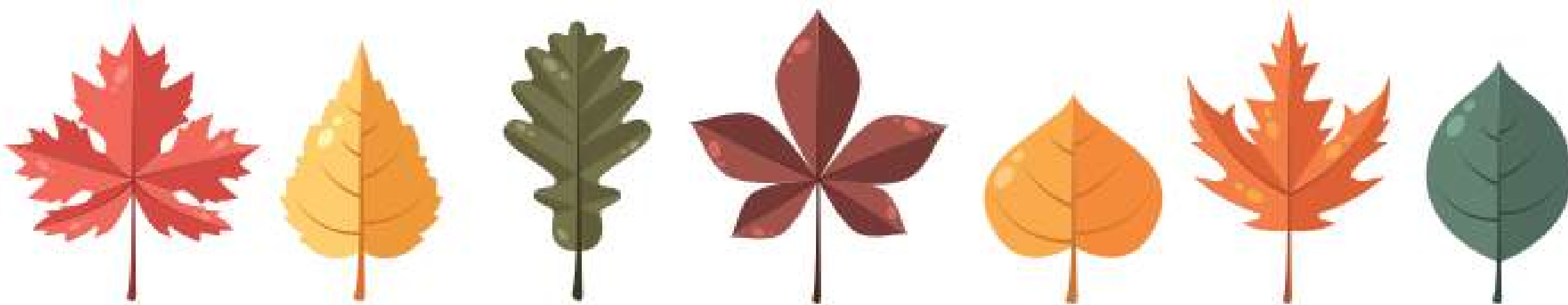
Кожній порі року притаманні барви, характерні лише для неї. Чарівниця Осінь розфарбувала природу різними відтінками жовтого, червоного, оранжевого (помаранчевого) кольорів.

Серед розмаїття відтінків осінніх кольорів трапляються дуже схожі між собою, тому їх називають *спорідненими*. Наприклад, змішуючи жовту й помаранчеву фарби, ми отримуємо кілька жовто-оранжевих відтінків, а змішуючи жовту й зелену — кілька жовто-зелених. Поєднання таких відтінків кольорів на картині завжди гармонійне.

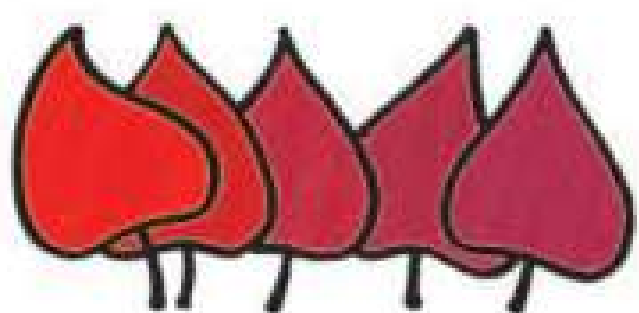
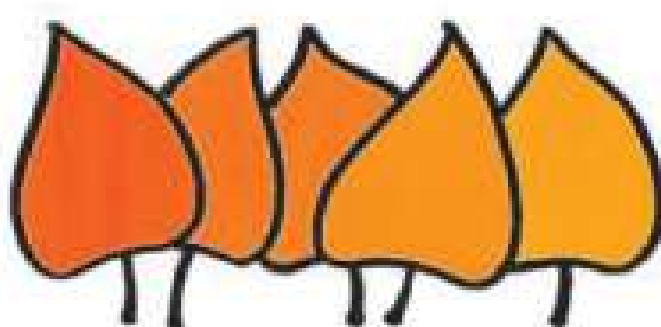
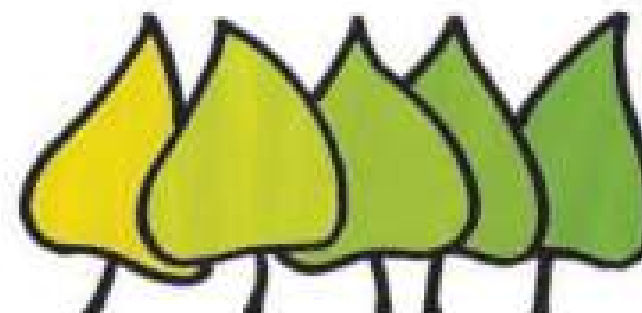
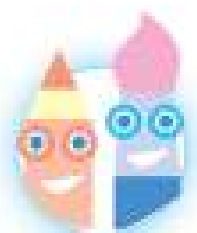
- Розглянь багатство відтінків споріднених кольорів у краєвиді. Який колорит картини: теплий чи холодний?

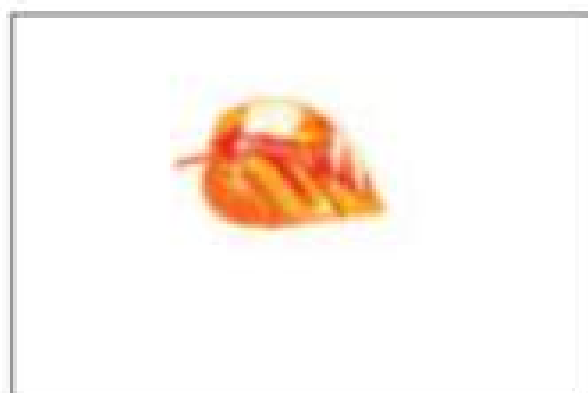
- Проаналізуй форми листочків різних дерев.

- Розглянь відтінки споріднених кольорів на осінніх листочках. Пригадай, як можна утворити різні відтінки кольору.

Намалюй композицію «Кружляє листопад» (гуаш). Спробуй передати багатство відтінків осінніх кольорів.

Зberi осіннє листя різних форм і кольорів для створення композицій. Які емоції викликає в тебе осінній падолист? Поділися своїми враженнями з рідними.

5. Розмаїття кольорів і мелодій

Кожна пора року дарує нові відкриття і враження. Осінь запрошує закружляти у вальсі. Яким буде осінній вальс, тобі підкажуть динамічні відтінки, що передають гучність музики. Згадай, як їх позначають.

Динаміка змінює гучність музики, яка, у свою чергу, впливає на характер музичного твору. Композитор/композиторка може змінювати динаміку як раптово, так і поступово. Музика змінюється, розвивається...

Л. Фучаджі. Вальс осіннього листя.
В. Костенко. На узліссі.

- Які настрої і почуття передали композитори у творах? Як цьому допомогли динамічні відтінки? Порівняй настрої музичних п'єс і картину. Чи співзвучна картина цим творам?

Тривалості нот

ЦІЛА

ПОЛОВИННА

ЧЕТВЕРТНА

ВОСЬМА

ВЕСЕЛКА

Музика і вірші Н. Май

1. Краплю дощика берем,
Трішки сонця додаєм,
Світанкової роси,
Жменьку радості для всіх.

Приспів:

Подивись на небо —
Кольори ясні,
Сумувать не треба —
Просто посміхнись!
Подивись на небо —
Сонце золоте,
Сумувать не треба —
Все на краще йде!

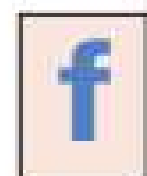
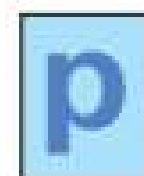
2. Слово лагідне скажи,
Теплий погляд залиши,
І добрішим стане світ
Й наша пісня задзвенить!

Приспів. (Двічі)

Пограйте у гру «Контрасти».

Створіть картки з динамічними відтінками

.

Створюйте ланцюжки з карток і плескайте в долоні. Слухайте, як по-різному звучить музичний дощик.

кап-кап

кап-кап

кап-кап

кап-кап

кап-кап

кап-кап

Проспівай свою улюблену пісню, змінюючи динамічні відтінки: тихо-гучно. Як вона краще сприймається? Поясни чому.

6. Розмаїття кольорів і мелодій

Мешканці й мешканки країни Образотворчого мистецтва восени влаштовують традиційне свято врожаю. Під час такого святкування можна відвідати виставку картин, на яких зображені яскраві осінні плоди.

Овочі, фрукти, ягоди не тільки красиві, а й дуже смачні та корисні, тому намагайся смакувати ними частіше!

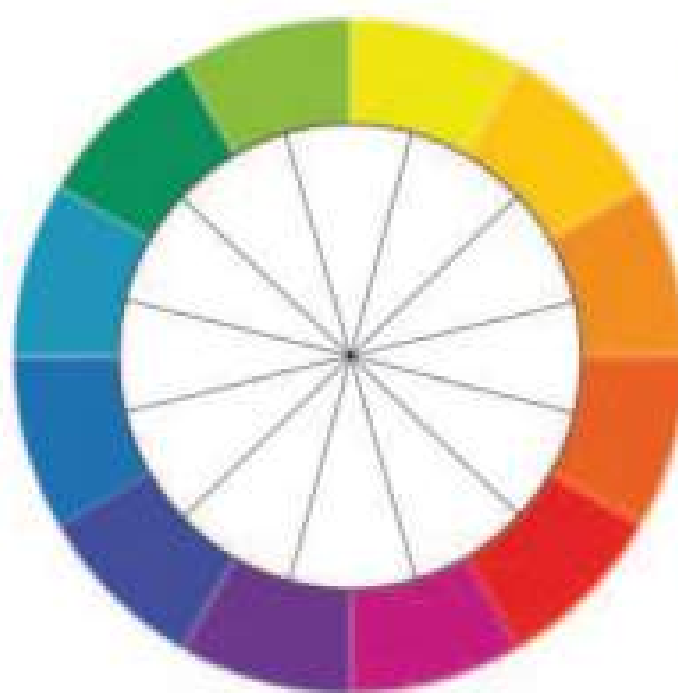
На картинах нерідко можна побачити **контрастні** кольори: червоний і зелений, оранжевий і синій, жовтий і фіолетовий. Вони посилюють яскравість і насиченість один одного.

● Знайди на картинах пари контрастних кольорів.

Зверни увагу, що в колірному колі контрастні кольори розташовано один навпроти одного.

- Назви пари контрастних кольорів у колірному колі.

Створи композицію «Дарунки осені» (акварель). Зверни увагу: освітлений бік плодів світліший за їх основний колір, а затінений — темніший.

За можливості долучайся до вирощування овочів, фруктів, ягід. Дізнайся, які плоди, зелень можна вирощувати вдома на підвіконні, на балконі.

6. Розмаїття кольорів і мелодій

Іноді музика може звучати не лише тихо або гучно. Яким чином виконавець або виконавиця може зрозуміти задум композитора/композиторки? Для цього в музичному творі існують спеціальні позначки. Якщо треба заграти або заспівати не дуже гучно, то до позначки **f** (**форте**) додають **m** (**меццо**), що означає «не дуже». Це записується ось так: **mf**. Напевно, ти вже здогадався/здогадалася, як у музиці позначається «не дуже тихо». Так, до позначки **p** (**піано**) додаємо **m**: «не дуже тихо» — **mp**.

ДИНАМІЧНІ ВІДТІНКИ

f (**форте**) — гучно

p (**піано**) — тихо

mf (**меццо-форте**) — не дуже гучно

mp (**меццо-піано**) — не дуже тихо

М. Лисенко. Думка-Шумка (фрагменти).

- Яка за характером «Думка», а яка «Шумка»? Чи відчувається в цьому творі контраст? Завдяки чому? Що ти уявляєш, слухаючи цей твір? Поміркуй, чому композитор назвав свій твір «Думка-Шумка».

У «Думці» Микола Лисенко передає розповідь народного музиканта-кобзаря, який грає на бандурі й веде оповідь про героїв. «Шумка» — це веселий народний танець.

- Поміркуй, чи співзвучна картина прослуханому музичному твору. Якій його частині?

Виконай пісню «Веселка» з контрастами. Змінюй динаміку і темп.

Пограйте у гру «Контрасти».

Додайте до карток із динамічними відтінками картку **m**.
Які зміни відбулися?

Створюйте ланцюжки з карток і співайте на склад «ла». Слухайте, як по-різному звучить ваш голос.

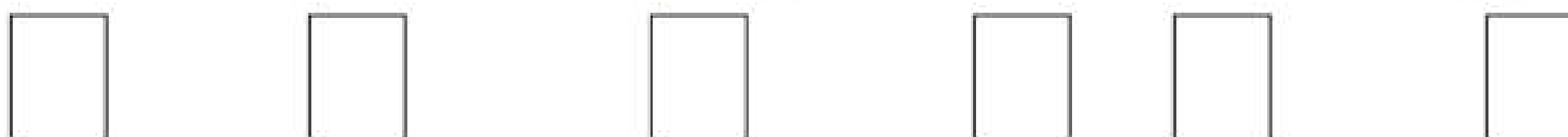

Замість слів розклади картки з позначками:

гучно — тихо — не дуже гучно — не дуже тихо — гучно

не дуже тихо — гучно — не дуже гучно — тихо — тихо — не дуже тихо

7. Розмаїття кольорів і мелодій

Ти вже знаєш, що кольори бувають різних відтінків. Вони допомагають художникам і художницям передавати світло і тінь, тобто виражати об'єм предметів, а також зображати далечінь.

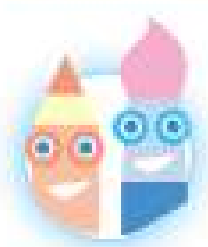
Щоб передати світлі відтінки кольорів, слід домішати білу або жовту фарбу до гуаші. А в акварелі зазвичай додають більше води. Для затемнення кольору додають темну фарбу: синю, фіолетову, коричневу, чорну. Темні кольори більш насичені, ніж світлі.

- Знайди на картинах світлі й темні відтінки кольорів. Розглянь, як передано об'єм іграшок за допомогою світла і тіні.

Поміркуй і скажи, які фарби використала художниця, аби висвітлити сонячну галявину, листя дерев, а які — щоб зобразити темні стовбури, затінену траву.

- Розглянь зображення хмар, освітлених сонцем і затінених. Зверни увагу на різноманітні відтінки синього кольору — світлі й темні. Як вони утворилися? Художники застосували розбіл кольору — поступово домішали до синьої фарби білу. Для затемнення синього кольору до нього поступово додавали чорний.

Намалюй хмари в сонячну та дощову погоду. Застосуй розбіл і затемнення кольорів. Орієнтовні теми: «Хмарки-пір'їнки», «Насувається буря» (гуаш). Порівняй вплив виконаних зображень на твої емоції.

Поміркуй, чи можна порівняти світлі й темні відтінки кольорів в образотворчому мистецтві з високими і низькими звуками в музиці. Обґрунтуй свою думку.

7. Розмаїття кольорів і мелодій

Пам'ятаєш, що композитор чи композиторка пише музику, а виконавець/виконавиця її виконує? Можна виконувати музику на різних музичних інструментах — фортепіано, скрипці, баяні тощо або заспівати. Іноді музику може виконувати не один музикант/музикантка, а кілька. Вони утворюють **ансамбль**.

Ансамбль — спільне злагоджене виконання музичного твору.

І. Кореневська. Дощик.
О. Білаченко. Осінній ескіз.

- На якому інструменті виконують п'єси? Скільки музикантів і музиканток виконують п'єсу «Дощик»? Як композиторка передала музикою дощик?

Соло — один виконавець.
Дует — два виконавці.
Тріо — три виконавці.
Квартет — чотири виконавці.
Квінтет — п'ять виконавців.

А. Дубина. Гуцульська фантазія.

- Як назвати групу виконавців/виконавиць, що виконують «Гуцульську фантазію»? На яких інструментах вони грають?

Музика А. Мігай

ДОЩИК

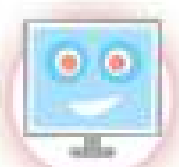
Вірші Н. Кулик

1. Дощик ллється цілий ранок —
Кап-кап-кап!
Не виходимо на ґанок —
Кап-кап-кап!
Раптом бачим під кущем —
Кап-кап-кап-кап-кап!
Мокне зайчик під дощем —
Кап-кап-кап-кап-кап!
2. Дощик ллється цілий ранок —
Кап-кап-кап!
Мокра стежка, мокрий ґанок —
Кап-кап-кап!
Але зайчик поспішає —
Кап-кап-кап-кап-кап!
Для зайчат гостинця має —
Кап-кап-кап-кап-кап!

Приспів: (Двічі)

Ой, ти, зайчику сіренький,
Ой, ти, зайчику маленький!
Годі мерзнути, дрижати,
Ти ходи мерщій до хати!
Ми дамо тобі морквину,
Ще й велику капустину —
Понесеш їх у лісок
Годувати діточок,
Бо маленькі зайченята
Вже давно чекають тата.

Кап-кап-кап!
Кап-кап-кап!
Кап-кап-кап-кап-кап!
Кап-кап-кап-кап-кап!

М/ф «Капітошка».

- Чи передає пісенька головного героя шум дощика?
Які емоції ти відчуваєш, коли чуєш пісеньку Капітошки?

ВЕСЕЛІ

РАДІСНІ

СУМНІ

ГРАЙЛИВІ

НЕЙТРАЛЬНІ

У вільний час ознайомся з байкою Леоніда Глібова «Музика». Як називається ансамбль музикантів із байки? Чи змогли вони виконувати музику? Чому?

8. Чарівність графіки і вокальної музики

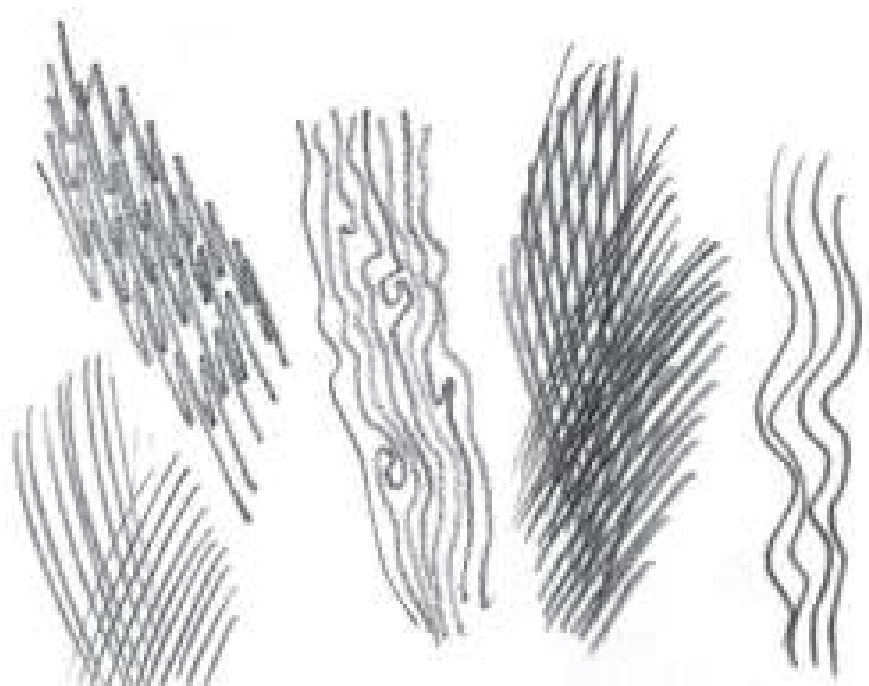
У своїй творчості художники й художниці застосовують засоби виразності графіки — лінії та штрихи. Вони бувають різної товщини, світлі й легкі, темні та насичені. Зображуване передається плавними, хвилястими, прямими, ламаними лініями; щільними або прозорими штрихами. Характер ліній і штрихів залежить також від художнього матеріалу.

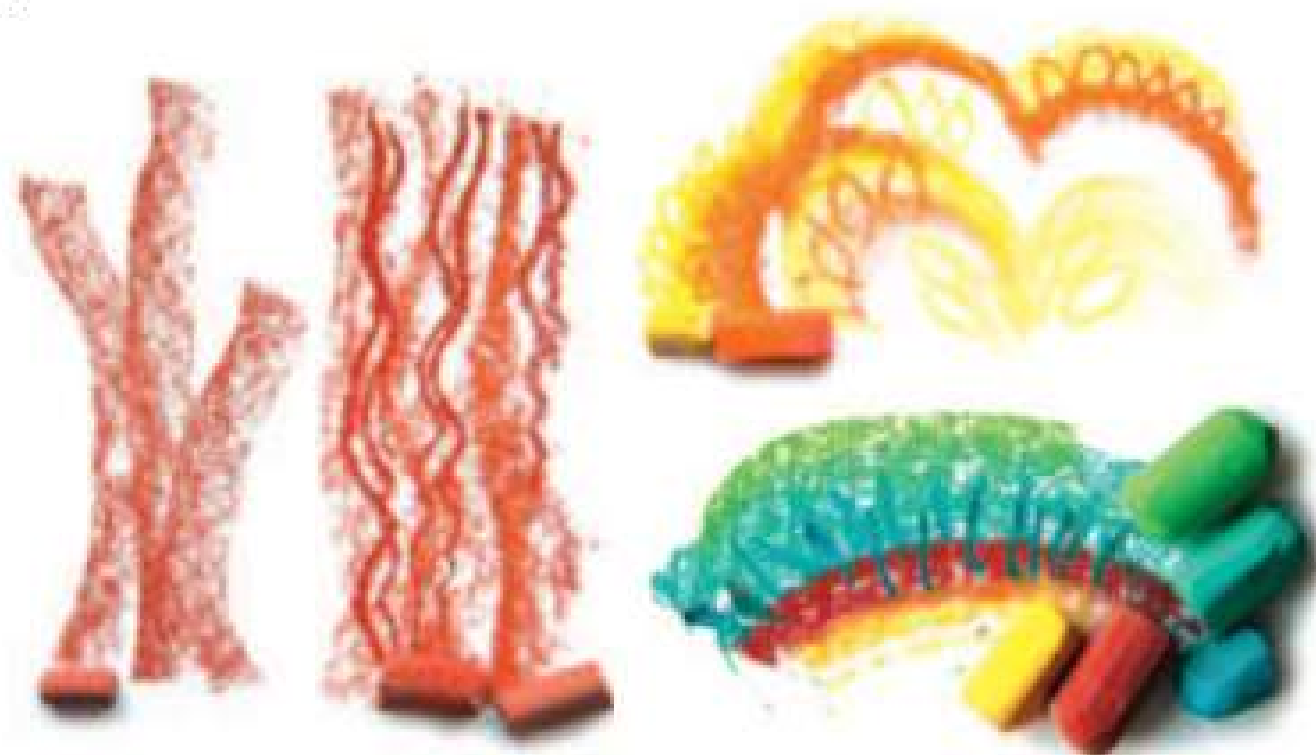
- Порівняй краєвиди, виконані різними художніми матеріалами: твердими (фломастерами) і м'якими (пастеллю).

- Потренуйся малювати кору дерев, мох, траву різними лініями і штрихами твердими та м'якими матеріалами.

*Лінії та штрихи,
виконані твердими матеріалами*

*Лінії та штрихи,
виконані м'якими матеріалами*

Створи графічну композицію «Штрихи осені» (пастель або кольорова крейда). Застосуй різноманітні лінії та штрихи. Застосуй різноманітні лінії та штрихи, щоб передати особливості осінньої природи. Передай настрій природи за допомогою кольорів.

Влаштуйте шкільну виставку графічних робіт «Штрихи осені».

Коли тобі випаде нагода прогулятися осіннім лісом чи парком, назбирай різноманітних природних матеріалів (гілочок, листя, шишок, моху тощо) і створи з них композицію «Мотиви осені».

8. Чарівність графіки і вокальної музики

Виконавець / виконавиця, що виконує вокальну музику, називається **співачом / співачкою**. Вони повинні мати хороший голос і музичний слух, можуть співати з інструментальним супроводом або без нього. Співаки та співачки виконують композиторські та народні пісні. Кожен / кожна з них має свій голос.

Народна пісня супроводжує людину від самого її народження. І найпершу з них співають своїм діточкам матусі. Пригадай, як вона називається. Звісно, це **колискова** — пісня, під яку заколисують дитину. Мама співає ніжно, лагідно.

Українська народна пісня «Ой ходить сон» (у виконанні Н. Матвієнко, К. Цісик).
Українська народна пісня «Колискова» (у виконанні З. Огнєвич).

Сопрано — високий жіночий або дитячий співочий голос.

Альт — низький жіночий або дитячий (хлоп'ячий) голос.

- Про що співається в колискових? Який голос у співачок? Який характер пісень? Який настрій викликають ці пісні? Схарактеризуй мелодію.

е

СПІВУЧА

ЛАГІДНА

ЛІРИЧНА

ТИХА

НІЖНА

СПОКІЙНА

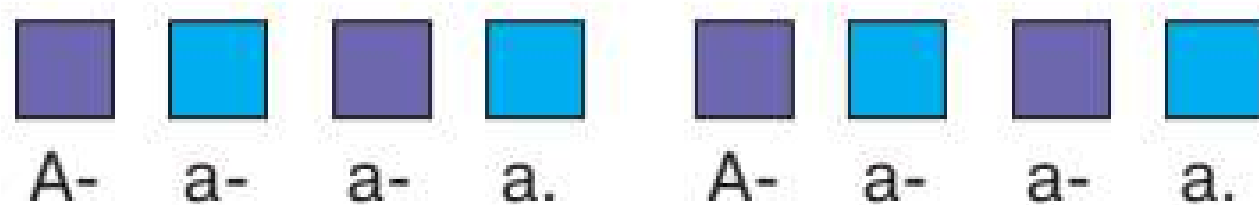
КОТИКУ СІРЕНЬКИЙ

Українська народна пісня
Обробка М. Вериківського

Котику сіренький,
Котику біленький,
Котку волохатий,
Не ходи по хаті,
Не ходи по хаті,
Не буди дитяти.
Дитя буде спати,
Котик — воркотати.
Ой на kota воркота,
На дитину дрімота.
А-а, люлі. А-а, люлі. А...

Заспівайте колискову. Супроводжуйте розспів «А-а» грою на дзвіночках.

- З настроєм якої дитини співзвучний твій настрій наприкінці уроку? Поясни чому.

У вільний час поцікався у своїх батьків чи близьких, які колискові їм співали у дитинстві. А які колискові ти чув/чула найчастіше? За бажанням заспівай їх.

9. Чарівність графіки і вокальної музики

У королівстві Графіки запанувала осінь. Дерева казкового лісу втратили своє золоте листя і височіють тепер темними силуетами. Їх гілки, наче штрихи, сплелися в густому мереживі.

- Знайди на ілюстраціях засоби виразності графіки: точки, лінії, штрихи, плями (силуети). Як вони допомагають передати сумні настрої осені?

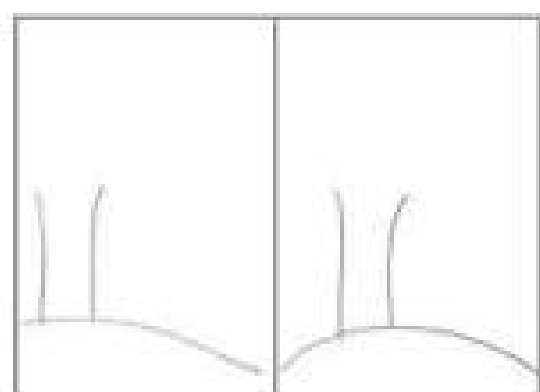
Часто на картинах видно небокрай — **лінію горизонту**, яка розташована на рівні очей. Залежно від місця, з якого малює художник/художниця, горизонт на картині може бути високий, середній, низький.

- Визнач на картинах лінію горизонту. Поміркуй, де перебувала художниця/перебував художник, коли малювала/малював краєвиди: високо чи низько.

Намалюй дві композиції «Пригоди Вітерця» лініями та штрихами (графітні олівці або фломастери). Для цього поділи аркуш навпіл: на одній половині намалюй ліс, коли вітер відпочиває, а на другій — коли бешкетує. Наміть лінію горизонту.

У вільний час придумай казочку про мандри Вітерця.

9. Чарівність графіки і вокальної музики

Співаки та співачки виконують пісні. Пригадай, із чого складається пісня. Так, із заспіву і приспіву, що разом утворюють куплет. Пісні, як і інструментальну музику, можуть виконувати один, два, три й більше співаків і співачок. Вони утворюють різні ансамблі або гурти.

Соло — один співак.
Дует — два співаки.
Тріо — три співаки.
Квартет — чотири співаки.
Квінтет — п'ять співаків.

Дует

Тріо

Пісня «Рідна серцю Україна». Музика С. Родька, вірші А. Бінцаровської (у виконанні дуету).

Українська народна пісня «Ой у гаю при Дунаю» (у виконанні тріо Мареничів).

Пісня «Вітаєм». Музика і вірші Н. Савка (у виконанні дитячого гурту «Коліжанки»).

● Послухай пісні, які виконують співаки і співачки різного складу. Чим відрізняється виконання? Визнач, як називаються гурти відповідно до їхнього складу.

● Скільки співаків/співачок виконують пісні? Вибери склад виконавців/виконавиць.

СОЛО

ДУЕТ

КВІНТЕТ

ТРІО

КВАРТЕТ

Виконайте пісні «Котику сіренький» і «Дощик» різним складом. Як називатимуться ваші гурти і скільки в них виконавців/виконавиць? Що змінилося у виконанні пісні?

Українська народна колискова «Котику сіренький».

● Поміркуй, що сниться дитині. Як, на твою думку, пухнастий лагідний котик діє на неї?

e

ЗАСПОКОЮЄ

ПРИСИПЛЯЄ

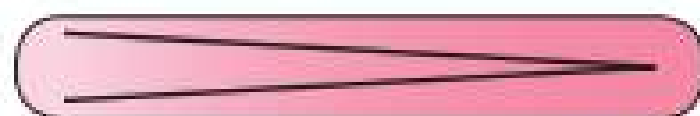
МУРКОЧЕ

СПІВАЄ СВОЮ КОТЯЧУ ПІСЕНЬКУ

ЗАВАЖАЄ

Виконайте мелодію на бумвокерсах. Яку пісню нагадала мелодія? Виконуйте пісню різним складом виконавців, змінюючи динамічні відтінки. Супроводжуйте свій спів грою на бумвокерсах. Стежте за мелодією.

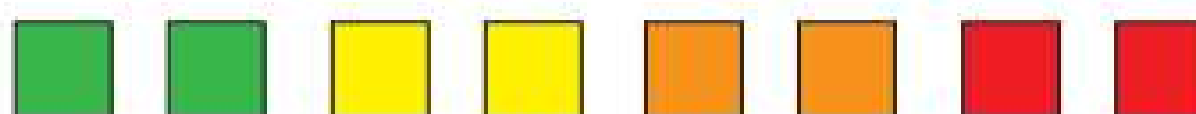

Гучно

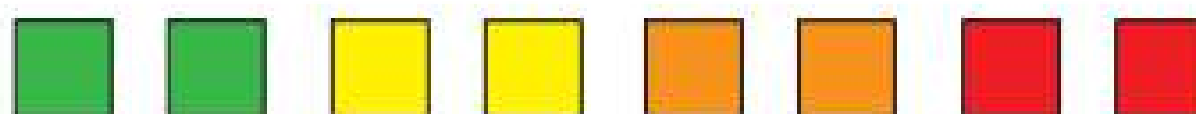
Тихо

Тихо

Гучно

Хо-дить гар-буз по го-ро-ду,

пи-та-ється сво-го ро-ду.

10. Чарівність графіки і вокальної музики

Якою різною буває осінь! Вона зачаровує красою жовтого листя на тлі синього неба, дивує різноманітністю мелодій осіннього вітру. Осінь — наче пустотлива дівчинка: то весело струшує листя з дерев, то сумно прислухається до музики крапель холодного дощу. Тому митці й мисткині, створюючи художній образ осені, зображають її по-різному. Музикант тихо награв мелодію осені, а художник малює осінній краєвид або створює образ Осені у вигляді дівчини з волоссям з осіннього листя.

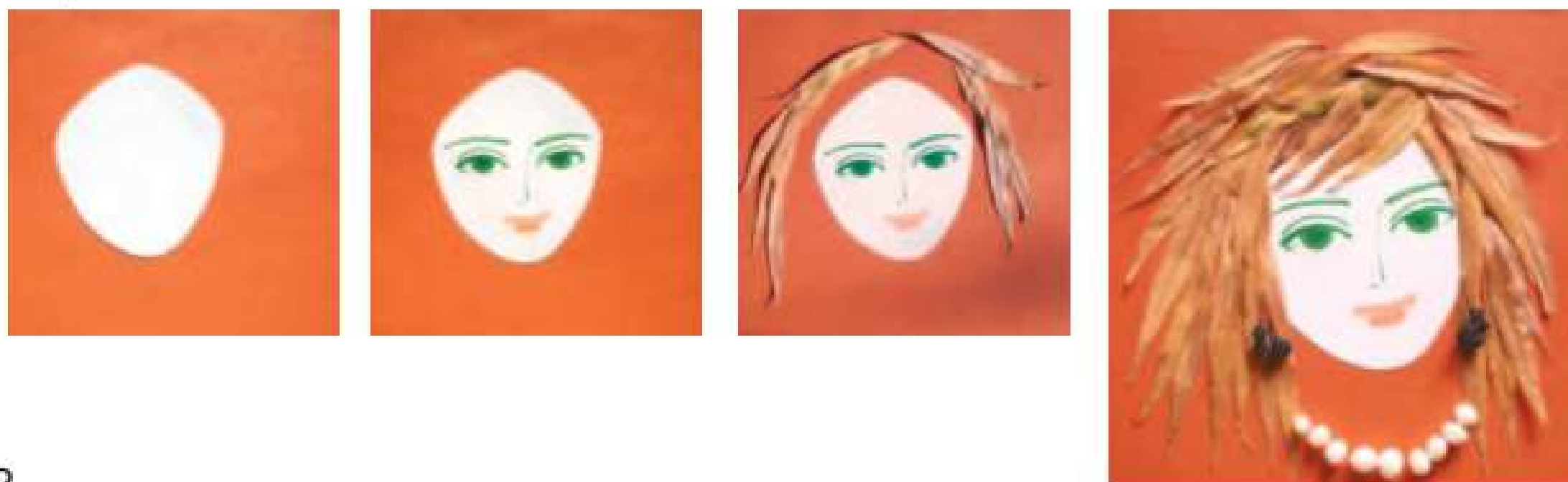
- Розглянь, які оригінальні образи Осені створили художниці. Проаналізуй, які природні матеріали використали мисткині, аби передати своє захоплення красою осені.

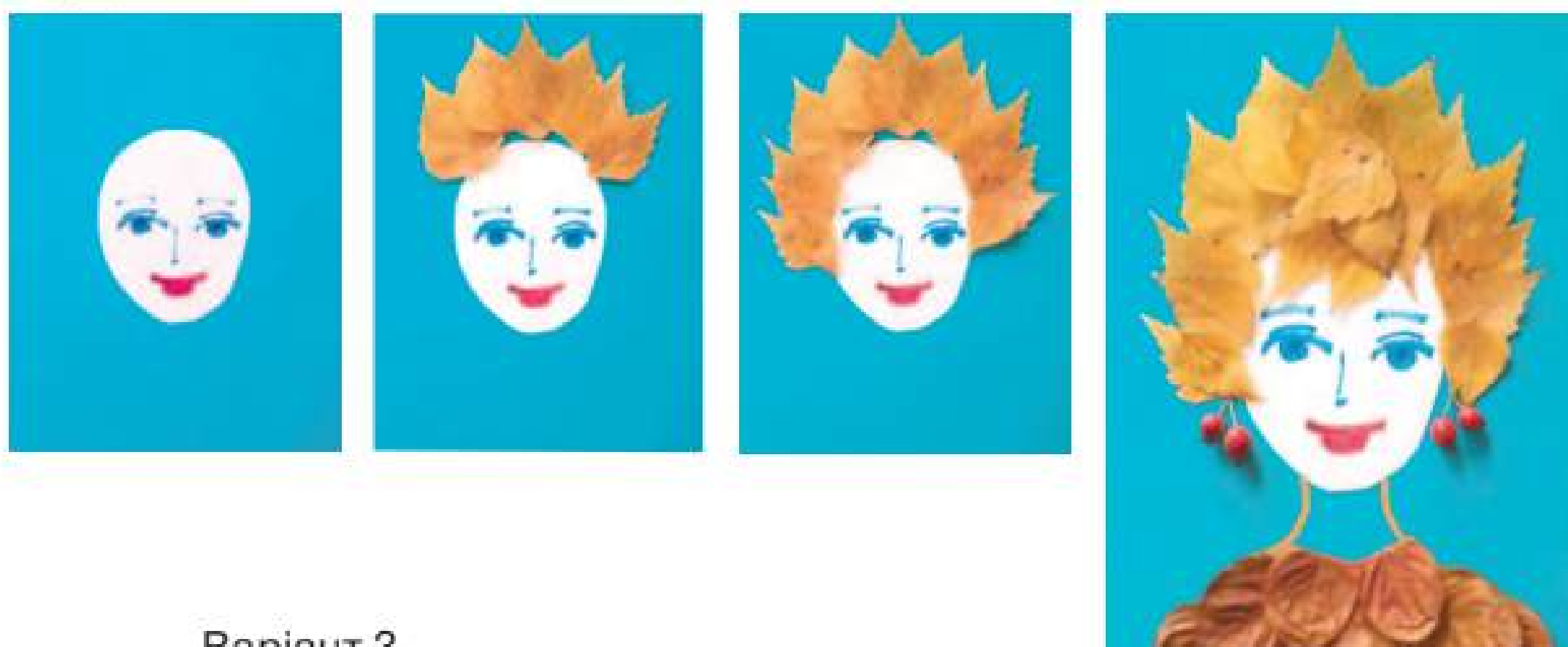

Створи образ Осені в аплікації з паперу і природних матеріалів.

Варіант 1

Варіант 2

Варіант 3

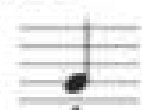
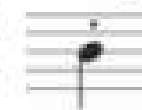

Пригадай, які ти знаєш вірші та пісні про осінь.
У вільний час переглянь книжки з казками, оповіданнями для дітей.
Порівняй літературних персонажів із образами, створеними художниками на ілюстраціях. Чи збігаються вони з твоїми уявленнями? Поділися думками із цього приводу з другом чи подругою.

10. Чарівність графіки і вокальної музики

Коли музику виконує невелика група музикантів/музиканток, зокрема співаків/співачок, то утворюється ансамбль. Якщо більше дванадцяти, їх називають **хором**.

Музику можна виконувати плавно або переривчасто. Для цього є спеціальні позначки — **штрихи**: *легато* — зв'язане виконання — позначається лігою і *стакато* — переривчасте — позначається крапкою під нотою або над нотою .

Пісня «Ой летіли дикі гуси» (музика І. Поклада, вірші Ю. Рибчинського) (у виконанні Н. Матвієнко).

Схарактеризуй манеру виконання співачки.

е

М'ЯКА

ПРОЗОРА

УРИВЧАСТА

РІЗКА

ВИРАЗНА

СІЯВ МУЖИК ПРОСО

Українська народна пісня

1. Сіяв мужик просо,
Жінка каже: «Мак!». (Двічі)
Ой так чи не так,
Нехай буде з проса мак!
2. Зловив мужик рибку,
Жінка каже: «Рак!». (Двічі)
Ой так чи не так,
Нехай буде з риби рак!
3. Зловив мужик сойку,
Жінка каже: «Шпак!». (Двічі)
Ой так чи не так,
Нехай буде з сойки шпак!

Виконуйте пісню різним складом виконавців / виконавиць, змінюючи штрихи. Проспівайте пісню в ролях.

Виконайте ритмічний супровід до цієї пісні на стаканчиках. Четвертні тривалості стукайте двома руками одночасно, а восьмі — по черзі правою і лівою рукою.

У вільний час послухай пісні у виконанні Ніни Матвієнко. Поміркуй, чому її називають «берегинею української народної пісні» та «голосом душі українського народу».

За бажанням підготуй сторінку до лепбука «Видатні українські співаки та співачки».

11. Дивосвіт скульптури та сьюїти

Сьогодні ми з вами потрапили в королівство Скульптури. Для виготовлення скульптури митці й мисткині використовують різні техніки й матеріали: ліплення з глини, висікання з каменю, різьблення по дереву, чеканку по металу.

Скульптуру, яку можна обійти кругом, називають **круглою**.

Скульптор/скульпторка виготовляє круглу скульптуру на станку, який обертається. Так він/вона може оглядати свій витвір з різних боків.

Сьогодні скульпторам і скульпторкам позують тварини із зоопарку. Вертка білка не в змозі всидіти на одному місці. А мавпі вдалося втихомирити маленьке мавпенятко. Он розважається щаслива родина бегемотиків.

- Розглянь скульптури тварин. Проаналізуй особливості їх форми. Порівняй між собою розміри голови, тулуба, ніг. Чи вдалося в образах тварин передати певні емоції?

Щоб створити правдивий (реалістичний) образ тварини, скульптор/скульпторка передає особливості її хутра, шкіри, тобто наносить на поверхню скульптури певну **фактуру**.

Фактура — характер поверхні художнього твору.

Визнач скульптуру тварини на ілюстраціях за її фактурою.

Виліпи скульптуру тварини, яка тобі подобається (пластилін або глина). Застосуй фактуру для надання образу виразності.

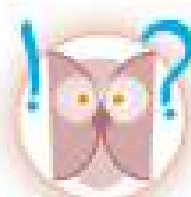
Варіант 1

Варіант 2

Об'єднайте свої скульптури в композицію «Веселий зоопарк».

Чи є у твоєму місті або селі скульптури із зображенням тварин? Скульптуру якої тварини тобі хотілося б бачити біля дитячого майданчика або в парку?

11. Дивосвіт скульптури та сюїти

Сьогодні ми потрапимо до зоопарку. Якби ти був композитором/була композиторкою, якою музикою ти передав би/передала б рухи тварин? Чи відрізнялася би музика ведмедя від музики мавпи? Чому?

Сьогодні ми послухаємо фортепіанну сюїту про звірів. П'єси в сюїті мають різні назви.

Сюїта — музичний твір, який складається з кількох п'єс (або частин), різних за характером, об'єднаних спільним художнім задумом.

М. Степаненко. «Бегемот», «Мавпи», «Білочка» (із сюїти «Про звірів»).

- Чи можна назвати ці п'єси програмною музикою? Чому? Яких тварин ти уявив/уявила, слухаючи музику?
- Пригадай свої враження від прогулянки зоопарком і порівняй їх із картиною Августа Маке. Якими музичними інструментами ти озвучив/озвучила б вихід кожного зі звірів? Вигадай танець цих тварин. Протанцюй.

Музика В. Гребенюка

ЛЕВЕНЯ

Вірші Н. Іванюка

1. Я б ходив до зоопарку
Мало не щодня,
Бо сподобалося дуже
Мені левеня!

Приспів:

Левенятко! Левенятко!
Леве-левенятко,
Я візьму тебе з собою,
Як дозволить татко!

2. Я не хочу цуценятко
Й сіре кошеня,
Бо подобається дуже
Мені левеня.

Приспів.

3. Я не буду шоколаду
Вимагать щодня,
Якщо купить мені татко
Руде левеня.

Приспів.

Вибери слова, які характеризують музику п'єс, які ти послухав/послухала на уроці.

РЕГІСТР

ВИСОКИЙ

СЕРЕДНІЙ

НИЗЬКИЙ

ДИНАМІКА

ГУЧНО

ТИХО

ТЕМП

ШВИДКИЙ

ПОВІЛЬНИЙ

РИТМ

РОЗМІРЕНИЙ

УРИВЧАСТИЙ

ЛАД

МАЖОР

МІНОР

12. Дивосвіт скульптури та сьюїти

Захоплюючись світом природи, митці й мисткині намагаються втілити її дивовижну красу не тільки у круглій скульптурі, а й у **рельєфі** — скульптурному зображенні, виконаному на площині. Серед рельєфів розрізняють **барельєф** і **горельєф**. Барельєф може на половину об'єму скульптури виступати із площини. Горельєф перевищує половину об'єму скульптури, а інколи майже повністю виходить із площини.

- Порівняй зображення слона у круглій скульптурі та в рельєфі.

Рельєф (барельєф)

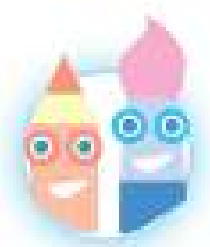
Кругла скульптура

Рельєф (горельєф)

- Поміркуй, яку скульптуру кенгуру доцільно використати на огорожі зоопарку, а яку — для фонтана.

Створи рельєф із зображенням тварин — зразок для виготовлення печива «Зоологічне» (пластилін). За потреби застосуй декор.

Варіант 1

Варіант 2

Визнач серед зображень зайчика графіку, живопис, круглу скульптуру і рельєф.

12. Дивосвіт скульптури та сюїти

Французький композитор Каміль Сен-Санс написав сюїту «Карнавал тварин». Пригадай, що таке сюїта. З яких п'єс вона складається?

Послухай п'єсу «Кенгуру». Метушливі стрибки тварини композитор зображує за допомогою коротких звуків і пауз. Ти пам'ятаєш, що таке пауза? **Пауза** — це позначка мовчання в музиці. Паузи, як і ноти, бувають різними за тривалістю.

Тривалості пауз

ЦІЛА

ПОЛОВИННА

ЧЕТВЕРТНА

ВОСЬМА

К. Сен-Санс. «Кенгуру», «Слон» (із сюїти «Карнавал тварин»).

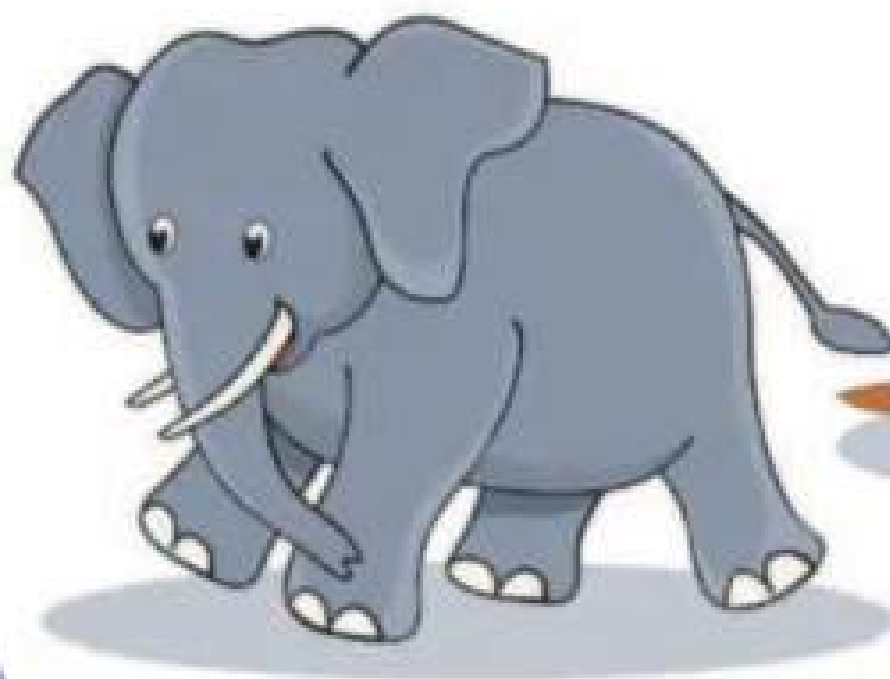
- Як композитор «зобразив» кенгуру і слона? Чи відчутно в музиці, як стрибає кенгуру? Чи змінюються темп і ритм у цій п'єсі? Чи можна за допомогою музики здогадатися, що робить слон? Вибери танець, який виконує слон.

ПОЛЬКА

ГОПАК

ВАЛЬС

МАЗУРКА

ТЕМП

ШВИДКИЙ ПОВІЛЬНИЙ

РИТМ

РОЗМІРЕНИЙ

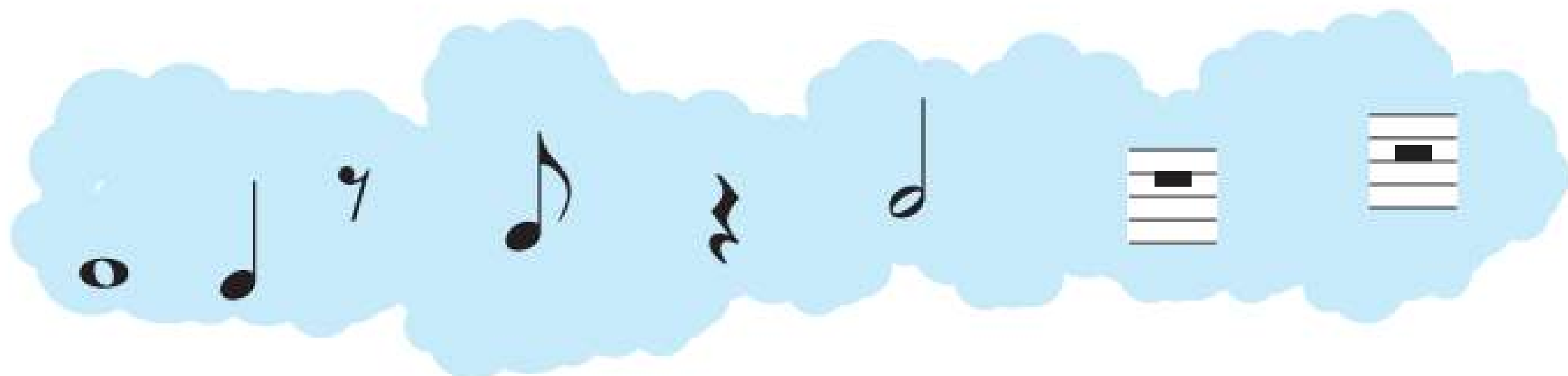
УРИВЧАСТИЙ

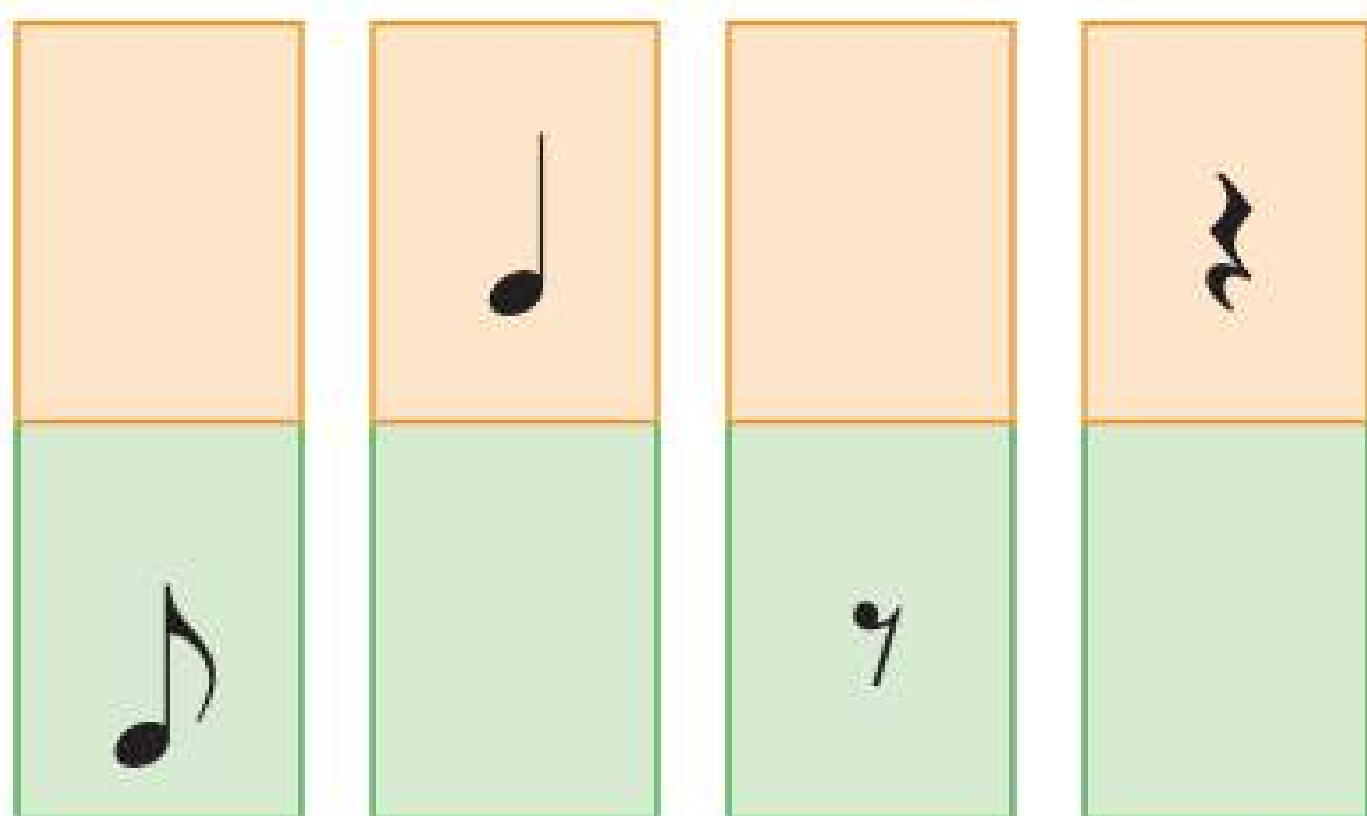
Виконай пісню «Левеня» з рухами.

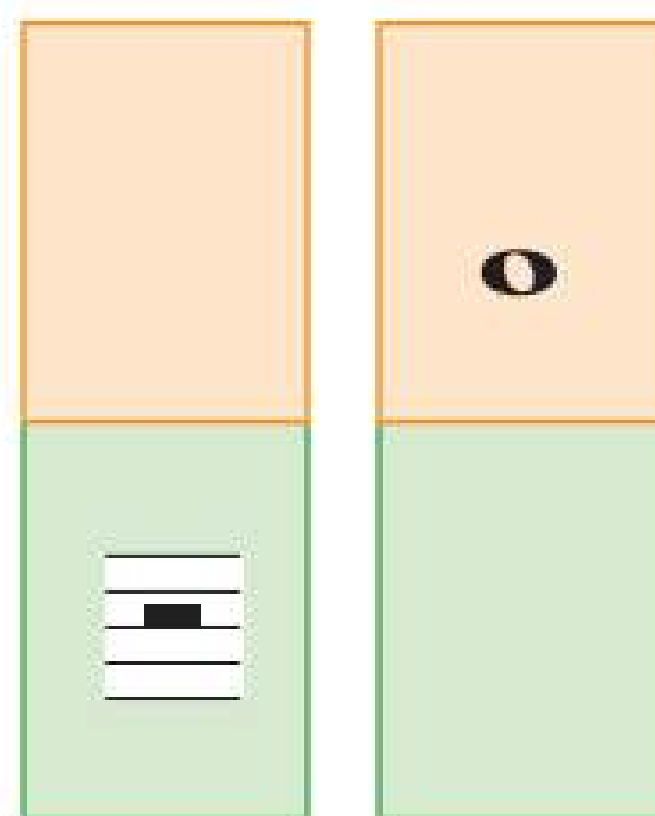
Пограй із друзями та подругами у гру «Таємничий знак». Створіть картки з нот і пауз. Доберіть кожному знаку відповідну пару.

Варіант 1 (простіший)

Варіант 2 (складніший)

Гра-пантоміма: зімітуйте гру на інструментах.

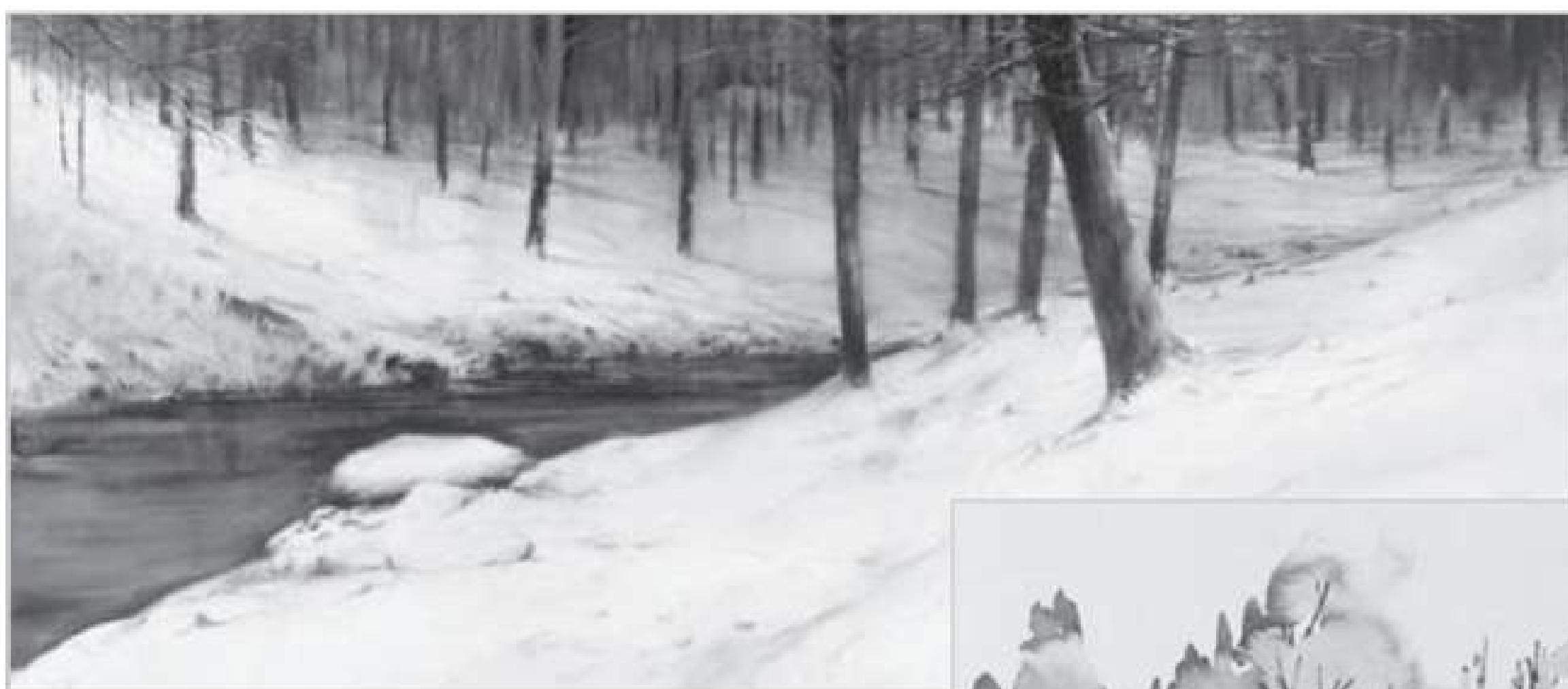

13. Зимові фантазії

Із настанням холодної зими різнокольорові стежинки чудової країни Образотворчого мистецтва поступово вкриваються білим снігом, що сиплеться із сірого неба. Зранку іній виблискує на гілках почорнілих дерев. Проте в цій суворості сірого, білого та чорного кольорів є своя принада.

- Поглянь, як художники й художниці милуються зимовими краєвидами. Зверни увагу на різноманіття сірого кольору на картинах.

- Потренуйся утворювати сірі кольори, різні за світлотою. Порівняй їх із білим і чорним кольорами.

Створи композицію «Зимова фантазія» (гуаш або акварель).

Варіант 1

Варіант 2

Придивися до кольорів зимової природи. Знайди серед них чорні, білі та сірі кольори.

13. Зимові фантазії

Сьогодні ми відвідаємо балетну виставу. Пам'ятаєш, що таке балет? У ньому історія розповідається лише танцювальними рухами, які й передають характер музики. Окрім того, балетні історії герої розповідають за допомогою **міміки** та **жестів**.

Тож пориньмо у світ казки! Чи пам'ятаєш ти казку «Дюймовочка» Ганса Крістіана Андерсена? Український композитор Юхим Русинов написав до неї музику. Так з'явився балет «Дюймовочка».

Ю. Русинов. Балет «Дюймовочка» (фрагменти).

- Розкажи про свої враження від почутої музики. Які настрої та почуття вона передає? Як музика розкриває характер і вдачу Дюймовочки? Як вона звучала? Вибери слова, що характеризують музику танцю.

е

МЕЛОДІЯ, ДИНАМІКА, ТЕМП, РИТМ.

ТИХА

ГУЧНА

ПОВІЛЬНИЙ

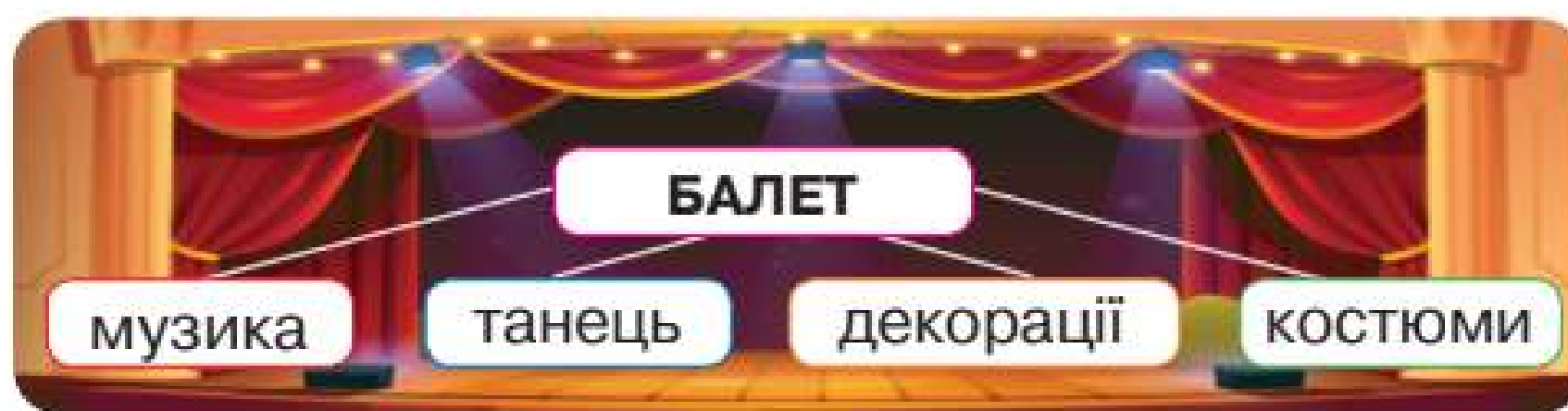
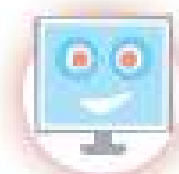
ПОМІРНИЙ

ВЕСЕЛА

СУМНА

РОЗМІРЕНИЙ

УРИВЧАСТИЙ

М/ф «Дюймовочка» (фрагмент).

- Порівняй музику, яка звучала в балеті й мультфільмі «Дюймовочка». Чим вона схожа і чим різниться?

ЗИМОНЬКА-ЗИМА

Музика і вірші А. Мігай

1. Стукає в вікно гостя чарівна,
Знов до нас прийшла зимонька-зима.

Приспів:

Ой зима, зимонька-зима,
Затанцює, заспіває, зимонька.
Ой зима, зимонька-зима
Зачарує знову нас зимонька.

2. Вибігла надвір весела дівтора,
Сипала сніжком зимонька-зима.

Приспів.

14. Зимові фантазії

Як ти гадаєш, чи можливо насправді в житті потрапити в казку? Де можна відчувати таїну давніх віків, доторкнутися до мурів, які чули і гуркіт гармат, і романтичні лицарські пісні?

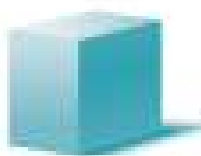
Для цього тобі варто відвідати старовинний замок чи фортецю. Саме там часто розгортаються події казок і легенд.

Зазвичай історія цих споруд налічує кілька століть. Тому такі пам'ятки старовинної архітектури треба берегти від руйнування.

- Розглянь зображення старовинних замків і фортець. Пригадай твори літератури, події в яких пов'язані із замками.

Знайди у спорудах об'ємні геометричні форми:

куб , циліндр , конус .

Розглянь, як вони поєднуються між собою.

Придумайте свій казковий замок. Виготовте його в об'ємі з картону і паперу (використайте готові підручні матеріали: коробки, картонні рулони від паперових рушників тощо). За потреби домалюйте вікна, двері тощо.

Досліди, чи є у твоєму краї пам'ятки старовинної архітектури. Що люди роблять для їх збереження? Обговори з однокласниками/однокласницями важливість збереження давніх пам'яток архітектури.

14. Зимові фантазії

Сьогодні завітаємо до музичного театру. Саме там розгортаються події одного з надвідоміших балетів у світі, який називається «Коппелія». Музику до нього написав французький композитор Лео Деліб. Це чарівна історія про майстра, виробника іграшок, і його улюблену механічну ляльку Коппелію.

Ти пам'ятаєш, хто є учасниками балету? Балерини, танцівники, **кордебалет** (група танцівників/танцівниць) та оркестр. Балет складається з окремих танців, які виконують соліст і кордебалет. Танці бувають **класичними** та **характерними**. *Характерними* називають танці, рухи яких близькі до народних.

Л. Деліб. Сцена ляльок-автоматів, Варіація ляльки Коппелії (із балету «Коппелія»).

- Що можна уявити, слухаючи цю музику? Який характер танців? Якою ти уявляєш ляльку Коппелію? Які рухи вона виконує?

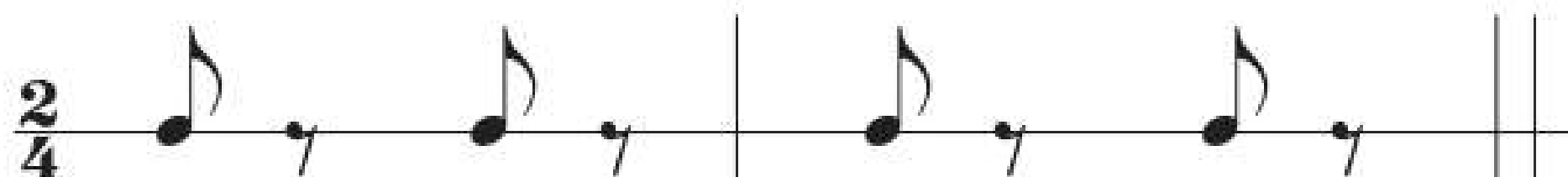
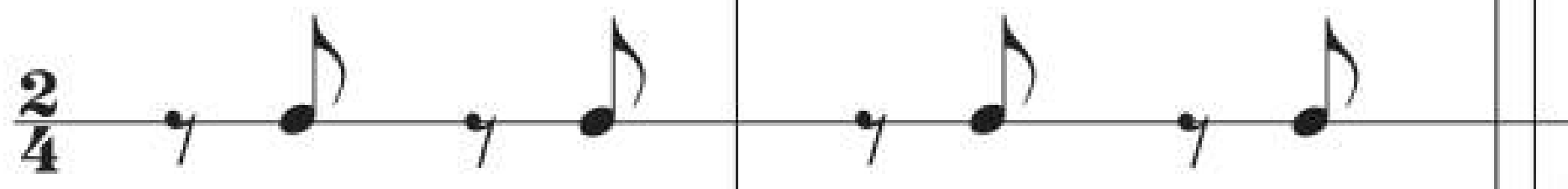
Виконай пісню «Зимонька-зима». Вибери музичний інструмент для супроводу ходи зимоньки-зими.

- Розглянь афіші до балету. Чи збігаються твої уявлення про ляльку Коппелію із зображеннями на афішах?

Виберіть музичні інструменти й виконайте в ансамблі з учителем / учителькою ритм танцю.

15. Зимові фантазії

Як весело розважаються мешканці та мешканки країни Образотворчого мистецтва взимку! Чарівниця Гармонія катається на санчатах. Король Декор спускається з гір на лижах. Королева Композиція допомагає маленьким скульпторам ліпити сніговика. Юні художники й художниці весело граються у сніжки. А митці й мисткині залюбки зображають учасників зимових розваг у русі.

- Чи є серед зображених на малюнку дитячих розваг такі, які любила ти? Які емоції викликають у тебе зимові розваги на свіжому повітрі?

- Розглянь зображення дітей, які весело проводять дозвілля на ковзанці. Зверни увагу, як художник передав їхні рухи.

Намалюй зимові розваги дітей (гуаш, білий або тонований папір). Зобрази снігопад за допомогою прийому набризку.

Варіант 1

Варіант 2

Намагайся більше часу проводити на свіжому повітрі, грайся із друзями в рухливі ігри. Це не тільки корисно для здоров'я, а й дасть тобі можливість спостерігати красу рухів людини. У вільний час придумай розповідь за картиною.

15. Зимові фантазії

Балетна вистава триває... У «Коппелії» багато різноманітних танцювальних сцен. Вони будуються на контрасті класичного і характерного танців. Часто звучить вальс, який належить до групи класичних. Мелодія цього популярного тридольного танцю зазвичай плавна, а рухи вишукані, граційні. Особливий ритм, що постійно повторюється, композитор застосував для вальсу Годинника.

Характерні танці наближені до народних. У балеті «Коппелія» таких танців кілька: польська мазурка, угорський чардаш. Вони енергійні й темпераментні, мають загострений ритм.

Значна роль у балеті належить пантомімі. Незвичні рухи, пози й жести танцівниці, головної героїні балету, підкреслюють поведінку механічної ляльки. Образ Коппелії стає комічним.

Л. Деліб. Танці «Чардаш», «Вальс Годинника» (з балету «Коппелія»).

- Який характер танців? Який із них — характерний?
Виконай ритмічний супровід танцю Годинника. Вибери слова, які характеризують музику цього танцю.

е

ШВИДКИЙ

ПОВІЛЬНИЙ

ВЕСЕЛИЙ

ЗАПАЛЬНИЙ

КОМІЧНИЙ

ЕНЕРГІЙНИЙ

ТРИВОЖНИЙ

НЕСПІШНИЙ

БАДЬОРИЙ

ЛІРИЧНИЙ

МАРШОВИЙ

ВЕЛИЧНИЙ

УРОЧИСТИЙ

ПРУЖНИЙ

ЛЕГКИЙ

Гра-пантоміма: передай руками рухи механічної ляльки Коппелії.

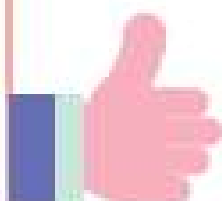
ДЗВОНИКИ ДЗВЕНЯТЬ (JINGLE BELLS)

Музика і вірші Дж. П'єрпонта (фрагмент)

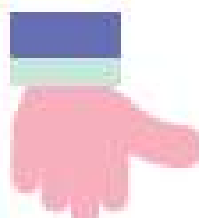
Jingle bells, jingle bells,
Jingle all the way,
Oh what fun it is to ride
In a one-horse open sleigh.

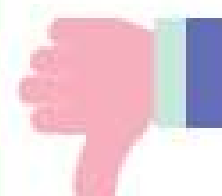
- Оціни свою роботу на уроці за допомогою сигналів рукою.

Все зрозуміло,
можу пояснити,
всі завдання
виконано
успішно.

В основному
зрозуміло,
але можна
покращити
результати.

Не все було
зрозуміло, деякі
завдання виявилися
складними й не були
виконані.

е Перевір себе

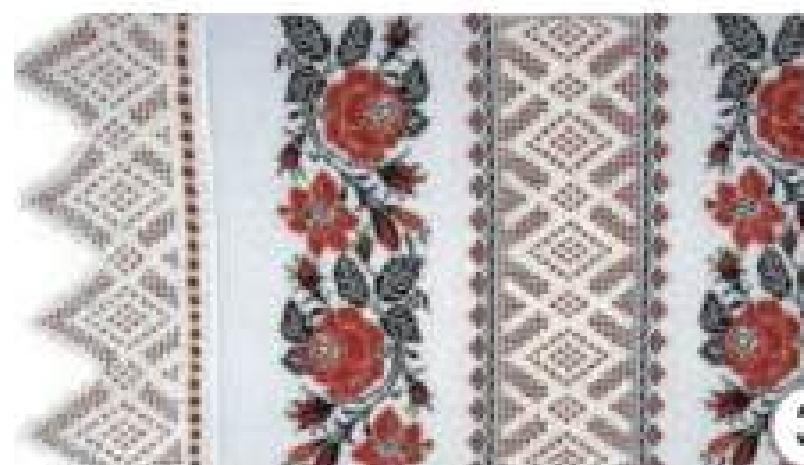
- 1 Який виріб мистецтва прикрашений і рослинним, і геометричним орнаментами?

1

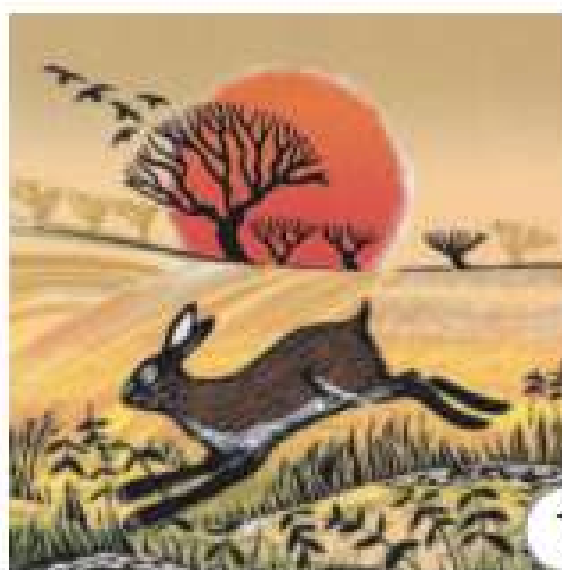

2

3

- 2 Яка картина виконана в контрастних кольорах?

1

2

3

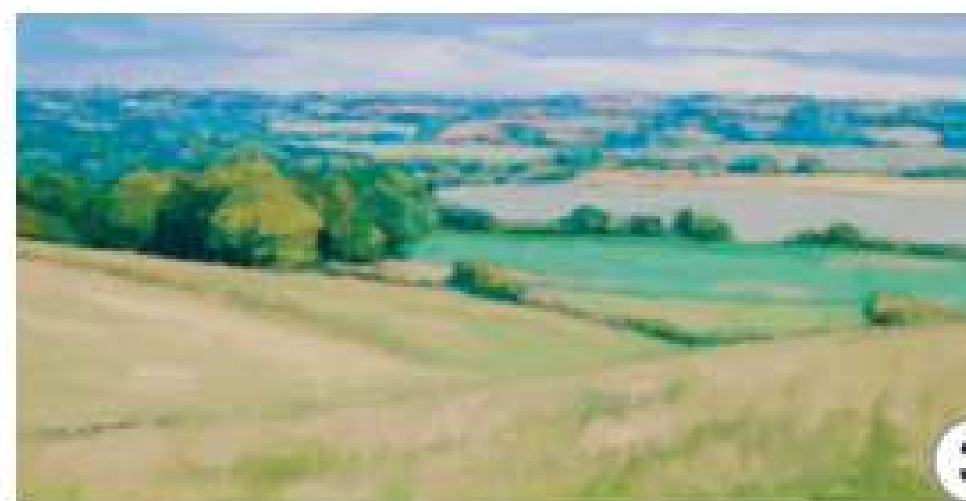
- 3 Знайди на картинах горизонт: високий, середній і низький.

1

2

3

- 4 Яке із зображень коня є рельєфом?

1

2

3

е Перевір себе

- 1 Скористайся підказками і заспівай відповідні пісні.

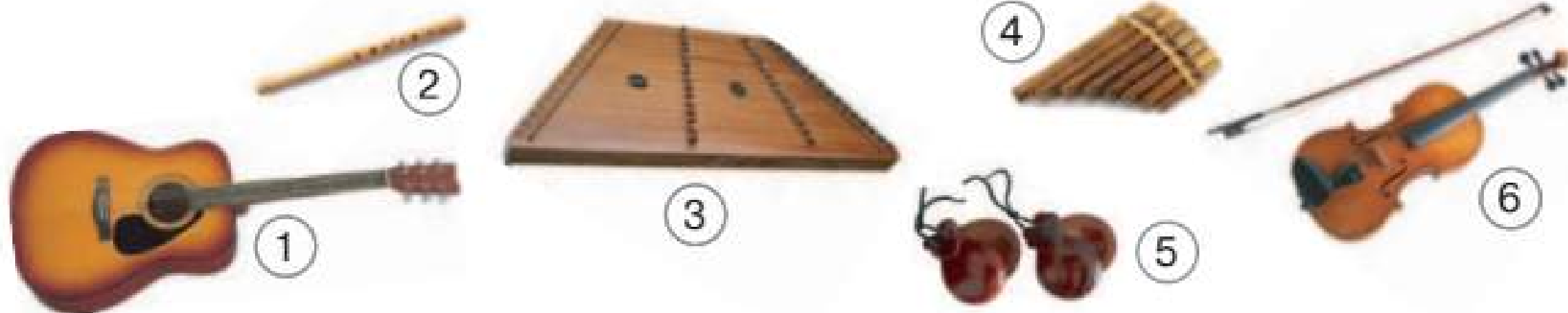
Весело у школі вчитись дівторі,
Вчителька стрічає діток на зорі.

Подивись на небо —
Кольори ясні.

Стриб-стриб, скок-поскок,
Дружно всі за кроком крок.

Ой, зима, зимонька-зима,
затанцює, заспіває зимонька.

- 2 Визнач, які музичні інструменти струнні, а які — духові. Як називається зображений ударний інструмент, на якому грають троїсті музики?

- 3 Знайди відповідники.

ПРОГРАМНА
МУЗИКА

Інструментальні музичні твори, що мають назву або словесну програму

П'ЄСА

Музичний твір, який складається з кількох п'єс (або частин), різних за характером, об'єднаних спільним художнім задумом

СЮІТА

Інструментальний музичний твір невеликого розміру

- 4 Відшукай на ілюстраціях дует, тріо, квінтет.

16. Секрети жанрів і форм

Поміркуй і скажи, що найбільше цікавить та приваблює митців і мисткинь. Що вони зображають на картинах, у скульптурах? Звичайно, людей, тварин, природу, світ речей, різні події. За змістом зображуваного виокремилися такі **жанри мистецтва: портрет, пейзаж, натюрморт, анімалістичний**.

Якщо митець/мисткиня хоче зобразити людину, передати її зовнішню схожість, настрій, можливо, професію чи захоплення, він/вона створює *портрет*. Коли відображає на полотні природу, малює *пейзаж*. Прагнучи передати красу звичайних речей, створює *натюрморт*.

Спостерігаючи за тваринами, милуючись, наприклад, граційністю оленя чи тендітністю пухнастих пташенят, художник/художниця зображає їх в *анімалістичному жанрі*.

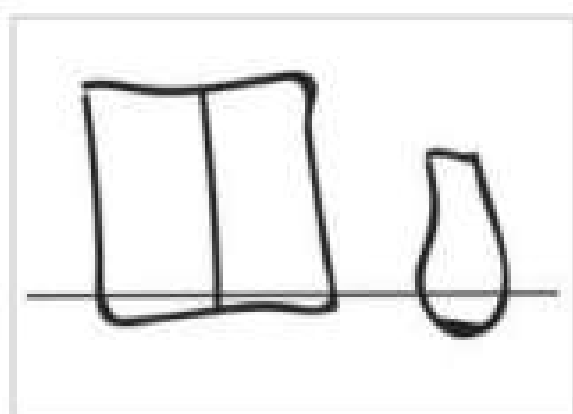
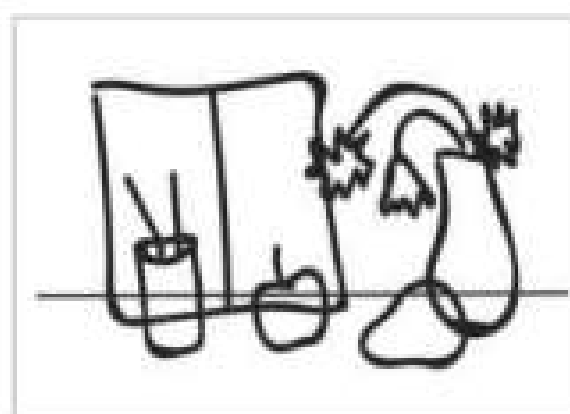
- Які жанри мистецтва представлені на ілюстраціях? Чи є серед них твори графіки?

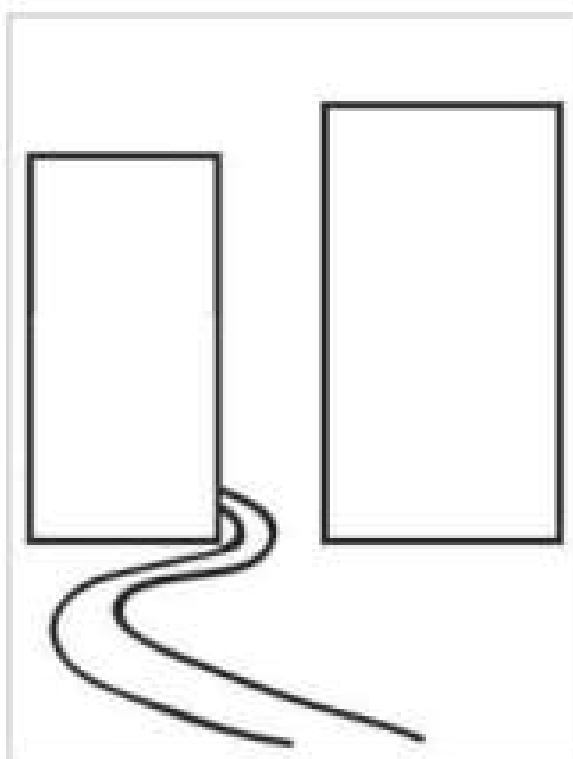
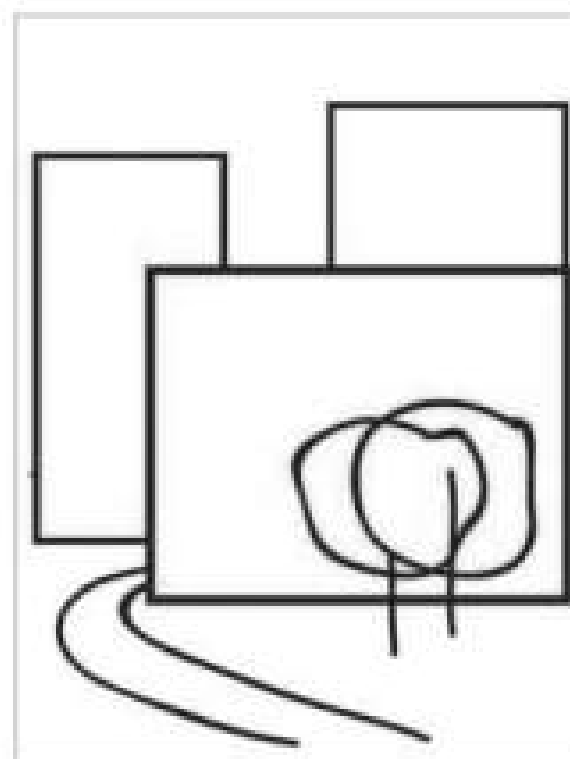
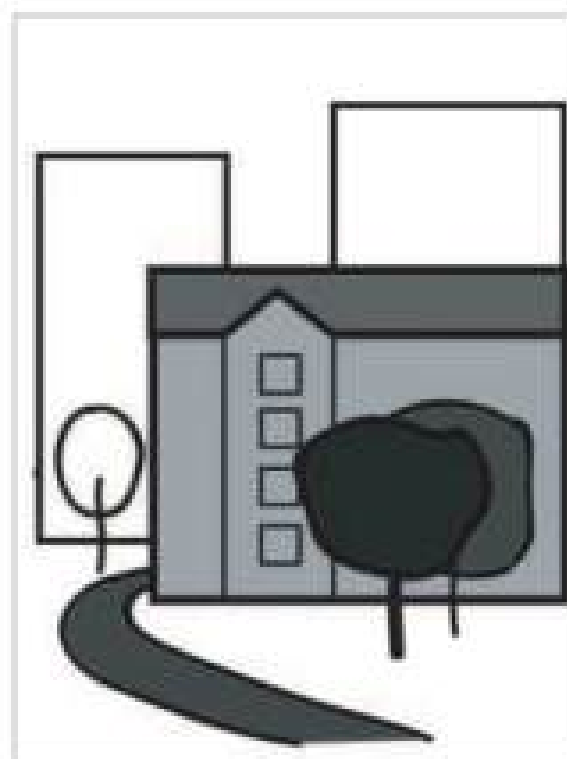

Виконай замальовки в одному з жанрів: **портрет** друга або подруги, **пейзаж** міста/села, **натюрморт** із предметів побуту (художні матеріали на вибір). Спочатку наміть олівцем композицію.

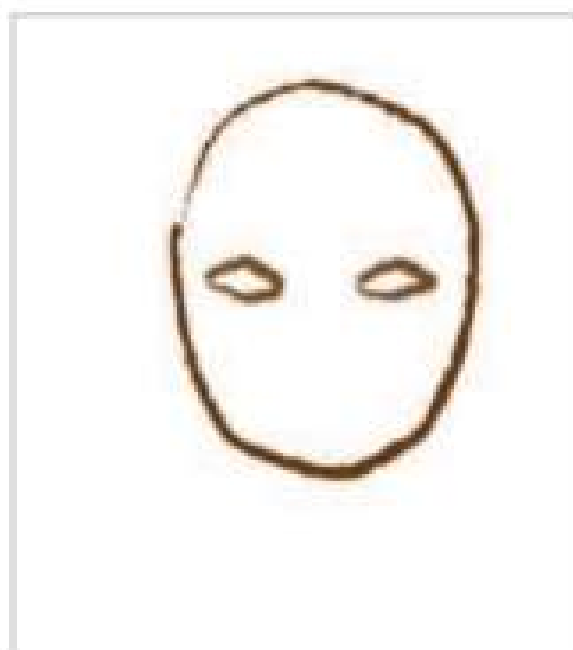
Варіант 1

Варіант 2

Варіант 3

Разом з однокласниками/однокласницями підготуйте тематичні виставки малюнків за жанрами, наприклад «Портрети друзів і подруг», «Українські краєвиди», «Світ речей у натюрморті», «Тварини — домашні улюбленці».

Розпочни виготовлення лепбука за жанрами.
Досліди, картини яких жанрів розміщені в коридорах твоєї школи.

16. Секрети жанрів і форм

Музика розвивається... Мотиви складаються у фрази, а із фраз і тем утворюється музичний твір, який має свою **форму**. Форма відповідає змісту музики, яку задумав автор/задумала авторка.

Композитора можна порівняти з архітектором. Аби побудувати будинок, зодчий спочатку створює його план — форму-конструкцію. Для втілення свого задуму композитор/композиторка також вибудовує план музичного твору. Музична форма може складатися з **однієї, двох, трьох і більше** частин.

Частина 1

У країні Музики найпростіша форма — **одночастинна**. В одночастинній формі пишуться невеликі вокальні та інструментальні музичні твори.

Т. Остен. Маленький ельф.
Французька народна пісня «Пастух».

- У якій формі написано ці твори? Як змінюється мелодія та динаміка? Який характер твору «Маленький ельф»? За допомогою яких засобів музичної виразності композитор передав кроки ельфа? Якими звуками за висотою композитор зобразив ельфа? Чи можна назвати цей твір «Велетень»? На якому інструменті грає пастушок? Послухай іще раз пісню «Пастух». Зімітуй рухами гру пастушка на сопілці. Який із прослуханих творів співзвучний картинам?

Музика Г. Васіної

ЩО СКАЗАЛО СОНЦЕ

Вірші М. Сингаївського

1. Спитала птаха в сонця
В прозорій вишині:
— Де небо найчистіше?
Де краще жить мені?
А сонце усмінулось,
Заграло у росі:
— Лише під мирним небом,
Лише під мирним небом,
Лише під мирним небом
Щасливі ми усі!

2. Спитала квітка в сонця:
— Коли мені цвісти?
Щоб ти для нас тепліше
Світило з висоти?
А сонце усмінулось,
Заграло у росі:
— Лише під мирним небом (Тричі)
Щасливі ми усі!

3. Спитали діти в сонця:
— Як мир нам зберегти?
Щоб в злагоді і щасті
Жили і ми, і ти?
А сонце усмінулось:

— Ми — як одна сім'я.
Коли щасливі птахи,
Коли щасливі квіти,
Коли щасливі діти, —
Щасливе з вами я!

Уяви, що ти композитор/композиторка. Створи мелодію на слова свого улюбленого вірша. Проспівай друзям і подругам. Поекспериментуй із темпом і динамікою. Як змінюється музика?
Покажи пластичними рухами танець ельфів.

17. Секрети жанрів і форм

У **натюрмортах** художники й художниці часто зображають квіти, овочі та фрукти, предмети побуту, наприклад красивий посуд або книжки чи музичні інструменти тощо. Так, милуючись звичайними речами, вони допомагають глядачеві побачити їх красу.

Спробуймо разом розгадати таємницю краси натюрмортів! У країні Образотворчого мистецтва закони краси встановлює королева Композиція. Вона завжди допомагає гармонійно розміщувати і поєднувати на картині головні та другорядні предмети.

Щоб привернути увагу глядача до головного, його розміщують у центрі композиції. Митці й мисткині виділяють центр композиції кольором і розміром.

- *Визнач, що є центром композиції в кожному натюрморті. Який із них тобі найбільше подобається?*

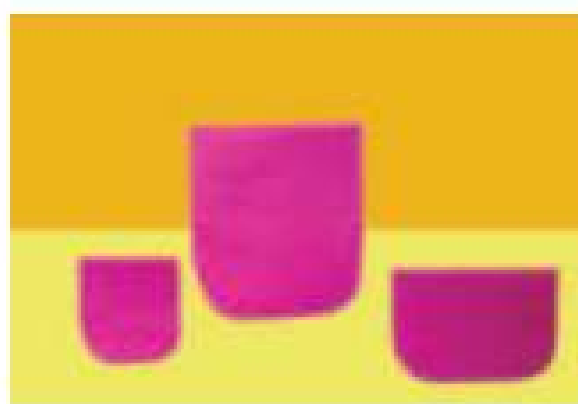

Якщо художник/художниця не мав/не мала на меті привернути увагу до певного предмета, то картина може бути без центру композиції.

- У якому із двох натюрмортів відсутній центр композиції? Обґрунтуй свою думку.

Створи аплікацію «Ранковий натюрморт» із посуду для чаювання (кольоровий папір). Головний предмет розмісти в центрі композиції.

У вільний час створи на кухонному столі композицію зі справжнього посуду. Як ти розмістиш предмети? Допомагаючи дорослим накривати на стіл, намагайся красиво розміщувати посуд, серветки тощо.

17. Секрети жанрів і форм

Як ти пам'ятаєш, у музичному творі може змінюватися динаміка (піано — форте), темп (швидко — повільно), лад (мажор — мінор). Такий прийому у музиці називають **контрастом**, що означає «протилежність».

На контрасті будується музичний твір **двочастинної** форми.

Частина 1

Частина 2

Двочастинна форма

Р. Шуман. Веселий селянин.

Л. Шукайло. Арія. Коломийка (у виконанні дитячого ансамблю скрипалів).

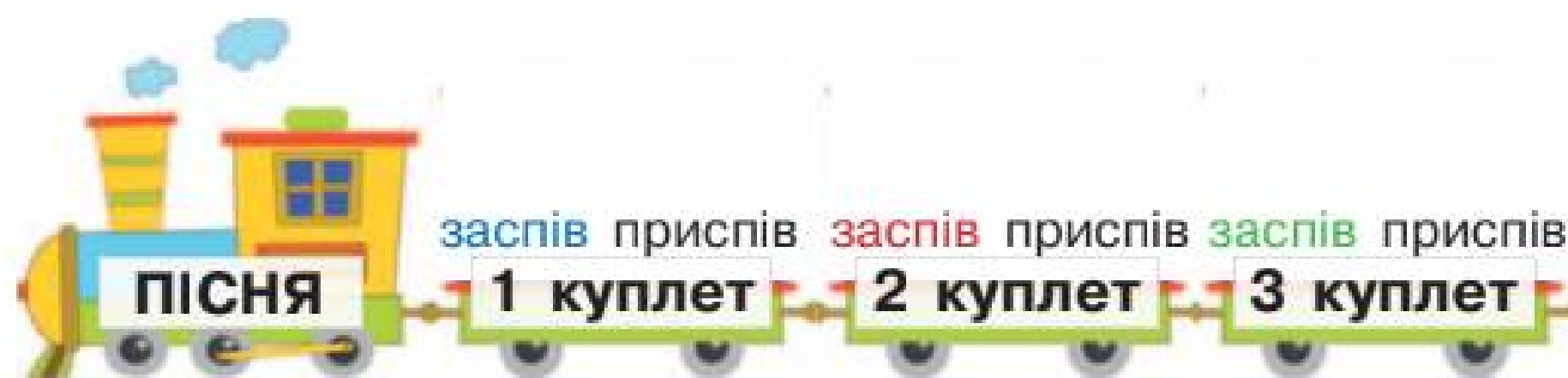
- Яким ти уявляєш селянина, слухаючи музику? Чи можна цю п'єсу назвати «Сердитий селянин» або «Сумний селянин»? Як зміниться настрій п'єси, якщо темп музики прискорити чи уповільнити?

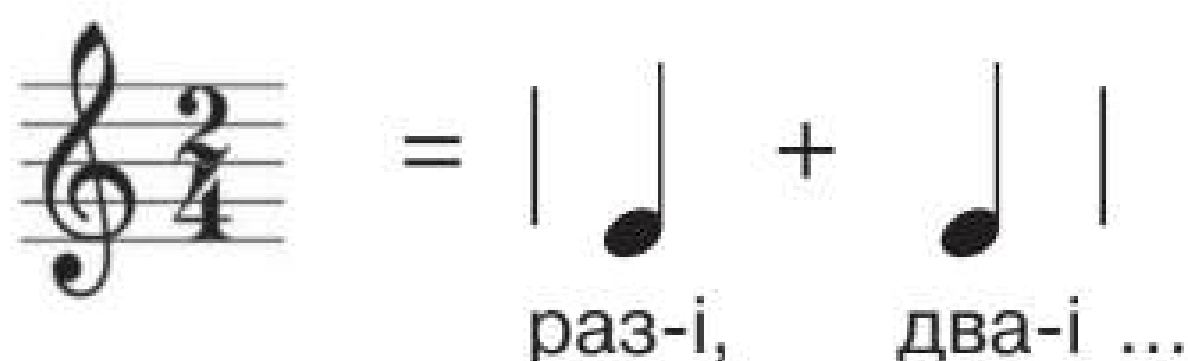
- Порівняй настрої у двох п'єсах української композиторки Людмили Шукайло. Який темп, характер мелодій? Чи можна назвати їх контрастними? Придумай свої варіанти назв п'єс — пісенної і танцювальної.

У **куплетній формі** пишуть пісні. Пригадай і назви частини куплету. Ідеться про пісні, які складаються із заспіву та приспіву.

Куплетна форма

Для того, щоб не плутати ритми п'єс, поряд із музичним ключем на варті стоїть **музичний розмір**. Коли побачиш ось такий розмір такту, лічи на два:

Виконай пісню «Що сказало сонце». У якій формі її написано?

Знайди відповідність між назвою твору і його формою.

«Веселий селянин»

«Пісня пастушка»

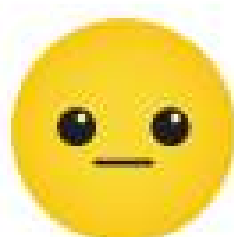
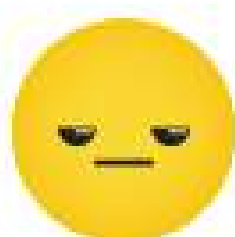
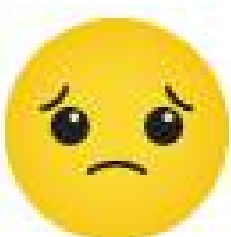
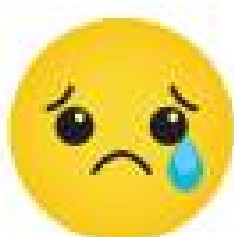
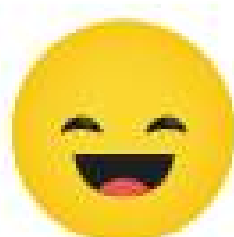
«Коломийка», «Арія»

«Маленький ельф»

Які емоції виникли наприкінці уроку? Вибери потрібний смайлик.

18. Секрети жанрів і форм

Природа, особливо квіти, часто надихають митців і мисткинь до творчості. Форма листя, стебел, пелюсток рослин вражає своєю гармонійністю і красою. Тому серед натюрмортів найпоширенішим є саме квітковий.

Композиція картини може бути *симетричною*. Якщо таке зображення умовною лінією розділити навпіл, то його ліва і права частини будуть однаковими. Якщо ці частини різні — композиція картини *асиметрична*.

● Визнач на ілюстраціях симетричну й асиметричну композиції.

Залежно від задуму, художники/художниці створюють композиції в різних форматах: овальному , круглому , трикутному , квадратному . Найбільш поширений формат — прямокутний .

 Проаналізуй, як композиція кожного твору підпорядкована його формату.

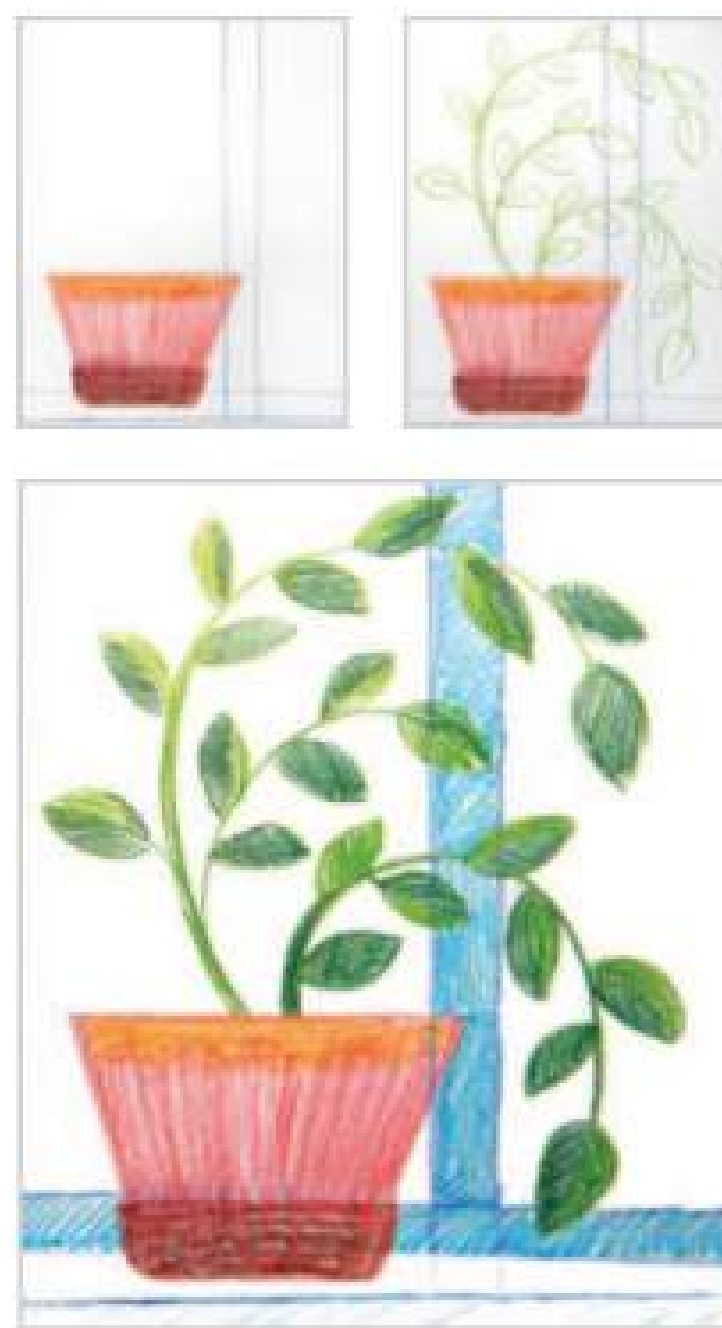

Створи симетричну або асиметричну композицію «Квіти на підвіконні» (кольорові олівці). Вибери формат, який тебе зацікавив.

Варіант 1

Варіант 2

Придивляйся до рослин, досліджуй і милуйся листям, квітками, плодами. Від споглядання яких рослин ти отримуєш задоволення? У вільний час разом з батьками знайди в інтернеті картини із зображенням таких рослин.

18. Секрети жанрів і форм

Створюючи музику в **тричастинній** формі, композитори й композиторки також застосовують контраст. Зазвичай третя частина повторює першу, а друга має зовсім інший характер. Якщо музика першої і третьої частин весела, то другої може бути сумною (якщо перша і третя частини написані в мажорі, то друга буде у мінорі).

Частина 1

Частина 2

Частина 3

Один із фортепіанних творів Миколи Лисенка має назву «Експромт», що означає «швидко створений».

М. Лисенко. Експромт ля мінор.

- Який характер музики? Як вона змінюється? Який темп музики? Яку роль відіграють штрихи й акценти? Визнач форму п'єси. Яка частина повторюється? Вибери слова, що характеризують музику кожної частини.

е

НИЗХІДНА

ТИХО-ГУЧНО

РІВНОМІРНИЙ

ВИСХІДНА

НЕРІВНОМІРНИЙ

СТРИБКОПОДІБНА

ПОВІЛЬНИЙ

МАЖОР

ШВИДКИЙ

МІНОР

ПОМІРНИЙ

ГУЧНО-ТИХО

НЕХОЧУХА

Музика і вірші Н. Савка

1. Я не хочу спати, книжечки читати,
Ліжко застеляти теж не хочу я!
Хочу я співати, грати, танцювати,
Не-не-нехочуха я! Не-не-нехочуха я! Я!

Приспів:

Нехочуха, нехочуха,
Бо заклало мені вуха!
Нехочуха, нехочуха,
Нехочуха я!
Нехочуха, нехочуха,
Бо заклало мені вуха!
Не-не-нехочуха я!
Не-не-нехочуха я! Я!

2. Я не хочу знати, літери писати,
Цифри рахувати теж не хочу я,
Хочу я співати, грати, танцювати,
Не-не-нехочуха я! Не-не-нехочуха я! Я!

Приспів. (Двічі)

● Який твій настрій після розучування пісні?

ВЕСЕЛИЙ

СУМНИЙ

БАЙДУЖИЙ

Виконайте на клавесах ритмічні композиції.

Досліди, які контрасти бувають у природі.

19. Секрети жанрів і форм

Мандруючи чарівними мистецькими стежинками, перепочинемо в королівстві Живопису. Розкладемо смачний солодкий десерт — різні за формою, розміром, кольором тістечка, цукерки, фрукти. Яка красива вийшла композиція! Так і хочеться намалювати *натюрморт*!

- Розглянь, як цікаво художники розмістили на столі фрукти і посуд. Зверни увагу, що предмети, які розташовані на столі ближче до нас, частково загороджують віддалені предмети.

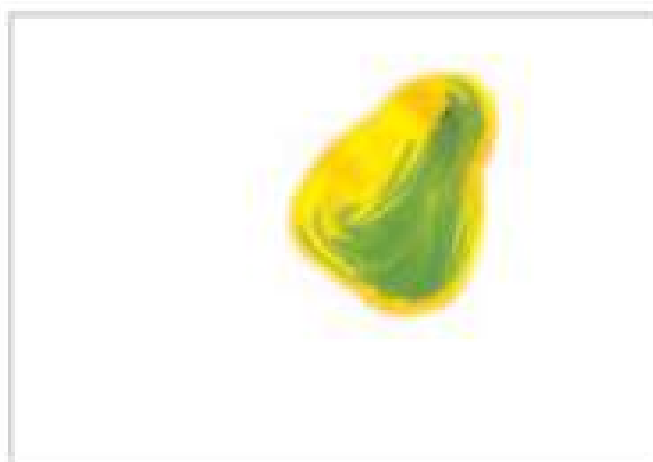
Зверни увагу, що предмети, які розташовані ближче до нас, на картині зображено нижче, а віддалені — вище.

- Визнач, кулька якого кольору найближче до глядача, а яка — найдалі.

Намалюй натюрморт із улюблених фруктів (гуаш). Порівнюй їх за формою, розміром, кольором. Застосуй прийом загородження.

Обговоріть намальовані натюрморти: що вдалося найкраще, як можна вдосконалити роботи.

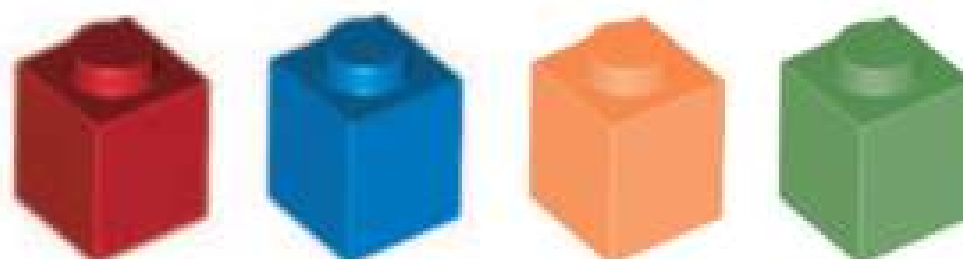

У вільний час придумай і намалюй рекламну картинку «Смачний десерт» для кулінарного шоу.

19. Секрети жанрів і форм

Напевно, тобі не раз доводилося чути, як основна тема в музичному творі повторюється кілька разів. Можливо, ти помітив/помітила, що вона змінюється. Така форма називається **варіаційною**. У першій частині звучить основна тема, а в наступних вона змінюється, тобто варіюється.

Варіації — це музичний твір, у якому основна тема зазнає різноманітних змін.

В. А. Моцарт. Варіації на тему французької народної пісні «Пастух».
М. Різоль. Варіації на українські народні теми.

- Як змінилися мелодії народних пісень в інструментальних творах? Що вплинуло на ці зміни? Чи змінився ритм? Що можна уявити, слухаючи цю музику? Пошукай зв'язок між звуковою картиною у варіаціях і живописною картиною.

Один із творів, який ти прослухав/прослухала, написаний для **баяна**. Цей музичний інструмент належить до групи клавішних, які походять від численних гармонік. До цієї групи також належить і **акордеон**.

Баян

Акордеон

Іноді ці інструменти плутають. Але баян і акордеон мають певні відмінності. Права клавіатура акордеона обладнана чорними та білими клавішами, як у фортепіано, а ліва — кнопками. Тоді як у баяна кнопки з обох боків. Також у кожного із цих інструментів своє особливе звучання. Об'єднує їх те, що для отримання звуку музикант має привести в рух повітря, розтягнувши міхи.

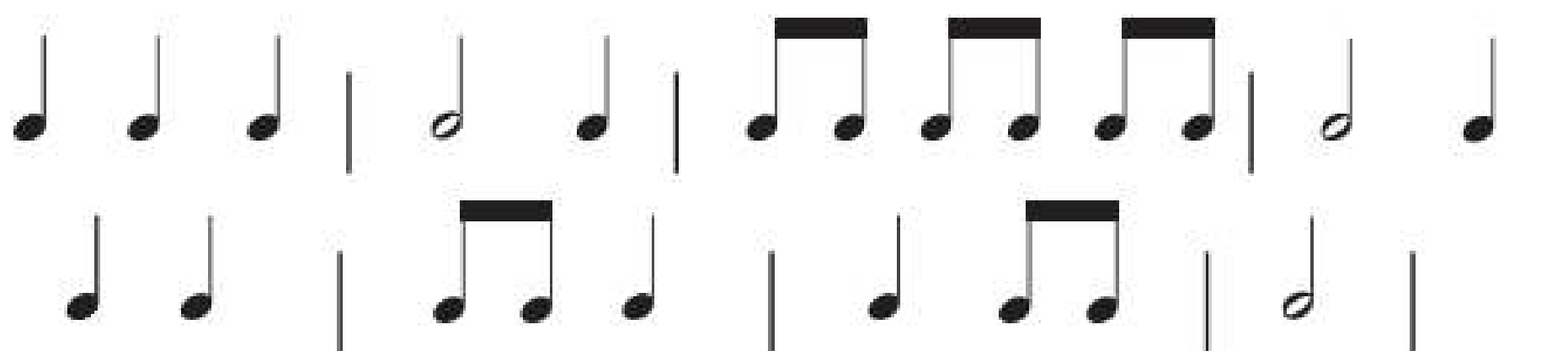
Коли побачиш ось такий розмір такта, лічи на три: раз-і, два-і, три-і... раз-і, два-і, три-і...

Визнач розмір музичних фрагментів. Проплескай, рахуючи вголос.

$\frac{2}{4}$? $\frac{3}{4}$

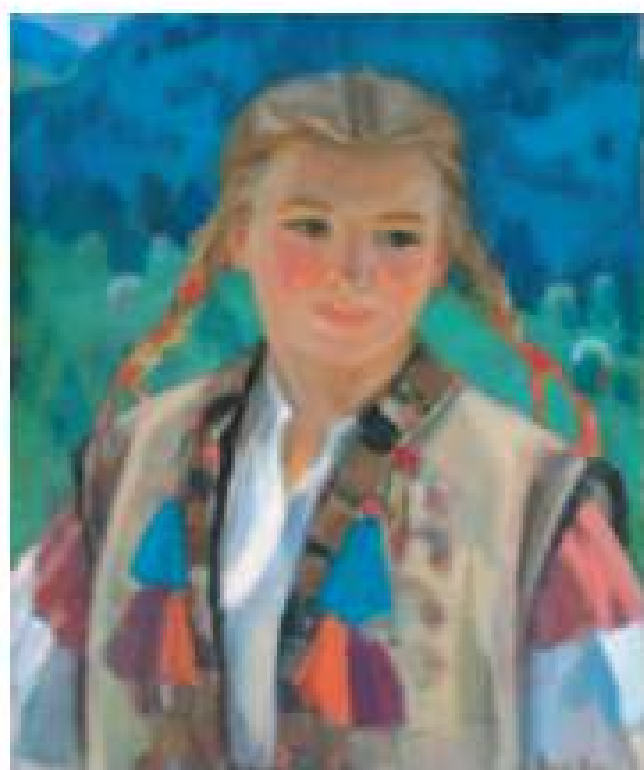

Виконай пісню «Нехочуха».

Об'єднайтеся у групи. Підготуйте картки-візитівки «Баян», «Акордеон» для лепбука «Музичні інструменти» (на вибір одну картку від групи).

20. Портрет і пейзаж

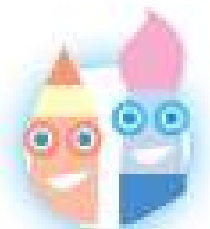
Добре, що митцям і мисткиням подобається писати портрети! Інакше ми ніколи не дізналися б, який вигляд мали люди в давнину, про їхні зачіски, як одягалися і чим цікавилися. Окрім цього, з портрета можна довідатися про характер людини, відчути її настрій. Саме тому й досі *портрет* є одним із найпопулярніших жанрів.

На портреті можна побачити як одну людину, так і пару або групу — родину, друзів тощо.

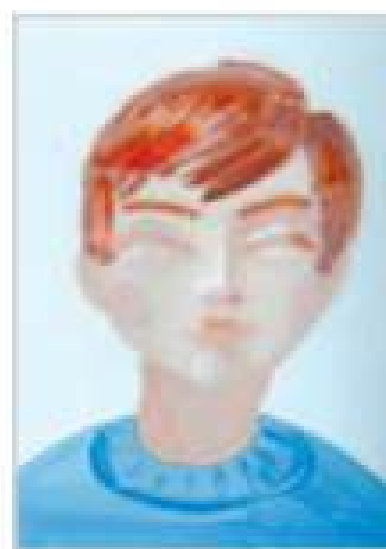
Людина може бути намальована на повний зріст або до пояса, у вигляді погруддя або зображена лише її голова. Якщо художник або художниця зображує себе — це *автопортрет*.

- Визнач портрети, які виконано у графіці, живописі, скульптурі. Який, на твою думку, настрій у портретованих осіб: веселий, сумний, задумливий, тривожний, мрійливий?

Намалюй автопортрет (гуаш). Передай у ньому свій настрій.

Створіть спільну композицію «Моя шкільна родина». Наклейте намальовані автопортрети на великому аркуші.

У вільний час розглянь портрети дітей і придумай за картинами коротку історію про хлопчика або дівчинку. Зверни увагу на вирази їхніх облич, одяг, навколишні предмети. Поміркуй, якими могли би бути захоплення цих дітей.

20. Портрет і пейзаж

Весело й радісно проводити свій час із друзями та подругами! Подивися на своїх однокласників/однокласниць. Чи схожі вони між собою? Чи однаково звучать їхні голоси? Як ти їх розрізняєш? Для того щоб залишити спогади про своїх друзів і подруг, можна зробити фото, намалювати їхні портрети. А чи можливо створити музичний портрет людини?

*В. Теличко. Плакса.
В. Подвала. Капризуля.
Л. Іваненко. Дівча з льодяником.*

- Чи вдалося українським композиторам і композиторкам створити «портрети» дівчаток? Вибери слова для визначення характерів усіх головних героїнь музичних п'єс. Вигадай їм імена. Зобрази дівчат мімікою і жестами. Поміркуй, чи може композитор/композиторка «написати» портрет людини так само, як це робить художник/художниця.

ДЗВІНКО
ВЕСЕЛО
ГРАЙЛИВО

ПОХМУРО
СЕРДИТО
НЕЗАДОВОЛЕНО

СУМНО
ЖУРЛИВО
ЖАЛІБНО

Канон — виконання музики, в якому один голос виконує мелодію, а другий повторює її без змін з невеликим запізненням.

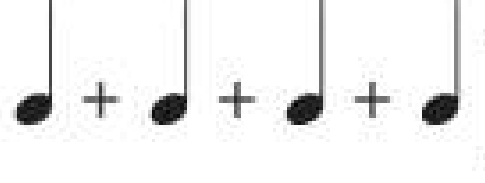
ВИЙДИ, ВИЙДИ, ІВАНКУ

Українська народна пісня

1. Вийди, вийди, Іванку,
Заспівай нам веснянку!
Зимували, не співали —
Весни дожидали!
2. Весна, весна, наша весна,
Та що ж ти нам принесла?
Старим бабам по кийочку,
А дівчатам по віночку!
3. Звила ж я віночок вчора
Звечора, звечора
З зеленого барвіночку
Та й повісила на кілочку.

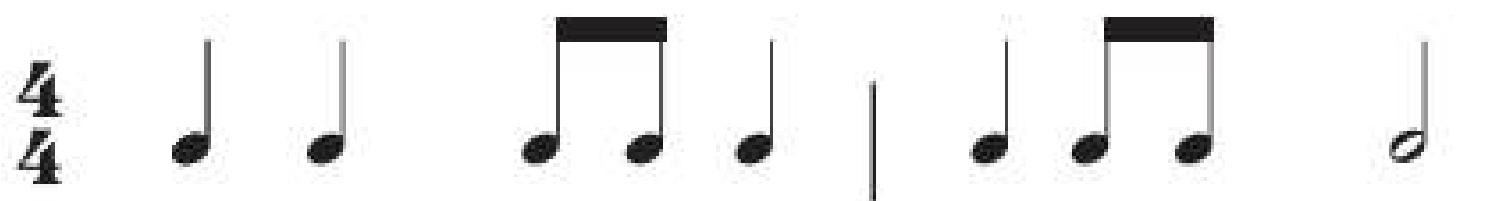

- Розучи українську народну пісню «Вийди, вийди, Іванку». Виконай її разом з однокласниками/однокласницями канонем. Який «музичний» портрет Іванка ти уявив/уявила?

Розмір або =

Пограйте у гру «Ритмічний канон».
Утворіть дві групи і виконуйте на клавесах ритм. Друга група розпочинає виконувати ритм із запізненням на один такт, тобто, коли перша група простує другий такт.

У вільний час відшукай в інтернеті твори, в яких описуються «музичні портрети» людей. Поділися інформацією у класі.

21. Портрет і пейзаж

У країні Образотворчого мистецтва можна побачити різні мальовничі краєвиди. Увагу привертають скелясті гори й густі ліси, широкі поля і затишні галявини. Тихі мрійливі озера й бурхливі річки наче продовжують свій плескіт у творах живопису. Проте художники й художниці бачать красу не лише у природі. Вони зображають міста і села, будівлі, дороги, транспорт.

Отже, у пейзажах ми можемо побачити все розмаїття навколишнього світу.

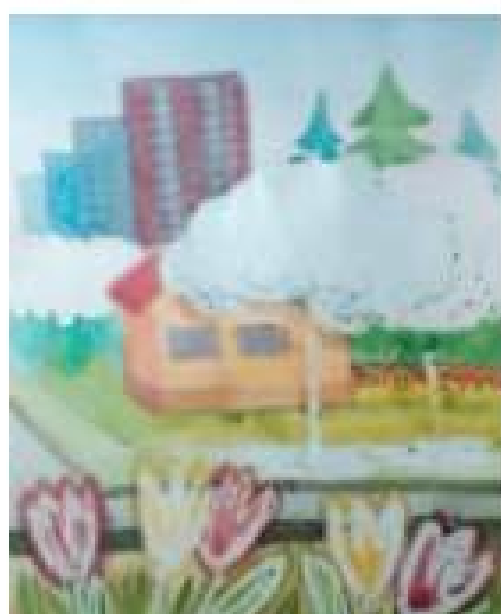
- Які пейзажі схожі на твої рідні краєвиди? Порівняй чіткість зображення на передньому і дальньому планах. Яка з картин тобі найбільше сподобалася?

Створюючи пейзаж, художники і художниці дотримуються певних правил. На передньому плані краєвид промальовують детально, його кольори яскраві й насичені. Із віддаленням від глядача зображення втрачає чіткість, а кольори набувають холодних відтінків. Часто на картинах небокрай забарвлений синіми, блакитними або фіолетовими відтінками. Віддалені дерева виглядають меншими. Їх частково загороджують ближчі до глядача дерева, кущі.

Намалюй весняний пейзаж (акварель, воскові олівці або свічка). Щоб залишити незафарбованим квітуче дерево, спершу покрий його воском.

Дізнайся, які художники/художниці у своїх пейзажах зобразили твій край. Разом відвідайте найближчу картинну галерею, роздивіться картини різних жанрів. Дотримуйтеся правил поведінки в закладах культури та мистецтва.

21. Портрет і пейзаж

Ти пам'ятаєш, що музика може розповідати цікаві історії, створювати незабутні портрети, передавати настрої. А чи може музика малювати картини природи? Пригадай, як називають картини, на яких зображено природу. А ті, на яких зображено море? Уяви музичний пейзаж, який «намалювала» музика.

М. Равель. Гра води.

● Який настрій передає музика? Як ти гадаєш, чому композитор назвав п'єсу «Гра води»? Які засоби музичної виразності допомагають почути дзюркотіння води? Де ти чув/чула таку гру води?

Чи відповідає настрій картин настрою музики? Яка з картин найспівзвучніша музиці? Чому? Відтвори пальчиками рук гру води під музику.

Іноді біля ноти можна побачити незвичні символи. Їх називають **знаками альтерації**. Це означає, що звук потрібно виконувати вище або нижче.

Наприклад:

b

♮

— це **бемоль**. Нота, перед якою він стоїть, звучатиме на півтону нижче.

— це **дієз**. Нота, перед якою він стоїть, звучатиме на півтону вище.

— це **бекар**, який повертає нотам їх висоту звучання.

ЖУРАВЕЛЬ

Українська народна пісня

1. Занадився журавель, журавель,
До бабиних конопель, конопель...

Приспів:

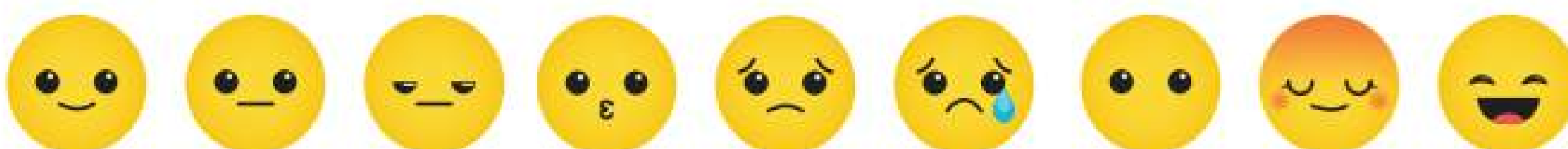
Сякий-такий журавель,
Сякий-такий довгоносий,
Сякий-такий довгоногий,
Сякий-такий виступає,
Конопельку все щипає.

2. Оце тобі, журавель, журавель,
Не літай до конопель, конопель.

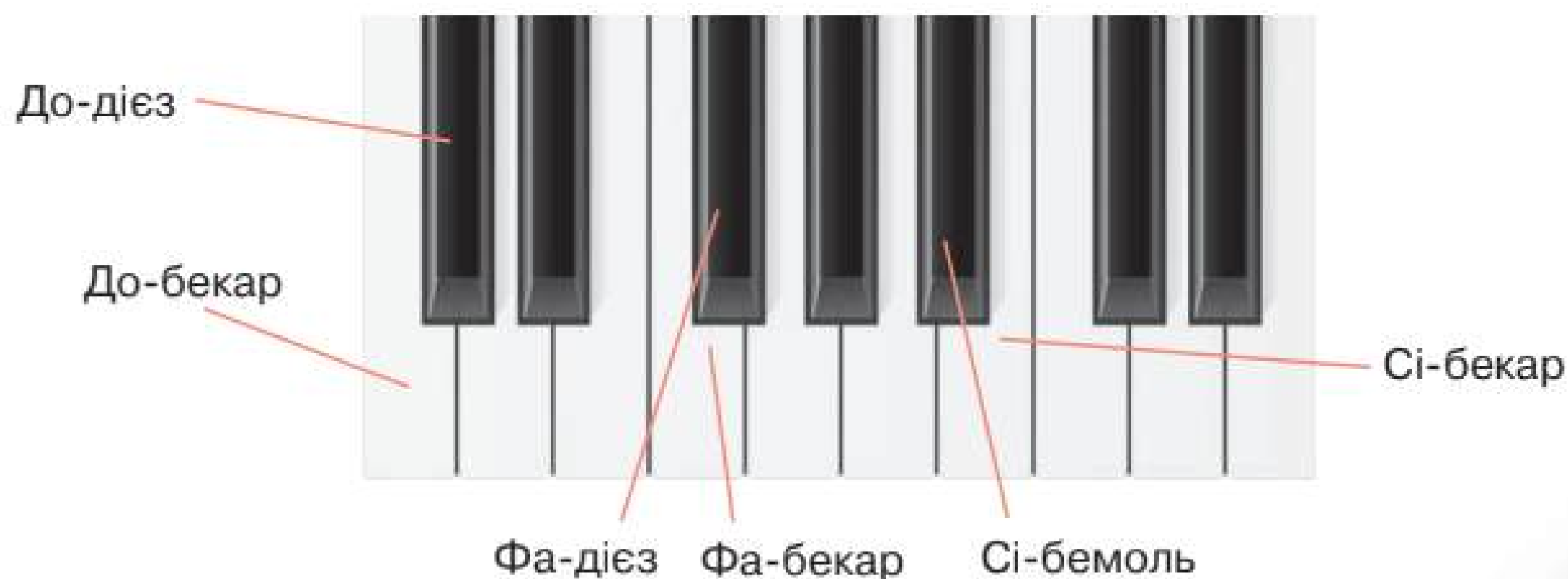
Приспів.

- Розучи українську народну пісню «Журавель». Який знак альтерації ти побачив/побачила? Як рухається мелодія: плавно чи стрибкоподібно? Проплескай ритмічний рисунок пісні.
- Вибери смайлик, який відповідає твоєму настрою після розучування пісні.

Зіграй на умовній або віртуальній клавіатурі піаніно ноти з підвищенням або пониженням. Що змінилося?

22. Звірі та птахи в мистецтві

У країні Образотворчого мистецтва є свої улюбленці. Це — тварини. Деякі митці й мисткині переважно тільки їх і зображають. Це **художники-аніمالісти**. Саме вони створюють графічні, живописні, скульптурні твори в жанрі *аніمالізму*.

Зазвичай тварин зображають з натури, спостерігаючи за ними у природі або в зоопарку. Хоча це дуже не просто, адже тварини такі непосиди!

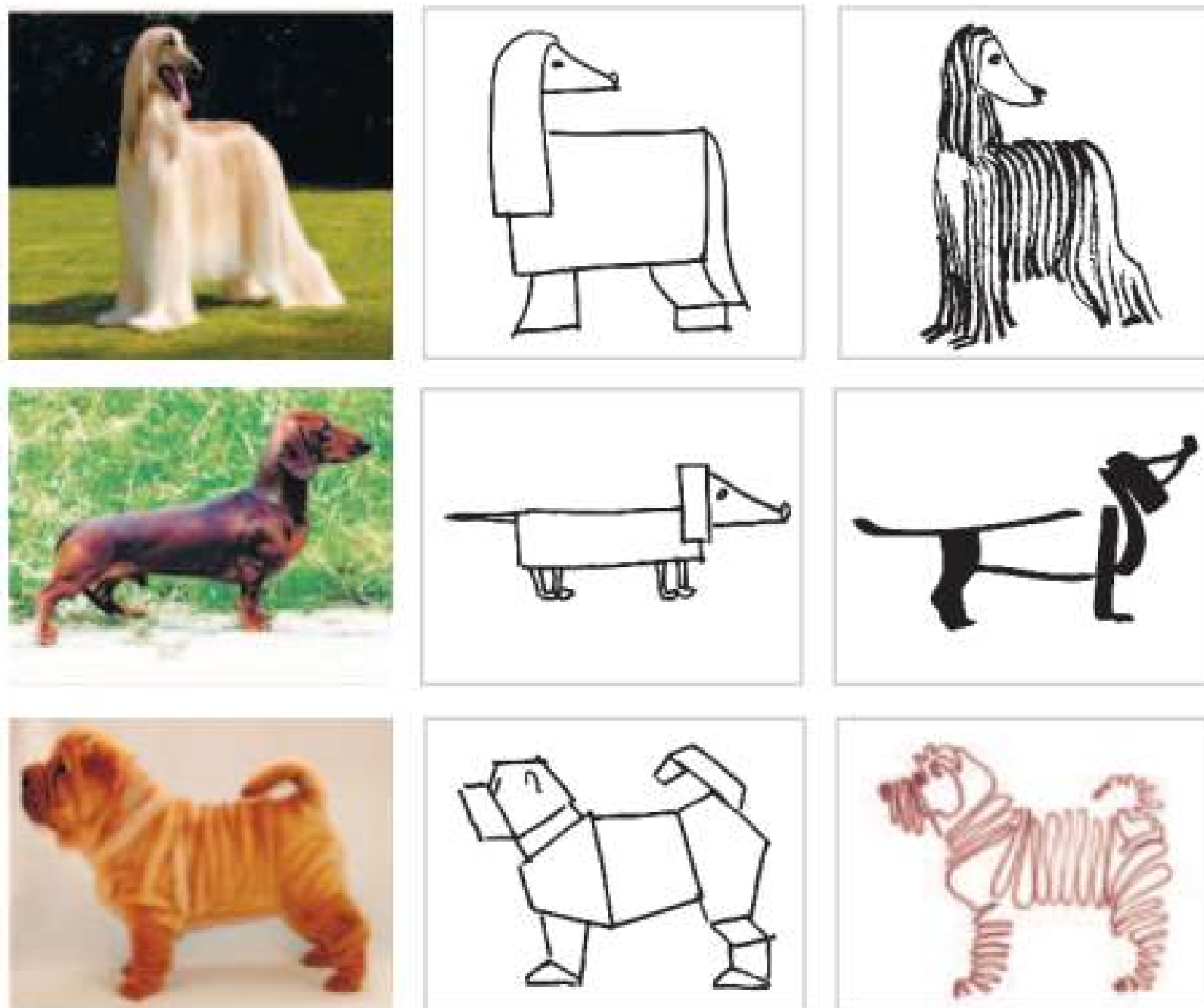
● Поглянь, як вправно митці й мисткині намалювали тварин у їхніх характерних позах.

Поміркуй, на що звертали увагу художники-аніمالісти, щоб так правдиво зобразити тварин.

Часто художникам-аніمالістам позують їхні домашні улюбленці: котики, песики, папужки тощо. Зображаючи тварину, митець або мисткиня аналізує будову її тіла, порівнює за розмірами голову, тулуб, лапи, хвіст. А ще добирає художні матеріали, за допомогою яких у картинах можна краще передати особливості фактури й кольору шерсті чи оперення.

● Порівняй форми тварин. Зверни увагу на лінії, якими вони намальовані.

Намалюй тварину, яка тобі подобається (матеріали на вибір).

Варіант 1

Варіант 2

Знайди в підручнику скульптури, які належать до аніمالістичного жанру. У вільний час почни добирати матеріали до лепбука: «Дикі тварини мого краю» або «Птахи Червоної книги України». Люби і поважай природу. Не дозволяй завдавати шкоди рослинам і тваринам!

22. Звірі та птахи в мистецтві

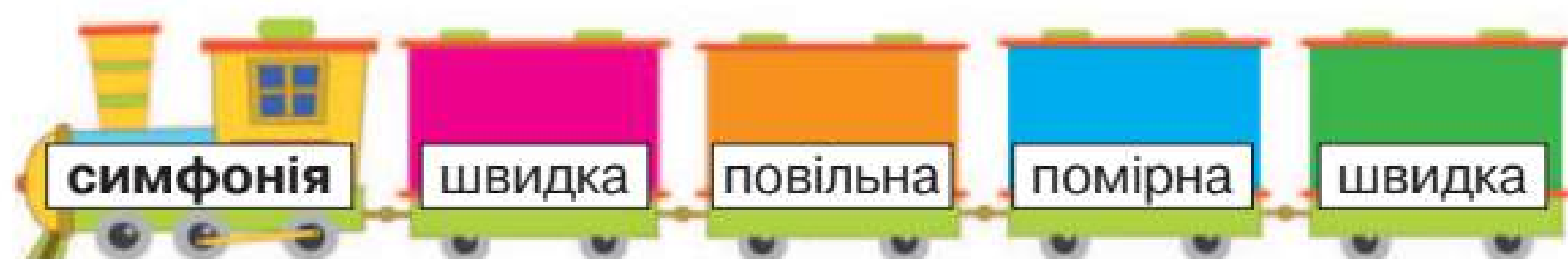

Ти вже знаєш, що таке симфонічна музика і хто її виконує.

Також тобі знайоме слово *симфонія*, що перекладається як «співзвуччя, злагоджене звучання». Справді, симфонію виконує спеціальний великий оркестр музикантів і музиканток. І різні інструменти мають звучати злагоджено, гармонійно. Тому виконавці й виконавиці уважно стежать за жестами диригента або диригентки, які вказують темп, динаміку і характер музики.

● Пригадай, на які групи поділяються інструменти в симфонічному оркестрі.

Симфонія зазвичай складається із чотирьох контрастних частин. Вони різняться за темпом і характером музики.

Роберт Шуман, твори якого ти вже слухав/слухала, свою першу симфонію назвав «Весняна». Спочатку кожна її частина мала назву: I — «Початок весни», II — «Вечір», III — «Веселі забави», IV — «Весна в розквіті». Згодом композитор вилучив назви і таким чином залишив простір для фантазій слухачів і слухачок.

Енергійна тема першої частини відкриває симфонію і налаштовує на світлі й радісні настрої, які панують у творі. Цей «заклик до пробудження» сповіщають труби і валторни. Після цього «все ніби починає зеленіти і, можливо, навіть вилітає метелик» — писав композитор, розкриваючи свій задум. Мабуть, мова йшла про легкі переливи флейт.

Друга повільна частина нагадує пісню без слів, яку виконують скрипки, а потім варіюють інші інструменти.

Дещо сувора тема третьої частини (скерцо) написана в мінорі й зіставляється з витонченою мажорною мелодією в епізоді.

Фінал повертає до енергійних танцювальних образів початку твору. Мелодії флейт ніби знову нагадують про дзвінкі пташині голоси.

Р. Шуман. Весняна симфонія № 1 (фрагменти).

- Уяви себе диригентом/диригенткою оркестру. Слухаючи музику, передавай її настрій рухами диригентської палички.

Розглянь картину Оксани Збруцької. Чи співзвучна вона симфонічній музиці Шумана?

- Опиши прослухану музику за настроєм.

ВЕСЕЛА — СУМНА

ТЕПЛА — ХОЛОДНА

ГОЛОСНА — ТИХА

БАДЬОРА — СПОКІЙНА

ВЕСНЯНКА

Музика А. Вахнянина

Вірші С. Воробкевича

- Ку-ку, ку-ку! Чути в ліску.
Ку-ку, ку-ку! Чути в ліску.
Ходім, співаймо, радо вітаймо
Божу, Божу, Божу весну!
- Ку-ку, ку-ку! Чути усе.
Ку-ку, ку-ку! Чути усе.
Гаєм, лісочком, бором, поточком
Голос, голос, голос гуде.
- Ку-ку, ку-ку! Пташко мала.
Ку-ку, ку-ку! Пташко мала.
Що ти співала?
Правду казала:
«Щезла, щезла, щезла зима».

23. Звірі та птахи в мистецтві

Художник-аніمالіст може намалювати тварину такою, якою вона є в житті, тобто правдиво (реалістично). Інколи митець/мисткиня створює певний образ тварини, зображаючи її казковим або мультиплікаційним персонажем. Тоді він/вона узагальнює, спрощує (стилізує) зображення, зберігаючи в ньому особливості форми тварини.

- Порівняй тварин на світлинах з їхніми реалістичними зображеннями в живописі та стилізованими зображеннями в мультфільмах.

Часто художники і художниці зображують тварин, схожими на людей. У казках звірі розмовляють, одягаються тощо.

- Порівняй образи Лиса Микити з однойменної казки Івана Франка, створені митцями в ілюстраціях, мультфільмі, петриківському розписі, а також для лялькової театральної вистави. Як можна схарактеризувати цього персонажа за наведеними художніми творами?

Придумай і намалюй стилізоване зображення тварини — казкового персонажа для мультфільму чи театральної вистави (матеріали на вибір).

Пригадайте казки, вірші, пісні про тварин. Створіть коротку імпровізацію фрагмента театральної вистави «Лис Микита».

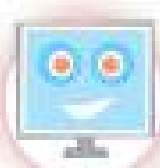

Спостерігай за тваринами. Це допоможе тобі не тільки їх зображувати, але й дізнатися багато цікавого.

23. Звірі та птахи в мистецтві

Чи можна уявити мультфільм без музики? Усі діти та дорослі захоплюються пригодами мультиплікаційних героїв. Зазвичай ці персонажі — тварини — кумедні, веселі, кмітливі й розумні. Такими їх створює **мультиплікатор / мультиплікаторка** — художниця, який/яка «оживляє» героїв мультфільму. У створенні мультфільмів беруть участь багато людей. Так, **сценарист / сценаристка** пише сценарій, а **композитор / композиторка** створює до нього цікаву музику.

М/ф «Лис Микита» (музичні фрагменти). Музика М. Скорика.
М/ф «Качині історії» (музична заставка, фрагменти). Музика М. Мюллера, Р. Джонса.

- Якими музичними засобами композитори створили характери героїв? Які почуття відображає музика? Як вона передає події мультфільму? Вибери слова, які відтворюють настрій музики.

e

ВЕСЕЛИЙ

ТРИВОЖНИЙ

ЖАЛІСНИЙ

СУМНИЙ

ЗАДУМЛИВИЙ

РАДІСНИЙ

ГРАЙЛИВИЙ

СВЯТКОВИЙ

МРІЙЛИВИЙ

МАЛЮКИ

Музика і вірші Н. Май

1. І знову сонце прокидається,
Немов кораблики плывуть хмарки,
І перехожі озираються,
Бо ми співаємо, ми — малюки!

Приспів:

А нам, веселій дітворі,
Всі каруселі вже малі,
Немов дзвіночки голоси,
І посміхаємось усі!
Каруселі закружляють
Навесні,
І прийдуть в оселі
Самі добрі дні! (Двічі)

2. І знову сонце прокидається?
І посміхається нам з висоти,
Що забажаєш — те і станеться,
Якщо по справжньому захочеш ти!

Приспів.

- Покажи за допомогою міміки свій настрій після розучування пісні. Відгадай по обличчях настроїв друзів та подруг.
- Пригадай свою улюблену казку. Уяви, який мультфільм можна за нею створити. Придумай музичну заставку.

У вільний час переглянь мультфільми «Про козаків».
Поцікався, які українські композитори писали музику для цих мультфільмів.

24. Звірі та птахи в мистецтві

За високими горами та мальовничими долинами країни Образотворчого мистецтва є чарівний ліс, який відрізняється від звичайного. Там птахи небаченої краси виспівують дивними голосами, а чудернацькі тварини можуть літати. Фантастика!

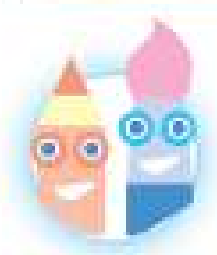
Багато художників і художниць відвідали цей чарівний ліс й зобразили його дивовижний світ на картинах. Головним у композиції таких творів є зображення тварини, а решта — другорядне, менш важливе. Проте саме гармонійне поєднання цих складових композиції і робить твір мистецтва таким захопливим.

- Поміркуй, чим відрізняється зображення фантастичних тварин від реальних. Що незвичайного можна побачити на картинах?

- Розглянь, як митці створюють зображення фантастичних тварин, придумуючи незвичайну форму й оригінальний декор.
Які емоції викликають у тебе ці твори?

Пофантазуй і намалюй фантастичну тварину в її середовищі (акварель або гуаш). Добери необхідний формат.

- Виконай завдання в комп'ютерній програмі Paint 3D. Дивись **e**-додаток.

Вигадай фантастичну тварину-помічника для чарівниці Гармонії. Розкажи про неї своїм однокласникам/однокласницям.

24. Звірі та птахи в мистецтві

Ти, напевно, пам'ятаєш оперу «Коза-дереза», яку написав Микола Лисенко. Це опера-казка, у якій головні герої та героїні — тварини. Друга його опера, яка написана для дітей на народний казковий сюжет, — «Пан Коцький». Чи відома тобі ця казка? Головними героями/героїнями цієї опери також є звірі — Лисичка, Вовк, Зайчик, Кабан і, звичайно, Кіт, якого всі бояться. *Лібрето* до опери написала Дніпрова Чайка. Тож пориньмо в музичну казку!

Лібрето — це короткий зміст опери або балету.

М. Лисенко. Опера-казка «Пан Коцький» (фрагменти).

- Як музика передає події казки? Які герої/героїні опери-казки співають сольо, а які хором? Що нагадують пісні з опери? Розглянь світлини фрагментів опери-казки «Пан Коцький» на сцені театру. Яких персонажів ти впізнаєш? Схарактеризуй їхню музичну мову.

Опера складається з актів і картин, які містять арії, хори, ансамблі, оркестрові номери. Головні персонажі опери співають **арії** — вокальну музику із супроводом оркестру. Якщо кілька персонажів співають одночасно, вони утворюють ансамбль.

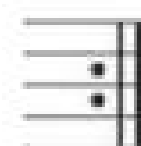
М/ф «Пан Коцький». Музика і вірші О. Шевченка.

- Порівняй музику, яка звучить в опері-казці й мультфільмі. Чи передає вона вдачу героїв/героїнь? Добери слова-ознаки для опису музичної теми Пана Коцького.

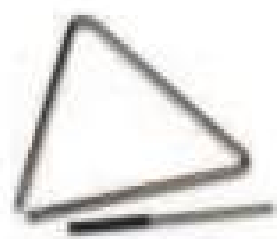
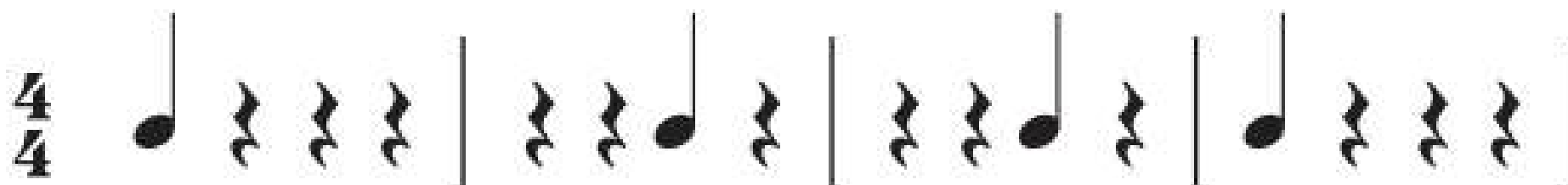
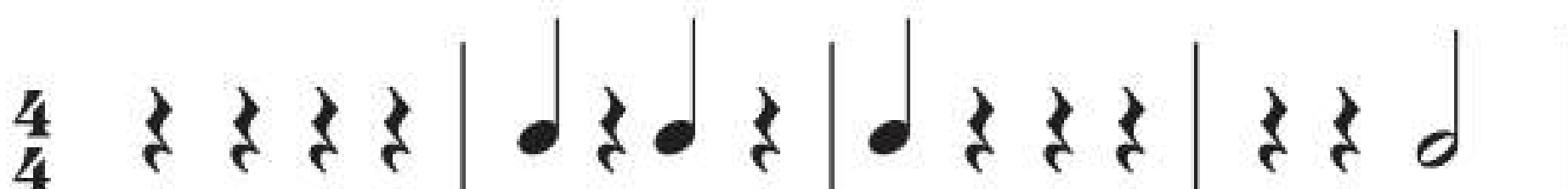

е зЛА ВЕСЕЛА БАДЬОРА ДОБРА
ЗАХОПЛИВА СЕРЙОЗНА СУМНА

Якщо композитор/композиторка хоче, щоб музика повторювалася кілька разів, він ставить відповідний знак — **репризу**.

Виконай пісню «Малюки» з рухами. Зіграй супровід до пісні на дитячих музичних інструментах.

Як називається музична вистава, у якій актори й акторки співають?

ОПЕРА ? БАЛЕТ

25. Магія театру

Мистецька стежинка привела нас до країни Театрального мистецтва. Кожного, хто хоч раз побував у театрі, зачаровує його магія. Адже під час вистави глядача/глядачку захоплюють події на сцені. Вони разом із акторами та акторками відчують різні емоції. Щоб вистава сподобалася, до її створення долучаються багато фахівців і фахівчинь. Наприклад, художник-декоратор створює декорації, серед яких відбувається дія вистави, а художник-костюмер і гример працюють над образами персонажів.

А що ж надає театральному дійству особливої атмосфери реальності? Це предметне середовище вистави — *бутафорія*: спеціально виготовлені речі, які на сцені замінюють справжні (меблі, обладунки, посуд, прикраси, зброя тощо). Їх виготовляють із дерева, картону, паперу (пап'є-маше), воску, тканини, фольги. Ретельно виготовлені та відповідно розфарбовані бутафорні предмети не відрізнити від справжніх.

- Розглянь бутафорію. Чи можна за цими речами налаштуватися на відповідну атмосферу вистави? Поясни свою думку.

- Пригадай казки, за якими створено театральні постановки. Допоможи підібрати бутафорію до відповідних вистав.

Виготов предмет бутафорії для однієї з вистав: «Котигорошко», «Попелюшка», «Білосніжка», «Аладдін» (художні матеріали на вибір).

Варіант 1

Варіант 3

Варіант 4

Варіант 2

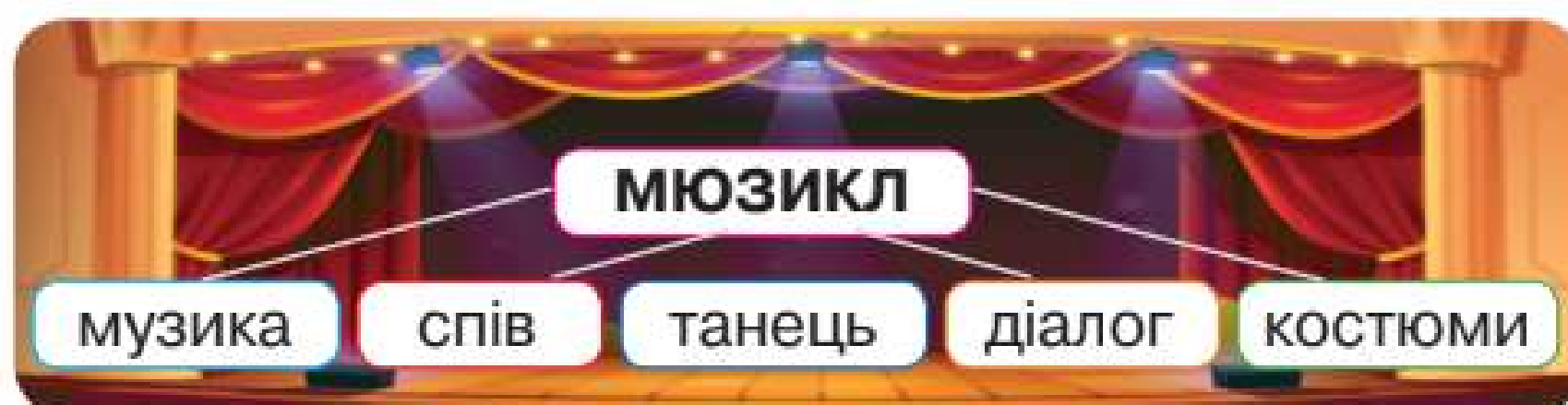
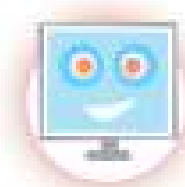

Поміркуй, із яких матеріалів можна виготовити бутафорні овочі та фрукти. Запропонуй, як ними можна скористатися, наприклад в оформленні їдальні тощо.

25. Магія театру

Пригадай, що таке **мюзикл**. Перші мюзикли виникли в Америці. Це були розважальні вистави, у яких об'єдналися музика, спів, танець, діалоги та сценічна дія. Мюзикли підіймають настрій, дають можливість відпочити.

Мюзикл «Білосніжка і семеро гномів» (фрагменти). Музика Ф. Черчилля, Л. Харлайна, П. Дж. Сміта.

М/ф «Білосніжка і семеро гномів» (музичні фрагменти).

- Порівняй музику мюзиклів у театрі та мультфільмі. Якими музичними засобами композитори передали характери головних героїв та героїнь? Розкажи про свої враження від почутої музики. Вибери слова, які характеризують музику персонажів мюзиклів.

РАДІСНА

НІЖНА

ТАЄМНИЧА

СВЯТКОВА

ЕНЕРГІЙНА

СПОКІЙНА

ВЕСЕЛА

МРІЙЛИВА

СУМНА

КУМЕДНА

МУЖНЯ

РІШУЧА

ЛЕГКА

СТРІМКА

СЕМЕРО ГНОМІВ

Музика і вірші А. Житкевича

1. Жили на світі семеро гномів,
Семеро мудрих астрономів.
Сіяли зорі в безмежнім саду,
Радісно грали в чарівну дуду!

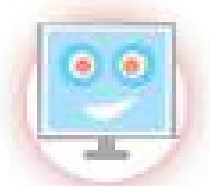
Приспів:
Ла-ла-ла-ла-ла-ла-ла-ла!
Пісня пташкою летить.
Ла-ла-ла-ла-ла-ла-ла-ла!
В серці музика дзвенить!

2. Семеро гномів вигравали,
Зорі бадьоро крокували.
Стали у коло веселі сім нот —
І закружляв в небесах хоровод.
Приспів.

3. Семеро гномів взяли скрипки,
Нотки співали, аж похрипли.
Пісня на землю злетіла з небес,
Більше з тих пір стало в світі чудес.
Приспів.

Придумайте, як можна цікаво інсценізувати пісню про гномів.
Поставте мінівиставу про гномів. За бажанням створіть до неї декорації.

М/ф «Білосніжка і семеро гномів» (музичні фрагменти).

● *Вибери картинку, яка відображає твій настрій наприкінці уроку.*

26. Магія театру

Чи доводилося тобі влаштовувати лялькову виставу вдома або у школі? Погодься, озвучувати та приводити в рух ляльок — надзвичайно цікава справа! А яке захопливе дійство відбувається в ляльковому театрі! Адже тут справжніми акторами та акторками виступають ляльки, в оточенні декорацій і під музичний супровід на сцені.

Тож, як «оживають» на сцені лялькові герої та героїні? Артисти-ляльководи зазвичай керують ляльками за ширмою-декорацією. Інколи вони працюють на очах у глядачів і глядачок — тоді вони вдягаються в театральні костюми й наносять відповідний грим.

Декорації та освітлення мають велике значення в ляльковому театрі. Колір, яскравість, напрямок освітлення посилюють враження від подій на сцені.

- Розглянь декорації й образи лялькових персонажів, створені художниками й художницями.

- Розглянь, із яких різних матеріалів виготовлено ляльки. Які персонажі сподобалися тобі найбільше. Чому?

Виготов театральної ляльки — твого улюбленого літературного героя або героїні (художні матеріали на вибір).

Обговоріть з однокласниками й однокласницями можливість постановки в класі мінівистави зі сценками із шкільного життя. Розподіліть між собою обов'язки: хто буде придумувати сценарій, ставити сценки, грати ролі, облаштовувати декорації, хто займеться рекламою майбутньої вистави, намалює афішу та квитки, а хто потім напише про успішну прем'єру на сайті школи.

Покажи друзям і подругам невеличку сценку за участю театральної ляльки, виготовленої власноруч.

26. Магія театру

Чи знаєш ти, як створюють мюзикл? Робота розпочинається з написання п'єси. Її постановку здійснює **режисер/режисерка**. Також йому допомагають **балетмейстер/балетмейстерка** і **фахівці/фахівчині зі співу**. У мюзиклах часто використовують масові сцени зі співами й танцями. Мюзикли виконують сучасною мовою, зрозумілою глядачам.

Мюзикл «Аладдін» (фрагменти). Музика А. Менкена.
М/ф «Аладдін» (музична заставка).

- Порівняй музику мюзиклів в театрі та кіно. Розкажи про свої враження від почутої музики. Схарактеризуй музику прослуханих фрагментів.

e

СУМНА

ЛАСКАВА

ТРИВОЖНА

ВЕСЕЛА

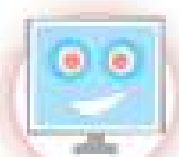
СВІТЛА

ГРІЗНА

ПОХМУРА

БАДЬОРА

СХВИЛЬОВАНА

М/ф «Аладдін».

Виконайте пісню «Семеро гномів» у ролях.
Виберіть музичні інструменти для супроводу ходи гномів.

Виберіть улюблену казку і спробуйте за нею створити мюзикл. Розподіліть ролі, доберіть музичні номери з відомих пісень. Покажіть мюзикл дітям школи або дитячого садка. За бажанням створіть афішу.

27. Зустрічаємо літо

З наближенням літа розквітають яскраві духмяні квіти. Їх аромати приваблюють бджіл, які починають збирати мед. Бджолині турботи зацікавили художників і художниць, тому вони створили життєрадісні картини. Скульптори і навіть ювеліри також ушановують цих працюючих та кмітливих комах. Вони милуються їхньою гармонійною формою.

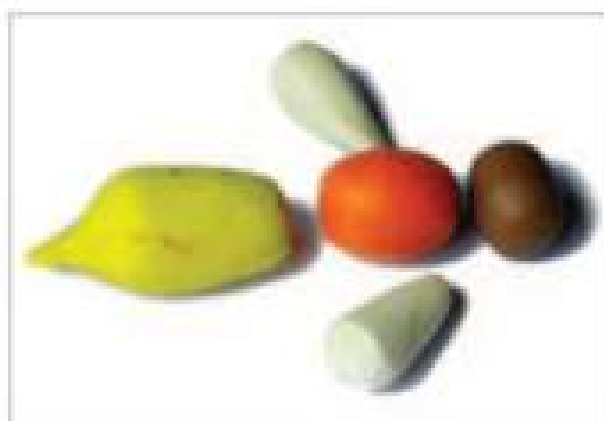
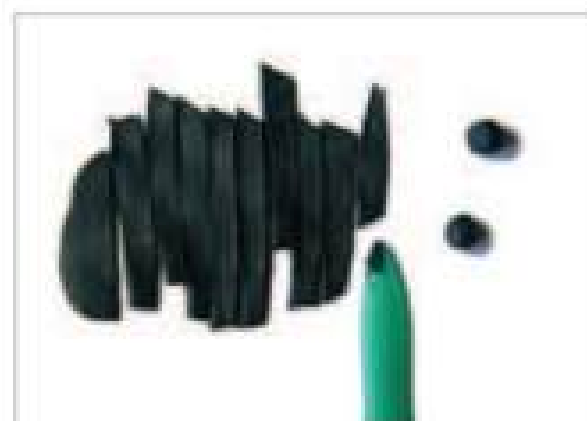
● Розглянь зображення комах. Порівняй форму і розміри голови, тулуба, крилець.

- Розглянь скульптурні зображення бджоли в містах Тернополі (Україна) і Манчестері (Велика Британія).

Виліпи бджілку-трудівницю (пластилін). Її розміри можуть бути більшими за справжні.

Спостерігаючи за комахами у природі, звертай увагу на їхні форми й кольори. Пригадай мультфільми про бджілок.

27. Зустрічаємо літо

Наближається літня пора. У цей час у природі все рухається, змінюється. Як ти вважаєш, чи може музика передати рух? Якщо композитор або композиторка хоче відтворити швидкий рух, політ метелика або бджілки, то якою буде музика? Яким буде темп, ритм, динаміка твору?

С. Борткевич. Метелик.

Ф. Шуберт. Бджілка.

Музика і вірші О. Мачайло. Пісня «Бджілка Ляля».

- У якому темпі звучить п'єса «Метелик»? Що композитор передав музикою? Розкажи, як рухається мелодія, покажи рукою.

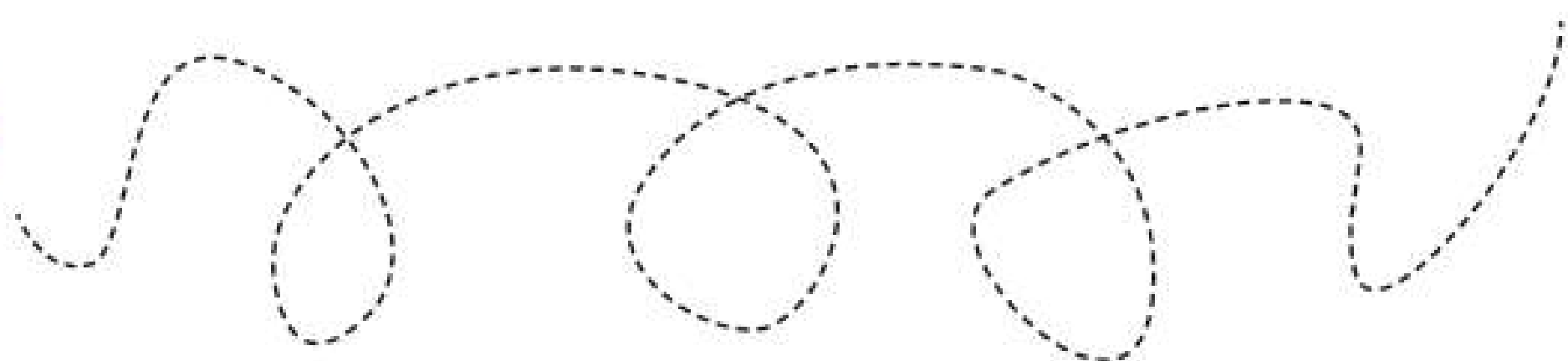

Визначте характер музики пісеньки «Бджілка Ляля». Виконайте під неї руханку з пантомімою.

- Розглянь ілюстрації. Спробуй уявити політ джмеля. Чи може музика передати рух літака або космічної ракети?

Пограйте у гру «Політ бджілки». Разом із бджілкою по черзі пересувайтеся по лінії, рухаючись униз, і співайте склад «зу».

ШКОЛА — ВЕСЕЛА СІМ'Я

Музика О. Антоняка

Вірші А. Орел

1. Біжимо до школи вранці
І дівчатка й хлопчаки,
І лежать у кожному ранці
Ручки, зошити, книжки.
Чи уроки ми повчили,
То питання не просте,
Може, щось не доробили,
Та для дружби це пусте!

Приспів:

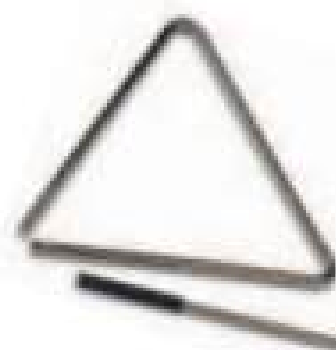
Школа — весела сім'я,
Школа — це друзі і я,
Радість і втіха,
Пригорщі сміху,
Школа — весела сім'я!

2. Ми веселі, пустотливі,
Вчителям — турбот вагон,
Але дружбою щасливі,
Дружба — то шкільний закон.
Ми і сваримось завзято,
Ми і миримось навік,
Пролітають будні, свята,
Ще один минає рік.

Приспів.

Пограйте із друзями та подругами на дитячих музичних інструментах. Передайте рухи слоненяти й мишеняти, повітряної кулі та ракети, автомобіля і велосипеда. Створіть музичні картини, поступово змінюючи темп: «Дощик накрапає», «Гроза», «Буря на морі», «Струмки», «Космічні світи».

М/ф «Вулик».

28. Зустрічаємо літо

Уже скоро закінчиться навчальний рік. Це маленьке свято для всього школярства! Як цікаво було дізнаватися нове у світі Мистецтва, розглядати красу довколо себе та створювати її власноруч!

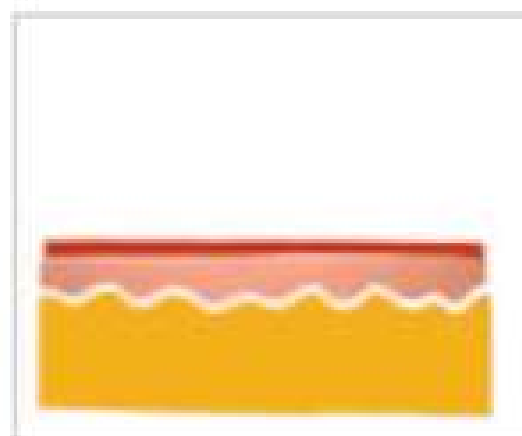
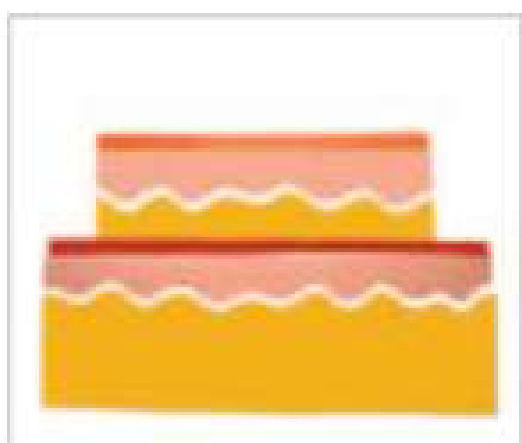
Мешканці й мешканки країни Образотворчого мистецтва також люблять свята і готують до них смачні та красиві торти. Король Декор допомагає перетворювати їх на справжні художні шедеври. Адже саме декор (орнаменти, візерунки тощо) збагачує форму, наповнює її новим змістом.

● Розглянь, яким красивим декором прикрасили торти майстри-кулінари.

Проведіть гру-конкурс «Король тортів» на краще оформлення святкового торта до свята міста або села. Уявіть себе кулінарами. Об'єднайтеся у команди, щоб придумати і зобразити торт, який би вразив гостей свята оригінальною формою та декором (колаж із різнофактурних матеріалів).

- За підсумками гри-конкурсу презентуйте зображення святкових тортів. Виберіть призерів і призерок конкурсу.

У вільний час за можливості пограй із батьками в комп'ютерну гру «Прикрась торт».

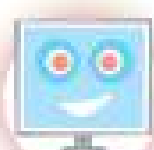
Запропонуй рідним, як краще прикрасити твій улюблений торт до родинного свята. Долучися до його виготовлення.

28. Зустрічаємо літо

Цьогорічна подорож країною Музики завершується! Наближаються канікули — час відпочинку й розваг! Пригадай музичні твори, які ти слухав/слухала протягом року. У кожному з них мелодія поступово розвивалася: то підсилювалася, то спадала. Мить найвищого підсилення в музиці називається **кульмінацією**. Мелодійна хвиля починається тихо (**p**), поступово піднімаючись, вона стає гучнішою, а досягаючи вершини (кульмінації) (**f**), поступово спадає і знову затихає (**p**).

М/ф «Софія Прекрасна» (фрагменти «Гучно грай», «Ждуть розваги нас»).

- Який настрій і характер музики? Чи змінюється характер музики протягом звучання творів?

Визнач кульмінацію музичних фрагментів.

Яка група музичних інструментів брала участь в імпровізованому оркестрі «Гучно грай»? Які музичні розваги чекають на Софію та її подруг? А які музичні розваги запропонував/запропонувала би ти?

Пограйте у гру «Веселий оркестр».
Об'єднатися у групи: «Музиканти», «Співаки», «Диригенти».
Вигадайте музичний супровід до пісні «Школа — весела сім'я».

Виконай пісню «Школа — весела сім'я» в певному характері.
Вибери темп виконання.

ПОВІЛЬНИЙ

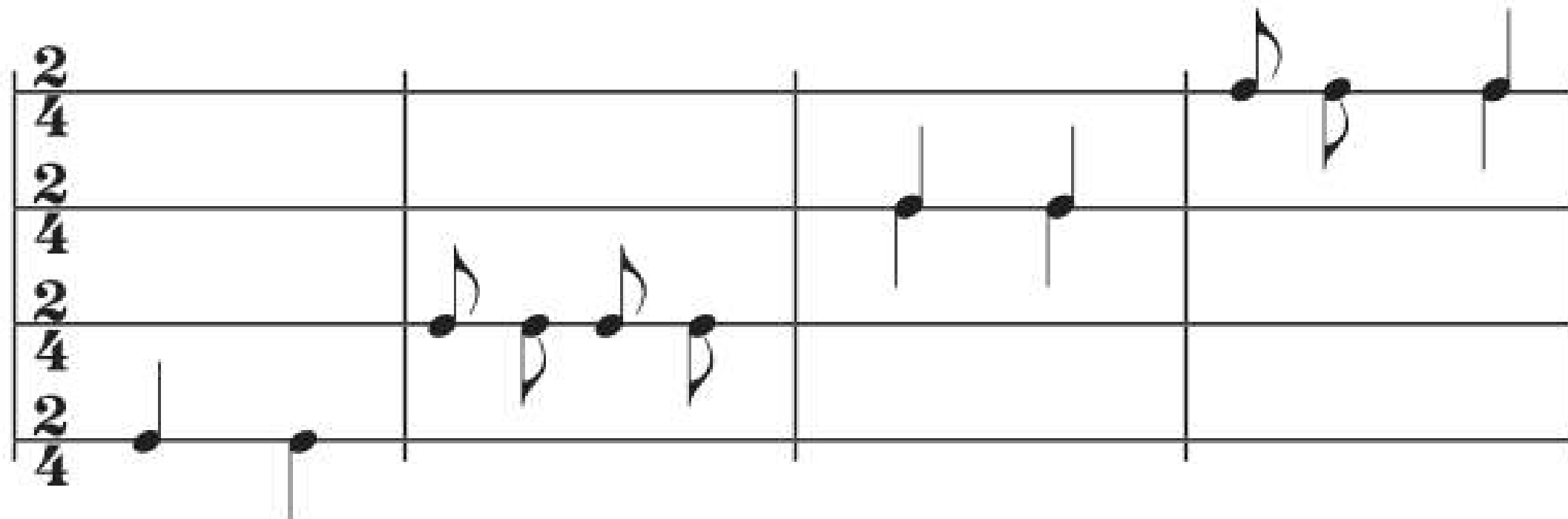
ШВИДКИЙ

ПОМІРНИЙ

ДУЖЕ ШВИДКИЙ

Пограйте у гру «Музичні жести».
Озвучте ритмічний запис.

Штиль уверх   виконує права рука або нога. Штиль униз   —
ліва рука або нога. Штиль уверх та вниз водночас виконують обидві
руки або ноги.

29. Щастя творити

Чи доводилося тобі колись чути вислів: «Літаю від щастя!». Що ж це за відчуття таке — щастя, яке окрилює і надихає людину?

Люди в усьому світі прагнуть щастя. Воно стало такою важливою потребою, що Організація об'єднаних націй (ООН) навіть установила Міжнародний день щастя. Проте і дорослі, і діти заслуговують на щастя щодня.

Безліч фахівців — психологи і філософи, художники і музиканти та навіть лікарі — долучилися до формулювання поняття щастя. Але так і не дійшли спільної думки. Адже кожен розуміє щастя по-своєму. Утім головною умовою для щастя є мир і злагода в кожній країні.

- *Поміркуй і пригадай, що пробуджує в тебе радість і піднесення. Це може бути споглядання краси природи вранці, коли ти йдеш до школи, або спілкування з друзями та подругами чи рідними, які підтримують тебе, чи розваги з домашніми улюбленцями. А яку насолоду дають заняття спортом і танцями, малюванням і ліпленням, співом і музикою! Відчуй щастя в кожній миті свого життя!*

Намалюй щасливі події свого життя. Отримай задоволення від творчості!

Поділися з однокласниками та однокласницями подією з власного досвіду, яка дала тобі відчуття щастя.

29. Щастя творити

А чи здатне мистецтво приносити щастя людям? Наприклад, під час сприймання ліричних творів музика допомагає людям пережити приємні хвилини, сповнені прекрасних почуттів. Ніжні мелодії завжди навіюють позитивний лагідний настрій.

Ми, українці та українки, пишаємося своєю культурою, любимо Батьківщину. І коли слухаємо ліричну українську музику, уявляємо мальовничі простори, чарівні ліси й квітучі поля, тобто — насолоджуємося красою рідної землі.

М. Дремлюга. Лірична пісня.

Р. Шуман. «Мрії» із циклу «Дитячі сцени».

- Який твір тобі більше сподобався? Чим він тебе зачарував? Хто його виконує? У якому темпі? Опиши свої емоції, які виникли під час слухання музики. Розкажи, які картини ти уявив/уявила? Тембр якого інструмента тебе заспокоює більше: фортепіано чи віолончелі?

РОДИНА

Музика і вірші Н. Май

1. Найбільше щастя для дитини —
Щаслива, дружня родина!
Коли зі мною мама й тато,
Мені від щастя хочеться співати! | 2. За сонце в небі голубому,
За стежку, що веде додому,
Вклонюся низько, щоб сказати,
Як я люблю вас, мамо й тато! |
|---|---|

Приспів:

Дякую, мамо, дякую, тато,
За вашу любов,
На яку ви багаті!

Дякую щиро вам за добро,
Вашого серця тепло!

- Виконай патріотичну руханку.

У вільний час у колі своєї сім'ї заспівай вивчену пісню — подаруй найріднішим хвилини щастя й гарний настрій.

30. Чарівна сила мистецтва

Яку чарівну силу має мистецтво! Розглядаючи деякі картини, наче поринаєш у загадковий світ. У ньому реальні речі дивують формами, кольорами, мають таємничу принаду і вплив на глядачів.

Українська художниця Катерина Білокур назвала свою картину «Квіти на блакитному тлі». Цей колір справляє неймовірне враження, а квіти зачаровують вигадливою красою.

Відомо, що мистецтво може позитивно впливати на людей. Існує навіть термін *арттерапія*, тобто лікування мистецтвом. В ній важливий власне процес творчості. Адже під час малювання чи ліплення, створення колажів чи виконання зображень піском нормалізується емоційний стан людини. Арттерапія позбавляє страхів і тривог, розкриває творчі здібності.

- *Яка, на твою думку, роль кольору в передаванні авторами певних емоцій, створенні художнього образу? Як ти гадаєш, чи можна, використовуючи в малюнках певні кольори, впливати на власні почуття та поліпшувати свій настрій?*

Відомо, що відтінки зеленого кольору допомагають зосередитися, надихають до роботи. Синій і блакитний кольори заспокоюють, налаштовують помріяти. А червоний і оранжевий пробуджують енергію, надають сил.

От, наприклад, як відчув і зобразив щастя художник Шрі Чинмой.

Створи живописну композицію у такій кольоровій гамі, яка позитивно на тебе вплине (гуаш, акварель, фломастери).

Як інші види мистецтва впливають на твій настрій, допомагають заспокоїтися або збадьоритися?

30. Чарівна сила мистецтва

Поміркуй, яку чарівну силу має хореографічне мистецтво. Весела танцювальна музика здатна розвіяти тривоги й підняти настрій. Крім цього, танці корисні для здоров'я! Ти вже, мабуть, знаєш про деякі секрети арттерапії. Люди, що ритмічно рухаються, тренують не лише свої м'язи, а й мозок і серце. Тож танці — ефективний кардіоінструмент! А ще вони, ніби чудодійні ліки, поліпшують поставу й координацію.

Рух під музику дарує задоволення, незабутні емоції. Тому не дивно, що танці популярні в усіх народів світу.

- Пригадай, яку танцювальну музику ти вже слухав/слухала. Які українські народні танці ти вже знаєш або навіть умієш танцювати?

Чи знаєш ти, що самба для бразильців стала національною музикою — як для українців гопак. На щорічному карнавалі в Ріо-де-Жанейро танцюристкі й танцюристи в яскравих костюмах у ритмі запального танцю беруть участь у параді шкіл самби.

С. Абреу. Бразильський карнавал.

- Ти відчув/відчула потужну енергетику запального танцювального ритму? Чи захотілося потанцювати?

Відомо, що краще веселитися й переживати відчуття щастя разом із друзями та подругами! Виконайте жваву руханку в парі з однокласником/однокласницею із супроводом бодиперкашн або ударних інструментів. Імпровізуйте й насолоджуйтеся музикою, ніби ви на справжньому бразильському карнавалі. Не забудьте ділитися своєю радістю — щиро посміхатися партнеру/партнерці.

Руханка «Весело з нами танцюй!».

е Перевір себе

- 1 Визнач симетричну композицію.

1

2

3

- 2 Яка картина має центр композиції?

1

2

3

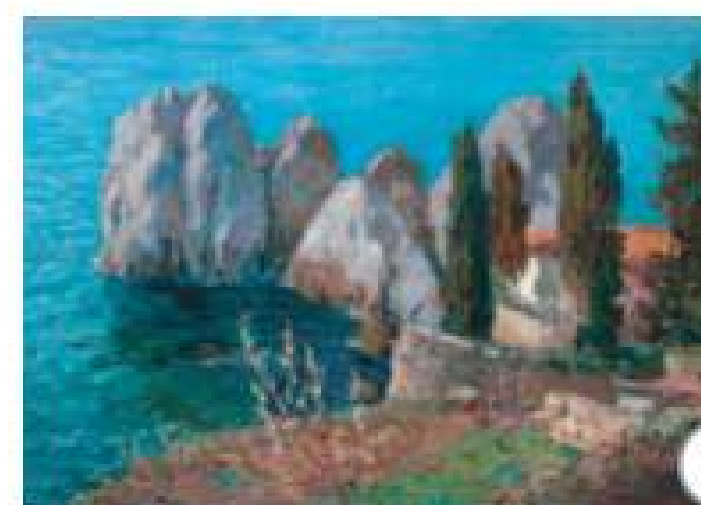
- 3 Визнач жанри картин: портрет, пейзаж, натюрморт.

1

2

3

- 4 Яке із зображень тварин є стилізованим?

1

2

3

е Перевір себе

- 1 Скористайся підказками й заспівай відповідні пісні.

Школа — весела сім'я,
Школа — це друзі і я.

Семеро гномів взяли скрипки,
Нотки співали, аж похрипли.

А нам, веселій дітворі, всі каруселі вже малі,
Немов дзвіночки, голоси, і посміхаємось усі!

Оце тобі журавель, журавель,
Не літай до конопель, конопель.

- 2 Поясни королю Ритму, що означають ці музичні знаки.

БЕМОЛЬ

ДІЄЗ

БЕКАР

- 3 Знайди відповідники.

МЮЗИКЛ

ОПЕРА

БАЛЕТ

«Дюймовочка»

«Аладдін»

«Пан Коцький»

- 4 Назви клавішні музичні інструменти.

1

2

3

4

Мистецький словничок

Автопортрет — портрет художника, виконаний ним самим.

Альт — низький жіночий або дитячий (хлоп'ячий) голос.

Анімалістичний жанр — зображення тварин в образотворчому мистецтві.

Ансамбль — єдине злагоджене ціле (архітектурний ансамбль, музичний ансамбль).

Арія — сольне виконання партії в опері.

Балет — музична вистава, у якій усі персонажі танцюють.

Барельєф — рельєф, який не перевищує половини об'єму скульптури.

Варіації — музичний твір, у якому основна тема зазнає різноманітних змін.

Геометричний орнамент — орнамент, який складається з простих фігур.

Горельєф — рельєф, який перевищує половину об'єму скульптури.

Жанр — різновид художнього твору, що визначається за змістом зображення (портрет, пейзаж, натюрморт тощо).

Знаки альтерації — бемоль, дієз, бекар.

Канон — виконання музики, у якій один голос виконує мелодію, а другий повторює її без змін з невеликим запізненням.

Колорит — гармонійне поєднання кольорів на картині.

Композиція — побудова художнього твору, поєднання його частин в одне ціле; твір мистецтва.

Кругла скульптура — скульптура, яку можна обійти з усіх боків.

Кульмінація — найбільше напруження в розвитку музики.

Лібрето — короткий зміст опери, балету.

Лінія горизонту — небокрай, уявна лінія, яка розташована на рівні очей художника.

Мюзикл — музично-сценічна вистава, в якій поєднуються засоби драматичного, хореографічного й оперного мистецтва.

Натюрморт — зображення предметів в образотворчому мистецтві.

Опера — музична вистава, у якій усі персонажі співають.

Пауза — позначка мовчання в музиці.

Пейзаж — зображення природи в образотворчому мистецтві.

П'еса — інструментальний музичний твір невеликого розміру.

Портрет — зображення однієї особи або групи людей в образотворчому мистецтві.

Рельєф — скульптурне зображення, виконане на площині.

Реприза — знак повторення одного з розділів музичного твору.

Рослинний орнамент — орнамент, який складається із квітів, листя, плодів тощо.

Симфонія — великий музичний твір для оркестру, який зазвичай складається із чотирьох частин.

Сопрано — високий жіночий або дитячий співочий голос.

Споріднені кольори — відтінки кольорів, які дуже схожі між собою.

Сюїта — музичний твір, який складається з кількох п'єс (або частин), різних за характером, об'єднаних спільним художнім задумом.

Троїсті музики — український інструментальний ансамбль у складі трьох виконавців, які зазвичай грають на скрипці, цимбалах і бубні.

Фактура — характер поверхні художнього твору.

Характерні танці — танці, рухи яких близькі до народних.

Хота — іспанський народний танець, який супроводжується співом, грою на гітарі та кастаньєтах.

Художники-анімалісти — митці, які у своїх творах зображають тварин.

Перелік творів для прослуховування

Сторінка	Назва твору	Авторство музики
6	«Топ-Топ і Стриб-Стриб», «Мандри» (із циклу «Казкове фортепіано»)	А. Комлікова
10	Самотній пастух	Дж. Ласт
	Співуча сопілка	Є. Козак — М. Корчинський
14	Хота	Іспанський народний танець
	Хота (антракт до четвертої дії опери «Кармен»)	Ж. Бізе
	Хота	Сучасний іспанський танець
15	Хота (з опери «La Dolores»)	Т. Бретон
18	Гречаники, Картопля (Плескач)	Українські народні танці
22	Вальс осіннього листа	Л. Фучаджі
	На узліссі	В. Костенко
26	Думка-Шумка (фрагменти)	М. Лисенко
30	Дощик	І. Кореневська
	Осінній ескіз	О. Білаченко
	Гуцульська фантазія	А. Дубина
34	Ой ходить сон, Колискова	Українські народні пісні
38	Рідна серцю Україна	С. Родько
	Ой у гаю при Дунаю	Українська народна пісня
	Вітаєм	Н. Савко
42	Ой летіли дикі гуси	І. Поклад
46	«Бегемот», «Мавпи», «Білочка» (із сюїти «Про звірів»)	М. Степаненко
50	«Кенгуру», «Слон» (із сюїти «Карнавал тварин»)	К. Сен-Санс
54	Балет «Дюймовочка» (фрагменти)	Ю. Русинов
58	«Варіація ляльки», «Вальс», «Дитячий танець» (танці з балету «Коппелія»)	Л. Деліб
62	«Мазурка», «Чардаш», «Вальс Годинника» (танці з балету «Коппелія»)	Л. Деліб
68	Маленький ельф	Т. Остен
	Пастух	Французька народна пісня
72	Веселий селянин	Р. Шуман
	Коломійка, Арія	Л. Шукайло
76	Експромт ля мінор	М. Лисенко
80	Варіації на тему французької народної пісні «Пастух»	В. А. Моцарт
	Варіації на українські народні теми	М. Різоль
84	Плакса	В. Теличко
	Капризуля	В. Подвала
	Дівча з льодяником	Л. Іваненко
88	Гра води	М. Равель
93	Весняна симфонія № 1 (фрагмент)	Р. Шуман
96	Музичні фрагменти до м/ф «Лис Микита»	М. Скорик
	Музична заставка до м/ф «Качині історії» (фрагменти)	М. Мюллер, Р. Джонс
100	Опера-казка «Пан Коцький» (фрагменти)	М. Лисенко
101	Пісня з м/ф «Пан Коцький»	О. Шевченко
104	Мюзикл «Білосніжка і семеро гномів» (фрагменти)	Ф. Черчилль, Л. Харлайн, П. Дж. Сміт
	Музичні фрагменти з м/ф «Білосніжка і семеро гномів»	
108	Мюзикл «Аладдін» (фрагменти)	А. Менкен
	Музична заставка до м/ф «Аладдін»	
112	Метелик	С. Борткевич
	Бджілка	Ф. Шуберт
	Бджілка Ляля	О. Мачайло
119	Лірична пісня	М. Дремлюга
	«Мрії» із циклу «Дитячі сцени»	Р. Шуман
121	Бразильський карнавал	С. Абреу

Перелік творів для співу

Сторінка	Назва твору	Авторство твору
7	Шкільна пісня	Музика і вірші Н. Май
15	Заяча летка-єнька	Музика і вірші А. Олейнікової
23	Веселка	Музика і вірші Н. Май
31	Дощик	Музика А. Мігай, вірші Н. Кулик
35	Котику сіренький	Українська народна пісня в обробці М. Вериківського
43	Сіяв мужик просо	Українська народна пісня
47	Левеня	Музика В. Гребенюка, вірші Н. Іванюка
55	Зимонька-зима	Музика і вірші А. Мігай
63	Дзвоники дзвенять (Jingle bells) (фрагмент)	Музика і вірші Дж. П'єрпонта
69	Що сказало сонце	Музика Г. Васіної, вірші М. Сингаївського
77	Нехочуха	Музика і вірші Н. Савка
85	Вийди, вийди, Іванку	Українська народна пісня
89	Журавель	Українська народна пісня
93	Веснянка	Музика А. Вахнянина, вірші С. Воробкевича
97	Малюки	Музика і вірші Н. Май
105	Семеро гномів	Музика і вірші А. Житкевича
113	Школа — весела сім'я	Музика О. Антоняка, вірші А. Орел
119	Родина	Музика і вірші Н. Май

Зміст

Образотворче
мистецтво

Музичне
мистецтво

4	1. Літні враження	6
8	2–4. Краса народного мистецтва	10
20	5–7. Розмаїття кольорів і мелодій	22
32	8–10. Чарівність графіки і вокальної музики	34
44	11–12. Дивосвіт скульптури та сьюти	46
52	13–15. Зимові фантазії	54
64	Перевір себе	65
66	16–19. Секрети жанрів і форм	68
82	20–21. Портрет і пейзаж	84
90	22–24. Звірі та птахи в мистецтві	92
102	25–26. Магія театру	104
110	27–28. Зустрічаємо літо	112
118	29. Щастя творити	119
120	30. Чарівна сила мистецтва	121
122	Перевір себе	123
124	Мистецький словничок	124
125	Перелік творів для прослуховування	125
126	Перелік творів для співу	126

Струнні інструменти

скрипка

альт

віолончель

контрабас

Духові інструменти

флейта

гобой

кларнет

ф

ИЙ ОРКЕСТР

Ударні інструменти

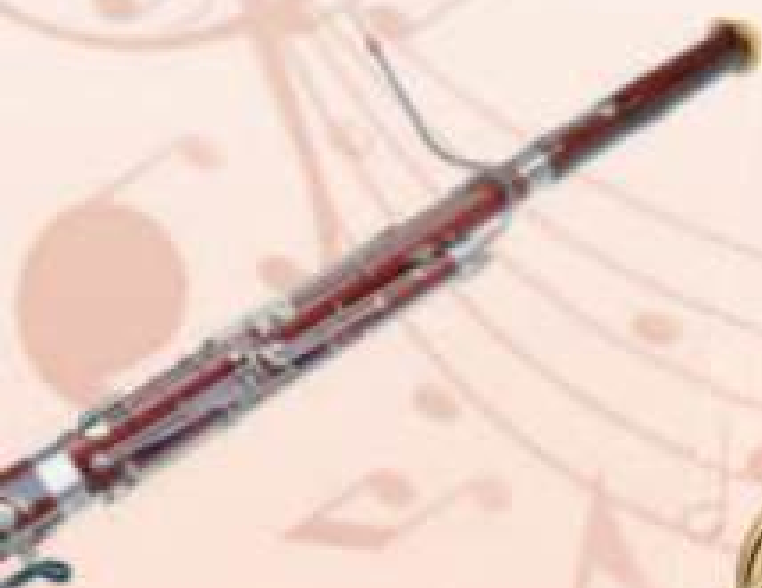
тарілки

литаври

барабан

агот

труба

валторна